

Využití informací poskytovaných databází FADN CZ pro řízení zemědělských podniků

Diplomová práce

Vedoucí práce:

doc. Ing. Hana Bohušová, Ph.D.

Aneta Žáková

Brno 2017

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat především vedoucí mé diplomové práce doc. Ing. Haně Bohušové, Ph.D. za její odborné vedení, spolupráci, cenné rady i připomínky poskytnuté při tvorbě závěrečné práce.

Dále bych chtěla poděkovat vybranému zemědělskému družstvu za poskytnuté informace. V neposlední řadě bych ráda poděkovala mé rodině a příteli za trpělivost a velkou podporu.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Využití informací poskytovaných databází FADN CZ pro řízení zemědělských podniků** vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmetná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 19. května 2017

Abstract

Žáková, A. Use of information provided by database FADN CZ for the management of agricultural holdings. Diploma thesis. Brno: Mendel University in Brno, 2017.

The diploma thesis deals with the use of information provided by the Farm Accountancy Data Network (FADN) for the management of agricultural holdings. It aims to propose a possible use of the FADN CZ, which contains much detailed information on agricultural holdings in the Czech Republic. In the diploma thesis is used descriptive and analytical method and method of comparison. The literature review is focused on agriculture, its position in the Czech Republic and a description of the Common Agricultural Policy and Economic Accounts for Agriculture. Subsequently is described the Farm Accountancy Data Network in detail and the possibility of its use. In the practical part there is proposed use of information obtained from the FADN CZ for benchmarking. First of all, the pyramid system of indicators is created. Benchmarks for individual indicators are determined on the basis of the information from the database of the FADN CZ. The proposed methodology is subsequently verified on the selected agricultural holding. Finally, there are proposed recommendations for the Farm Accountancy Data Network and for the farms that use it or plan to use it.

Keywords

Agriculture, Farm Accountancy Data Network, FADN, benchmarking.

Abstrakt

Žáková, A. Využití informací poskytovaných databází FADN CZ pro řízení zemědělských podniků. Diplomová práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017.

Diplomová práce se zabývá možnostmi využití informací poskytovaných Zemědělskou účetní datovou sítí FADN CZ pro řízení zemědělských podniků. Cílem práce je navrhnout možné využití této databáze, která obsahuje mnoho podrobných informací o zemědělských podnicích České republiky. V práci je využita deskriptivní a analytická metoda a metoda komparace. Literární rešerše je v úvodu zaměřena na zemědělství, jeho postavení v ekonomice České republiky a popis Společné zemědělské politiky a souhrnného zemědělského účtu. Následně je podrobně popsána Zemědělská účetní datová síť FADN a možnosti jejího využití. V praktické části je navrženo možné využití informací získaných z databáze FADN pro benchmarking. Nejprve je vytvořena pyramidová soustava ukazatelů. Pro jednotlivé ukazatele jsou stanoveny benchmarky, a to na základě informací z databáze FADN CZ. Navržená metodika je následně verifikována na vybraném zemědělském podniku. Na závěr jsou navržena doporučení pro Zemědělskou účetní datovou síť i zemědělské podniky, které ji využívají nebo plánují využívat.

Klíčová slova

Zemědělství, Zemědělská účetní datová síť, FADN, benchmarking.

Obsah

1	Úvod	12
2	Cíl práce	14
3	Literární rešerše	15
3.1	Zemědělství	15
3.1.1	Postavení zemědělství z hlediska Klasifikace ekonomických činností	16
3.1.2	Postavení zemědělství v ekonomice České republiky	17
3.2	Společná zemědělská politika.....	19
3.3	Souhrnný zemědělský účet	21
3.3.1	Základní ukazatele evidované v Souhrnném zemědělském účtu	22
3.3.2	Vstup pracovní síly do zemědělství.....	23
3.4	Zemědělská účetní datová síť	24
3.4.1	Organizace FADN v České republice	26
3.4.2	Výběr podniků do sítě FADN	27
3.5	Metodické postupy Evropské komise při zpracování dat FADN	30
3.5.1	Standardní výstup FADN	30
3.5.2	Klasifikační systém Společenství.....	31
3.5.3	System vážení dat FADN.....	34
3.6	Náklady evidované v databázi FADN	34
3.6.1	Přímé (specifické) náklady	34
3.6.2	Režijní náklady	35
3.6.3	Celkové náklady na externí výrobní faktory	36
3.7	Odvození důchodu ze zemědělské činnosti dle metodiky FADN EU.....	37
3.8	Využití sítě FADN	40
3.8.1	Možnosti využití databáze FADN na mezinárodní úrovni.....	40
3.8.2	Možnosti využití databáze FADN na úrovni jednotlivých podniků.....	43
3.9	Využití databáze FADN CZ pro benchmarking	45
4	Metodika	48

5	Praktická část	50
5.1	Pyramidová soustava ukazatelů.....	50
5.1.1	Členění nákladů v databázi FADN CZ	51
5.1.2	Tvorba soustavy ukazatelů	53
5.1.3	Sledované ukazatele	58
5.2	Stanovení benchmarků	61
5.2.1	Malé podniky	62
5.2.2	Podniky pod středem	64
5.2.3	Podniky nad středem	66
5.2.4	Velké podniky	68
5.2.5	Velmi velké podniky	70
5.3	Verifikace navržené metodiky.....	72
5.3.1	Charakteristika vybraného zemědělského podniku	72
5.3.2	Organizační struktura.....	73
5.3.3	Klasifikace nákladů a jejich řízení.....	73
5.3.4	Stanovení ekonomické velikosti vybraného podniku	74
5.3.5	Benchmarking vybraného zemědělského podniku	78
6	Zhodnocení výsledků a doporučení	84
6.1.1	Přínosy a doporučení pro zemědělské podniky.....	85
6.1.2	Doporučení pro Zemědělskou účetní datovou síť FADN	90
7	Závěr	94
8	Literatura	96
9	Seznam obrázků	100
10	Seznam tabulek	101
A	Standard Output 2010	103
B	Prahové hodnoty celkové standardní produkce v EUR	104
C	Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída IV-V)	105
D	Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída VI-VII)	106

E	Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída VIII-IX)	107
F	Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída X-XI)	108
G	Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída XII-XIV)	109
H	Hodnoty vybraných ukazatelů ZD	110

1 Úvod

Zemědělství patří společně s potravinářskou výrobou k tradičním odvětvím národního hospodářství nejen České republiky, ale i dalších států Evropské unie. Ačkoliv je v posledních letech možné v České republice sledovat klesající tendenci podílu zemědělství na hrubém domácím produktu a hrubé přidané hodnotě, počet obchodních společností zaměřených právě na toto odvětví má rostoucí trend. Primární snahou zemědělství je produkovat co nejkvalitnější a nejbezpečnější produkci zemědělských výrobků rostlinné a živočišné výroby, a tím zajišťovat především potraviny pro obyvatelstvo, ale také suroviny pro průmysl.

Aby byla zajištěna efektivita celého agrárního sektoru Evropské unie, je nutné mít k dispozici kvalitní informace, na základě kterých je možné vytvářet a následně aplikovat vhodná strategická rozhodnutí v oblasti zemědělské politiky. Právě z důvodu potřeby hodnotných dat byla v Evropské unii roku 1965 zavedena Zemědělská účetní datová síť FADN (z anglického označení Farm Accountancy Data Network). Stěžejním úkolem této databáze je shromažďovat technická a ekonomická data o vybraných zemědělských podnicích Evropské unie. Tato data jsou následně využívána především pro provádění ekonomických analýz, které jsou východiskem pro zjišťování reálné ekonomické situace zemědělských podniků a zároveň podkladem pro řízení Společné zemědělské politiky Evropské unie. Zemědělská účetní datová síť umožňuje nejen zpětné vyhodnocování dopadů Společné zemědělské politiky, ale také modelování dopadů možných nových opatření a selektování těch nejvhodnějších, která jsou následně zavedena.

V každém členském státě je zavedena národní síť FADN, která shromažďuje potřebné informace o zemědělských podnicích daného státu. Údaje z národní sítě České republiky – FADN CZ – jsou používány k mnoha účelům, a to zejména Ministerstvem zemědělství jako podklad pro řešení aktuálních problémů týkajících se agrárního sektoru. Z těchto dostupných dat však čerpá také Český statistický úřad, a to při tvorbě nejrůznějších zemědělských statistik. Velmi obsáhlé a neustále rostoucí využití této databáze je ve výzkumných projektech nejen Ústavu zemědělské ekonomiky a informací, ale i dalších institucí či vysokých škol.

Ačkoliv je databáze FADN CZ veřejně dostupná na webových stránkách Ústavu zemědělské ekonomiky a informací, její využití pro řízení zemědělských podniků je v České republice téměř nulové. Mnoho podniků zabývajících se zemědělskou výrobou o této databázi nemá ani ponětí, případně v ní nevidí přínos. Právě z tohoto důvodu je hlavním tématem této diplomové práce problematika Zemědělské účetní datové sítě FADN a jejího možného využití k řízení zemědělských podniků.

Management každého zemědělského podniku může informace získané ze Zemědělské účetní datové sítě využít pro zefektivnění výroby daného podniku, čímž se zvýší i jeho konkurenceschopnost. Manažeři totiž získají přehled o hospodaření průměrných podniků, které se zabývají obdobnou výrobou, působí ve stejném regionu a jsou zařazeny do stejné třídy ekonomické velikosti. Mohou tak porovnat

výsledky svého podniku s výsledky průměrných podniků. Na základě provedené analýzy a následné identifikace problematických oblastí je pak možné se zaměřit na ty oblasti, ve kterých dosahuje daný zemědělský podnik horších výsledků. Optimalizace problematických oblastí povede především k minimalizaci nákladů na jednotku výkonu a zvýšení produktivity práce, a tím ke zvýšení efektivity zemědělské výroby.

2 Cíl práce

Cílem této diplomové práce je navrhnout využití údajů ze Zemědělské účetní datové sítě FADN CZ pro účely řízení zemědělských podniků. V návaznosti na navrhované využití jsou také navrženy možnosti zkvalitnění informací, a to jednak úpravou dat vstupních, získávaných od zemědělských podniků, ale také výstupních, které mohou sloužit jako podklad pro jejich řízení. Dále je také navržen způsob vedení analytické evidence v zemědělských podnicích, aby bylo možné provádět srovnávání výsledků jednotlivých podniků s průměrnými agregovanými výsledky dostupnými v databázi FADN CZ.

K dosažení hlavního cíle přispěje splnění několika dílčích cílů. Prvním dílčím cílem je analýza metodických postupů, které jsou využívány v Zemědělské účetní datové síti. Zejména se jedná o vymezení způsobu výběru podniků do sítě FADN a jejich klasifikaci. Dále je nutné analyzovat metodiku tzv. Standardního výstupu FADN. Standardní výstup je sestaven tak, aby poskytoval celistvý pohled na hospodářské výsledky zemědělských podniků. Pro naplnění hlavního cíle je také nutné analyzovat využití Zemědělské účetní datové sítě v současné době, přičemž je vhodné také vymežit, které subjekty tuto síť využívají nejvíce.

Předpokladem pro zpracování této práce je prostudování teoretických podkladů, které slouží k seznámení se se stávající podobou sítě FADN, jejími možnostmi a způsoby jejího využití. Jelikož ještě není využívání této databáze v České republice příliš rozšířené, není ani mnoho knižních zdrojů, ze kterých se dá čerpat. Při zpracovávání literární rešerše je tedy vycházeno především z českých i zahraničních online zdrojů. V literární rešerši, která je oblastí seznámení se s problematikou Zemědělské účetní datové sítě FADN, je využita deskriptivní a analytická metoda. Metodika praktické části závěrečné práce je popsána v kapitole 4.

3 Literární rešerše

Literární rešerše je v úvodu zaměřena na zemědělství, jeho postavení v ekonomice České republiky a popis Společné zemědělské politiky a souhrnného zemědělského účtu. Následně je podrobně popsána Zemědělská účetní datová síť (dále také FADN) a možnosti jejího využití.

3.1 Zemědělství

Zemědělství je jedním z tradičních odvětví národního hospodářství. Společně s odvětvím lesnictví a rybářství je zařazováno do primárního sektoru.

Již od vzniku prvobytně pospolné společnosti plní zemědělství několik základních funkcí. Vedle tzv. produkční funkce, kdy rostlinná a živočišná výroba zajišťuje jednak potraviny pro obyvatelstvo, ale i zemědělské suroviny pro průmysl, se v současné době do popředí dostávají i mimoprodukční funkce, jež zahrnují například péči o krajinu a životní prostředí (krajinotvorná funkce), problematiku osídlení (sociálně kulturní funkce) či rekreační funkci. Oproti průmyslové výrobě je zemědělství závislé na přírodních podmínkách, které zpravidla není možné ovlivnit. V důsledku této závislosti je těžší organizovat práci, na zaměstnance jsou zpravidla kladeny vysoké nároky na zkušenosti – musí být schopni přizpůsobovat se neustále se měnícím klimatickým podmínkám, nutná je i důslednost v hygieně a dodržování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Zejména pro rostlinnou výrobu je navíc příznačný časový nesoulad průběhu výrobního a pracovního procesu – proces výroby, tedy například vypěstování určité plodiny, zpravidla trvá déle než pracovní proces, tedy obdělávání jednoho hektaru dané plodiny. Rostlinná výroba je během roku nerovnoměrně rozložena – jedná se o její typický sezónní charakter, což způsobuje nestejnou využívání strojů a pracovních sil, nerovnoměrnost příjmů a výdajů v průběhu roku a působí také potíže při získávání kvalifikovaných sil do zemědělství (Synek, Kislingerová a kol., 2010).

Vstup České republiky do Evropské unie (EU) v roce 2004 přinesl významné změny ve všech odvětvích, tedy i v oblasti zemědělství. Dle serveru Euroskop.cz (© 2005-2017) znamenal vstup České republiky do Evropské unie pro české zemědělské podniky řadu výhod. Mezi výhody je možné zařadit skutečnost, že došlo ke zvýšení příjmů a výkupních cen zemědělských produktů, zvýšila se také životní úroveň a v neposlední řadě se rozšířily možnosti exportu. Z důvodu, že Česká republika obchoduje v drtivé většině se státy Evropské unie, pak společný trh EU ve značné míře ovlivňuje trh národní. Na druhou stranu se ale vstupem do EU vystavila všechna odvětví včetně zemědělství přímé konkurenci ze všech členských států.

3.1.1 Postavení zemědělství z hlediska Klasifikace ekonomických činností

Od roku 2008 se v České republice využívá k podrobnému rozdělení oblastí ekonomických činností Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE, jež nahradila dříve používanou Odvětvovou klasifikaci ekonomických činností OKEČ. Klasifikace ekonomických činností je vypracovaná dle mezinárodní statistické klasifikace, a tudíž lze data, která vzniknou za použití této klasifikace srovnávat v celé Evropské unii. NACE rozděluje oblasti ekonomických činností tím způsobem, že každé statistické jednotce vykonávající ekonomickou činnost přiřazuje určitý kód (OnBusiness.cz, 2013).

Dle czso.cz (2014) je klasifikace NACE složena z hierarchické struktury, která má čtyři úrovně:

- první úroveň – sekce – je označena alfabetickým kódem,
- druhá úroveň – oddíly – je označena dvojmístným číselným kódem,
- třetí úroveň – skupiny – je označena trojmístným číselným kódem a
- čtvrtá úroveň – třídy – je označena čtyřmístným číselným kódem.

Dle klasifikace CZ-NACE patří zemědělství, lesnictví a rybářství do sekce A (Synek, Kislingerová a kol., 2010). Sekce A se dále člení na tři oddíly:

- oddíl 01 – Rostlinná a živočišná výroba, myslivost a související činnosti,
- oddíl 02 – Lesnictví a těžba dřeva,
- oddíl 03 – Rybolov a akvakultura.

Oddíl 01, který se zabývá zemědělstvím, myslivostí a souvisejícími činnostmi, je dále členěn na sedm skupin, kdy každá obsahuje určitý počet tříd.

Tabulka 1: Členění ekonomických činností sekce A dle CZ-NACE

01	01.1		Rostlinná a živočišná výroba, myslivost a související činnosti
			Pěstování plodin jiných než trvalých
		01.11	Pěstování obilovin (kromě rýže), luštěnin a olejnatých semen
		01.12	Pěstování rýže
		01.13	Pěstování zeleniny a melounů, kořenů a hlíz
		01.14	Pěstování cukrové třtiny
		01.15	Pěstování tabáku
		01.16	Pěstování prádlných rostlin
	01.19	Pěstování ostatních plodin jiných než trvalých	
	01.2		Pěstování trvalých plodin
		01.21	Pěstování vinných hroznů
		01.22	Pěstování tropického a subtropického ovoce
		01.23	Pěstování citrusových plodů
	01.24	Pěstování jádrového a peckového ovoce	

		01.25	Pěstování ostatního stromového a keřového ovoce a ořechů
		01.26	Pěstování olejnatých plodů
		01.27	Pěstování rostlin pro výrobu nápojů
		01.28	Pěstování koření, aromatických, léčivých a farmaceutických rostlin
		01.29	Pěstování ostatních trvalých plodin
	01.3		Množení rostlin
		01.30	Množení rostlin
	01.4		Živočišná výroba
		01.41	Chov mléčného skotu
		01.42	Chov jiného skotu
		01.43	Chov koní a jiných koňovitých
		01.44	Chov velbloudů a velbloudovitých
		01.45	Chov ovcí a koz
		01.46	Chov prasat
		01.47	Chov drůbeže
		01.49	Chov ostatních zvířat
		01.49.1	Chov drobných hospodářských zvířat
		01.49.2	Chov kožešinových zvířat
		01.49.3	Chov zvířat pro zájmový chov
		01.49.9	Chov ostatních zvířat j. n.
	01.5		Smíšené hospodářství
		01.50	Smíšené hospodářství
	01.6		Podpůrné činnosti pro zemědělství a posklizňové činnosti
		01.61	Podpůrné činnosti pro rostlinnou výrobu
		01.62	Podpůrné činnosti pro živočišnou výrobu
		01.63	Posklizňové činnosti
		01.64	Zpracování osiva pro účely množení
	01.7		Lov a odchyt divokých zvířat a související činnosti
		01.70	Lov a odchyt divokých zvířat a související činnosti

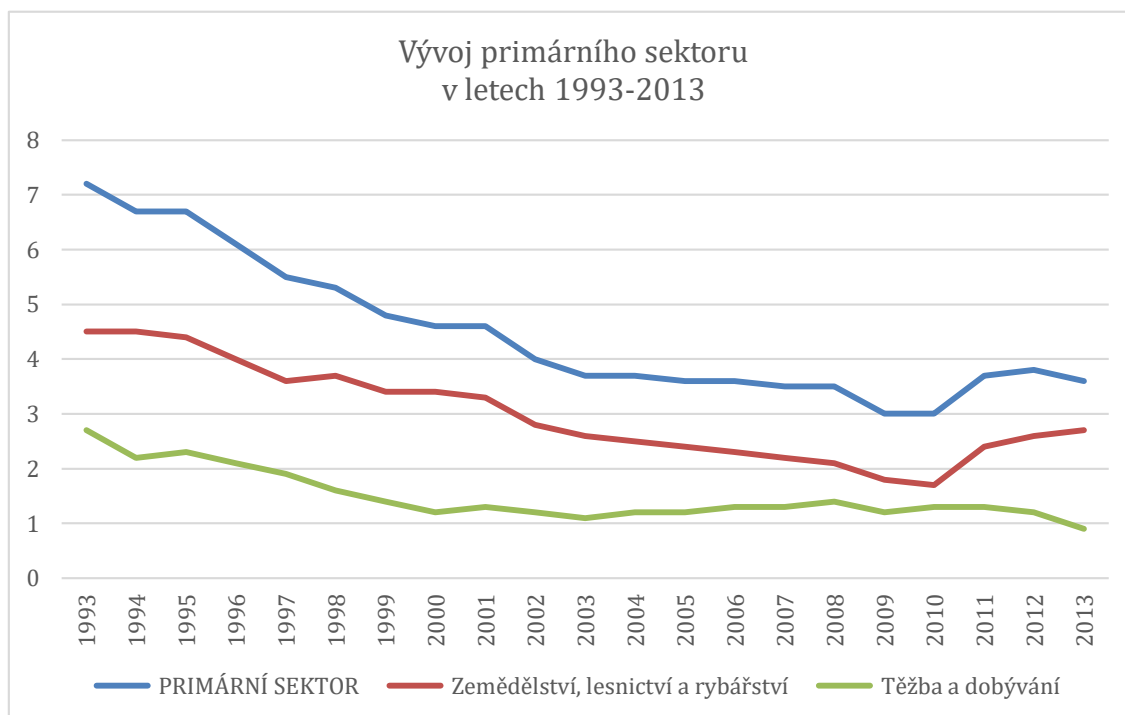
Zdroj: czso.cz, 2014

3.1.2 Postavení zemědělství v ekonomice České republiky

Dle Kučery (2014) vypovídá o významu primárního sektoru jeho podíl na celkové hrubé přidané hodnotě ekonomiky. Hrubá přidaná hodnota (dále jen HPH) přitom odráží souhrnnou výkonnost odvětví – je tedy čistým ukazatelem výkonnosti ekonomiky. Z dlouhodobého hlediska křivka hrubé přidané hodnoty téměř dokonale kopíruje křivku hrubého domácího produktu.

Podíl zemědělství, lesnictví a rybářství na hrubé přidané hodnotě se v České republice až do roku 2011 výrazně zmenšoval. Zatímco v prvním roce existence

samostatné České republiky činil podíl zemědělství, lesnictví a rybářství (dle CZ-NACE sekce A) 4,5 % na celkové hrubé přidané hodnotě, v roce 2003 činil již jen 2,6 %. Nejmenší podíl na HPH měla skupina A v roce 2010, kdy tento podíl dosahoval pouze 1,7 %. Od roku 1993 do roku 2003 byla klesající tendence výraznější, od roku 2004 se pak podíl hrubé přidané hodnoty zemědělství, lesnictví a rybářství na celku snižoval pomaleji. V letech 2011-2013 se podíl skupiny A na HPH postupně zvětšoval. Výrazné posílení v roce 2011 však bylo z velké části dáno nízkou srovnávací základnou – v letech 2009 a 2010 došlo k výraznému propadu cen rostlinné produkce na světovém trhu, což vedlo k nízkému HPH primárního sektoru v běžných cenách (Kučera, 2014).

Obrázek 1: Vývoj primárního sektoru v letech 1993-2013

Zdroj: Kučera, 2014

Tento dlouhodobý klesající trend nebyl typický pouze pro Českou republiku, ale i pro další země Evropské unie – význam primárního sektoru se snížil ve všech zemích spadajících mezi současné členy Evropské unie. Nejhlubší propady zaznamenaly ty země, u nichž bylo zemědělství stěžejním odvětvím. Ty se totiž díky postupnému ekonomickému rozvoji začaly více orientovat na produkci zboží a služeb (Kučera, 2014).

Důsledkem toho, že zemědělství ztrácelo v průběhu let na významu, docházelo i ke snižování počtu zaměstnanců v tomto odvětví. V letech 1993-2013 se počet pracovníků v zemědělství snížil o 114,7 tisíce osob. V současné době se zemědělství věnují zpravidla malé, často rodinné podniky, které poskytují lidem ve venkovských oblastech práci (Kučera, 2014).

3.2 Společná zemědělská politika

Společná zemědělská politika (dále jen SZP) patří mezi nejstarší a nejobsáhlejší politiky Evropských společenství. Evropské hospodářské společenství (dále jen EHS) vzniklo uzavřením jedné ze dvou tzv. Římských smluv. Dle Žufana (2004) vyvíjela největší tlak na přijetí SZP Francie, která byla významným zemědělským producentem. Důvodem byl především fakt, že asi jedna pětina průceschopného obyvatelstva Francie pracovala v zemědělství, což umožňovalo zemi produkovat přebytky zemědělských produktů, které by díky přijetí SZP mohla vyvážet do zemí, kterým se v agrárním sektoru příliš nedařilo.

Základním posláním EHS bylo vytvoření společného trhu a zajištění stálého hospodářského růstu. Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství, která byla podepsána v Římě roku 1957 šesticí členskými státy EHS, definovala několik základních cílů týkajících se zemědělství. Konkrétně se jednalo o tyto cíle:

- „zvýšení produktivity zemědělství,
- zajištění dostatečné životní úrovně zemědělského obyvatelstva,
- stabilizace trhů,
- pravidelné zásobování zemědělskými výrobky,
- zajištění přiměřené ceny pro spotřebitele“ (Eagri.cz, © 2009-1016).

Euroskop.cz (2008) zařazuje mezi základní cíle také dosažení potravinové soběstačnosti EHS. V 50. letech totiž řešila západní Evropa jako celek problém s nedostatkem potravin z důvodu zaostalosti a nedostatečné výkonnosti evropského zemědělství, což vedlo k nutnosti dovozu těchto komodit.

Fojtíková a Lebiezík (2008) doplňují, že kromě základních cílů společné zemědělské politiky vymezovala Římská smlouva dále základní principy SZP a byl v ní také stanoven způsob financování zemědělské politiky evropského společenství, a to ze společných zdrojů – z rozpočtu EHS.

Stanovené cíle společné zemědělské politiky měly vést k ochraně vnitřního trhu Společenství před dovozy a chránit tak domácí výrobce před zahraničními konkurenty – produkce domácích výrobců byla v mnoha případech totiž méně efektivní. Tato základní myšlenka je nazývána jako princip preference Společenství (Neumann, 2004).

Z počátku byly základním nástrojem společné zemědělské politiky administrativně určované ceny. V případě, že došlo v důsledku působení nabídky a poptávky k poklesu tržní ceny pod stanovenou hranici, pak členské státy začaly vykupovat zemědělské produkty od výrobců za garantovanou cenu, která byla vyšší než tržní. Tato cena byla stanovována Radou ministrů vždy na hospodářský rok dopředu a týkala se zemědělských produktů, ve kterých jsou členské státy Evropské unie v zásadě soběstačné. Jednalo se zejména o obilí, cukr, mléčné výrobky a mléko, hovězí a vepřové maso a některé druhy ovoce a zeleniny. Dalším nástrojem, který sloužil jako ochrana před levnějšími importy, byly tzv. mezní (prahové) ceny, jež

zabraňovaly tomu, aby byly produkty ze zahraničí na území Společenství prodávány levněji než produkty domácí (Euroskop.cz, 2008).

V průběhu 60. let se podařilo pomocí SZP dosáhnout nejen soběstačnosti členských zemí, ale i nadprodukce Společenství. To však vyústilo v krizi z nadvýroby, která zasáhla koncem 60. let evropské zemědělství. Společenství se navíc potýkalo s rostoucím počtem členských států, což danou situaci ještě více komplikovalo (Fojtíková, Lebieczik, 2008).

Dle serveru Euroskop.cz (2008) byla hlavním důvodem nadprodukce vysoká produktivita práce a také podněcování výroby zavedeným cenovým systémem. Zemědělské podniky měly jistý odkup své produkce za pevnou cenu, a tudíž nebylo jejich cílem vyrábět množství, které odpovídalo poptávanému, ale snahou bylo dosahovat maximálních objemů produkce. Tento fakt komplikoval práci Evropskému zemědělskému usměrňovacímu a záručnímu fondu, který zajišťoval financování celého systému, protože musel zabezpečovat odkup stále většího množství nadprodukovaných výrobků. Tato situace nenarušovala pouze fungování Společenství, ale i světové trhy. Členské státy totiž začaly pomocí vývozních subvencí vyvážet stále větší množství produkce na zahraniční trhy, čímž docházelo k umělému snižování světových rovnovážných cen. Dotované evropské zboží bylo v zahraničí prodáváno za dumpingové ceny, což vedlo zejména v rozvojových zemích k likvidaci mnoha domácích výrobců. Tato problematická situace vyústila ve střet mezi Společenstvím a mnoha zahraničními zeměmi. Evropské společenství se nakonec muselo zavázat, že bude postupně omezovat používání ochranných cel a provede změny v dotačním systému. V roce 2013 pak došlo k úplnému zrušení vývozních subvencí.

Fojtíková a Lebieczik (2008) uvádí, že významným reformním rokem byl rok 2003, kdy došlo k přijetí nové reformy Společné zemědělské politiky. V této reformě, kterou přijala Rada Evropské unie, byl navržen efektivní systém založený na přímých platbách. Dle serveru Euroskop.cz (2008) spočívá výhoda tohoto systému především v tom, že nejsou zemědělské podniky motivovány k produkci přebytků – obdrží totožnou sumu, ať vyrábí málo nebo hodně.

Co se týká aktualit v oblasti Společné zemědělské politiky, v roce 2013 byl přijat návrh nové podoby SZP na období 2014-2020. Legislativní rámec k budoucímu směřování SZP zahrnuje následující návrhy:

- „návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví pravidla pro **přímé platby** zemědělcům v režimech podpory v rámci společné zemědělské politiky (dále jen „návrh nařízení o přímých platbách“),
- návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví **společná organizace trhů** se zemědělskými produkty (dále jen „návrh nařízení o jednotné společné organizaci trhů“),
- návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o podpoře pro **rozvoj venkova** z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (dále jen „návrh nařízení o rozvoji venkova“),

- návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o **financování, řízení a sledování** společné zemědělské politiky (dále jen „návrh horizontálního nařízení“),
- návrh nařízení Rady, kterým se určují opatření na stanovení některých podpor a náhrad v souvislosti se společnou organizací trhů se zemědělskými produkty,
- návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 73/2009, pokud jde o poskytování přímých plateb zemědělcům v roce 2013,
- návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 1234/2007, pokud jde o režim jednotné platby a podporu pěstitelům révy“ (eagri.cz, © 2009-2017).

Dle webových stránek eagri.cz (2017) byla dne 2. února 2017 Evropskou komisí zahájena první etapa modernizace a zjednodušení Společné zemědělské politiky, a to otevřením tříměsíční veřejné konzultace. Tato dvanáctidenní veřejná konzultace dává zemědělcům, občanům, organizacím a dalším zúčastněným stranám možnost, aby prostřednictvím veřejného výzkumu vyslovili svůj názor na Společnou zemědělskou politiku a její budoucí vývoj. Návrh veřejného dotazníku obsahuje 34 otázek, které jsou rozděleny do následujících tematických okruhů:

- zemědělství, venkovské oblasti a dnešní SZP,
- cíle a správa,
- zemědělství, venkovské oblasti a budoucí SZP,
- modernizace a zjednodušení.

Na základě výstupů z konzultace vypracuje Komise do konce roku 2017 Sdělení, ve kterém mají být formulovány závěry o současné výkonnosti SZP. Dle Komise by měla vést modernizovaná Společná zemědělská politika k efektivnímu řešení klíčových problémů a udržitelnému rozvoji, dále k rozpočtu zaměřenému na výsledky a ke zjednodušení Společné zemědělské politiky. Ministerstvo zemědělství České republiky tak v současné době oslovuje všechny nevládní organizace, výzkumné instituce, školy i další subjekty, aby se účastnili veřejné diskuze a zvýšili tak šance prosadit zájmy českého zemědělského a potravinářského sektoru do samotných návrhů právních předpisů EU (eagri.cz, 2017).

3.3 Souhrnný zemědělský účet

Souhrnný zemědělský účet (dále jen SZÚ) je základním metodologickým nástrojem, kterým lze měřit ekonomickou velikost a výkonnost zemědělského odvětví, přesněji řečeno zemědělské prvovýroby, a to v rámci národního hospodářství. Souhrnný zemědělský účet se člení na čtyři části:

- účet výroby,
- účet tvorby důchodu,

- účet podnikatelského důchodu a
- součástí kapitálového účtu (czso.cz, 2016).

První tři části jsou sestavovány u předběžných i definitivních výsledků roku, zatímco poslední část se sestavuje pouze u definitivních výsledků pro daný rok. Výsledky SZÚ musí každý členský stát Evropské unie odesílat do Eurostatu, a to:

- v listopadu roku n odhad SZÚ za rok n ,
- v lednu roku $n+1$ odhad SZÚ za rok n ,
- v září roku $n+1$ semidefinitivní data za rok n ,
- v září roku $n+2$ definitivní data za rok n .

Cílem SZÚ je změřit, popsat a analyzovat tvorbu důchodů ze zemědělské hospodářské činnosti. Dle ujednání jsou z této činnosti vyřazeny jednotky, které produkují pouze pro vlastní spotřebu. Tyto „malé“ jednotky jsou určovány pomocí prahové hodnoty, která je používána při šetření (czso.cz, 2016).

3.3.1 Základní ukazatele evidované v Souhrnném zemědělském účtu

Základním ukazatelem Souhrnného zemědělského účtu je ukazatel **Produkce zemědělského odvětví**, který v hodnotovém vyjádření reprezentuje celkovou finální produkci v zemědělském odvětví, jenž toto odvětví opouští. Strukturu výrobní části zemědělského účtu tvoří na jedné straně disponibilní zdroje, které se skládají z použitelné výroby a počátečního stavu zásob, a na druhé straně užití těchto zdrojů. Disponibilní zdroje mohou být využity na vnitropodnikovou spotřebu, zpracování, vlastní spotřebu, prodej do jiných zemědělských jednotek, hospodářského odvětví nebo do zahraničí, samovýrobu a na konečnou zásobu na konci roku. Dle revidované metodiky z roku 1997 je produkce oceňována v základní ceně, tedy částkou, kterou výrobce obdrží od kupujícího za jednotku jím vyprodukovaného zboží či poskytnuté služby navýšenou o dotace na zboží či službu a poníženou o odvedené daně na zboží či službu. Celý účet výroby je tedy sestaven v základních cenách (czso.cz, 2016).

Dalším ukazatelem je ukazatel **Mezispotřeby**, který udává souhrn veškerých vstupů do zemědělských jednotek v hodnotovém vyjádření. Část účtu Mezispotřeby se člení na vnitropodnikovou spotřebu určitých krmiv, nákupy mezispotřeby mimo hospodářské odvětví za položky osiva a sadba, energie a maziva, hnojiva a prostředky zlepšující půdu, prostředky na ochranu rostlin, krmiva, údržbu a opravu strojů a zařízení, údržbu a opravu budov, veterinární náklady a další. Mezispotřeba je oceňována v pořizovacích (tržních) cenách za podobné zboží či služby platných v okamžiku, kdy vstupují do výroby. Pořizovací cena zahrnuje všechny daně na výrobky, od kterých jsou odečteny dotace (ne však odčitatelné daně ze statků jako daň z přidané hodnoty). **Hrubá přidaná hodnota** je stanovena jako rozdíl konečné produkce a mezispotřeby – představuje výsledný efekt zemědělského odvětví. Stejně jako ukazatel Produkce zemědělského odvětví je stanovována v základních cenách. **Čistá přidaná hodnota** je tvořena veškerými zeměděl-

skými jednotkami po odečtení spotřeby fixního kapitálu. Ukazatel **Ostatní daně** a **Ostatní dotace** na výrobu jsou zaúčtovány v rámci účtu tvorby důchodu. **Důchod z faktorů** představuje odměnu za užití všech výrobních faktorů. Jedná se o celkovou hodnotu, která je vyprodukovaná výrobní činností všech jednotek. Výnos z půdy, kapitálu a neplacené práce měří **Čistý provozní přebytek** (smíšený důchod). Jedná se o bilanční položku účtu tvorby důchodu, která ukazuje, jak je důchod rozdělován mezi výrobní faktory a sektor stát (vládní instituce). Oproti tomu **Podnikatelský důchod** měří odměnu neplacené práce, výnos z půdy, která patří jednotkám a výnos z užití kapitálu. Svoji podstatou je podobný koncepci běžného zisku před rozdělením a zdaněním. Tento ukazatel se běžně pro hospodářská odvětví nepočítá. Na kapitálovém účtu je zachycen dle jednotlivých druhů majetku ukazatel **Hrubé tvorby fixního kapitálu** (czso.cz, 2016).

3.3.2 Vstup pracovní síly do zemědělství

Nedílnou součástí výpočtu ukazatele důchodu zemědělského odvětví je údaj o Vstupu pracovní síly do sektoru zemědělství (Agricultural Labour Input – ALI). Výpočet tohoto ukazatele se realizuje dle standardizované metodiky Evropské unie a je vyjadřován v tzv. ročních pracovních jednotkách (Annual Work Unit – AWU). Jedna roční pracovní jednotka (AWU) zahrnuje takový počet hodin, který odpovídá počtu skutečně odpracovaných hodin v rámci plného pracovního úvazku v odvětví zemědělství (1 800 hodin). Do ukazatele nejsou zahrnovány státní svátky, placená dovolená na zotavenou, dny pracovní neschopnosti, přestávky na jídlo a další. Vstupy pracovní síly do zemědělství jsou dle czso.cz (2016) kategorizovány na:

- placené vstupy,
- neplacené vstupy a
- celkové vstupy (součet předchozích dvou kategorií).

Do kategorie placených pracovních sil se řadí zaměstnanci, kteří pracují na základě smlouvy a za tuto práci získávají odměnu v hotovosti nebo naturáliích. Kategorii neplacených pracovních sil tvoří většinou samostatně hospodařící vlastníci nebo spoluvlastníci samostatných hospodářství, kteří jsou za svou práci odměňováni prostřednictvím podílů na příjmu vytvořeném zemědělskou činností. Kalkulace Vstupu pracovní síly do sektoru zemědělství slouží především k poskytování systematického a srovnatelného přehledu o rozsahu pracovních sil v odvětví zemědělství a lze jejím prostřednictvím sledovat trendy příjmů v zemědělství (czso.cz, 2016).

Důležitým indikátorem důchodu zemědělského odvětví je Index reálného důchodu z faktorů v zemědělství na jednu roční pracovní jednotku. Tento index zobrazuje reálnou (deflovanou) čistou přidanou hodnotu v nákladech výrobních faktorů zemědělství na celkovou jednu roční pracovní jednotku. Čistá přidaná hodnota v nákladech výrobních faktorů je vypočítána odečtením mezispotřeby, odpisů a ostatních daní na výrobu v základních cenách od hodnoty celkové produkce a přičtením hodnoty dalších výrobních dotací. Index reálného důchodu z faktorů

v zemědělství na 1 AWU je pak získán deflováním čisté přidané hodnoty implicitním cenovým indexem hrubého domácího produktu v tržních cenách a vydělením celkovým vstupem pracovní síly do zemědělství (czso.cz, 2016).

3.4 Zemědělská účetní datová síť

Zemědělská účetní datová síť (dále jen FADN) byla v Evropské unii zavedena Evropskou komisí roku 1965. Ta ji vytvořila z důvodu potřeby získávat a dále poskytovat informace, které jsou potřebné pro řízení Společné zemědělské politiky. Pro zajištění optimálního fungování Společné zemědělské politiky jsou totiž nutná nejen agregovaná data, jež jsou vykazována jako ekonomická součást v rámci Souhrnného zemědělského účtu, ale i individuální data, která mapují konkrétní reálnou situaci v odvětví zemědělství. Právní základnou této sítě je nařízení Rady č. 79/56 (Uzei.cz, © 2013).

Úkolem tohoto systému je shromažďování technických a ekonomických dat o vybraných zemědělských podnicích Evropské unie a provádění ekonomických analýz, z kterých je pak možné získat informace o reálné ekonomické situaci zemědělských podniků. Aby byla zajištěna reprezentativnost informací publikovaných v databázi FADN, jsou podniky zařazované do výběrového souboru dle specifické metodiky popsané dále (Uzei.cz, © 2013).

Recke a kol. (2004) uvádí, že je s veškerými získanými informacemi o zemědělských podnicích, zacházeno s největší důvěrností. Údaje o jednotlivých zemědělských podnicích nejsou zveřejňovány, slouží pouze Komisi, která je využívá k agregaci. Pouze agregované výsledky pro individuální skupiny podniků v rámci jednotlivých regionů a členských států jsou veřejně dostupné, jelikož na této úrovni již nelze rozeznat informace týkající se jednotlivých zemědělských podniků.

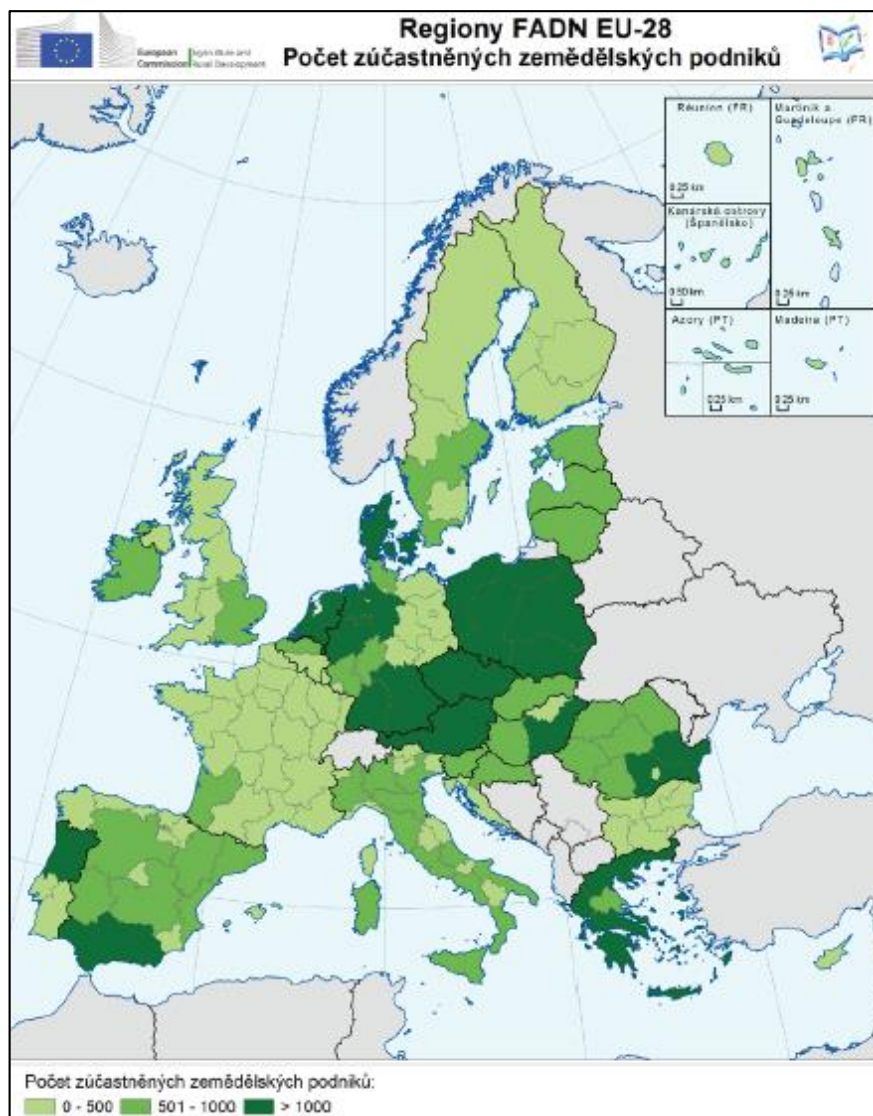
Za účelem možnosti srovnání strukturálních a ekonomických výsledků homogenních skupin zemědělských podniků v jednotlivých členských státech byl vytvořen klasifikační systém, pomocí kterého je možné roztřídit zemědělské podniky podle typu výrobního zaměření, ekonomické velikosti a významu jiných výdělečných činností podniku. Klasifikační systém Zemědělské účetní datové sítě FADN, který byl založen v roce 1985, je využíván především pro účely této sítě (czso.cz, 2014).

Nespornou výhodou sítě FADN je potom fakt, že poskytuje harmonizované ekonomické informace, díky kterým je možné srovnat zemědělské podniky na území celé Evropské unie. Sesbíraná data o hospodaření jsou Evropskou komisí ověřována, zpracována a následně publikována ve formě relevantních statistik, které jsou věrohodným podkladem pro různá rozhodnutí. Komise každoročně zveřejňuje následující přehledy a zprávy:

- přehled hospodaření zemědělských podniků v EU,
- zprávu o mléce a mléčných výrobcích v EU,
- zprávu o obilovinách v EU a
- zprávu o hovězím mase v EU (Europa.eu, 2014).

Na základě publikovaných informací lze nejen zpětně zhodnocovat dopady zemědělské politiky, ale i modelovat dopady budoucích plánovaných opatření a vyselektovat pouze ty nejlépe přizpůsobené (Uzei, 2015).

Na následující mapě je možné vidět počet zúčastněných zemědělských podniků v síti FADN (Europa.eu, 2014).

Obrázek 2: Počet zúčastněných zemědělských podniků v síti FADN

Zdroj: Eurostat (zeměpisná data), 2014

Síť FADN představuje výběrový a reprezentativní soubor zemědělských podniků – uvažovány jsou pouze ty, které jsou orientované na tržní produkci. Server Europa.eu (2014) doplňuje, že jsou sbírána a analyzována data ze všech zemí Evropské unie – celkem asi z 80 000 zemědělských podniků, přičemž účast v síti FADN není povinná. V každém členském státě je Kontaktní pracoviště, které zajišťuje fungování účetní datové sítě v dané zemi. Data jsou shromažďována veřejnými nebo

soukromými institucemi (účetními firmami nebo zemědělskými organizacemi), případně kombinací veřejných a soukromých institucí. Aby bylo možné získaná data z různých zemí porovnávat, je nutná harmonizace jejich shromažďování (Uzei, © 2013).

Dle serveru europa.eu (2010) jsou data odvozená z národních průzkumů, a tím se tak stává síť FADN jediným zdrojem harmonizovaných mikroekonomických dat. Průzkumy nepokrývají všechny zemědělské podniky, ale pouze ty, které jsou vzhledem ke své velikosti považovány za komerční. Evropská komise je primárním uživatelem analýz vypracovaných na základě dat ze zemědělské účetní datové sítě při tvorbě zemědělské politiky, ovšem souhrnná data poskytující standardní výsledky, která lze nalézt v databázi, by mohla sloužit i jednotlivým zemědělským podnikům pro řízení. V současné době zahrnuje výběrový soubor přibližně 80 tisíc podniků, které reprezentují asi 6,5 milionů zemědělských podniků z 27 členských států. Shromážděné informace o jednotlivých zemědělských podnicích jsou prezentovány ve specifickém dotazníku, ve kterém jsou zmiňovány:

- informace o fyzikálních a strukturálních datech, jako jsou umístění, velikost osetých ploch, počet hospodářských zvířat, pracovní síla a další,
- ekonomická a finanční data, jako jsou hodnoty produkce různých plodin, objem nákupů a prodejů, velikost výrobních nákladů, aktiv a pasiv, informace o produkčních kvótách a dotacích.

Ačkoli se síť FADN týká především zemědělství – průzkumy pokrývají celou škálu zemědělských činností v podnicích – jsou v této databázi shromažďovány také informace o nezemědělských aktivitách zemědělských podniků (europa.eu, 2010).

3.4.1 Organizace FADN v České republice

Účetní datovou síť FADN tvoří několik orgánů. Hlavním orgánem je Generální ředitelství Evropské komise pro zemědělství a rozvoj venkova DGAGRI, které má za úkol koordinovat činnost národních Kontaktních pracovišť FADN. Od těchto Kontaktních pracovišť přejímá sesbírané údaje o hospodaření jednotlivých zemědělských podniků a zabezpečuje jejich zpracování. Dalším orgánem je Řídící výbor EK FADN, ve kterém je jedním zástupcem reprezentována každá členská země. Hlavním úkolem tohoto orgánu je plnit dozorní a řídicí funkci. Za Českou republiku je delegovaným členem Ing. Josef Hanibal. Na národní úrovni pak v České republice funguje Kontaktní pracoviště FADN ČR v ÚZEI, které zabezpečuje metodické řízení, rozvoj a provoz Zemědělské účetní datové sítě FADN v České republice. Funkce a úkoly, které jednotlivá Kontaktní pracoviště vykonávají, jsou dány Nařízením Rady 79/65/EEC:

- „Základním úkolem Kontaktního pracoviště FADN je organizace šetření hospodářských výsledků zemědělských podniků dle standardů a metodik EU, kontrola a předávání dat FADN ČR do EU v požadovaném formátu, termínu a kvalitě.

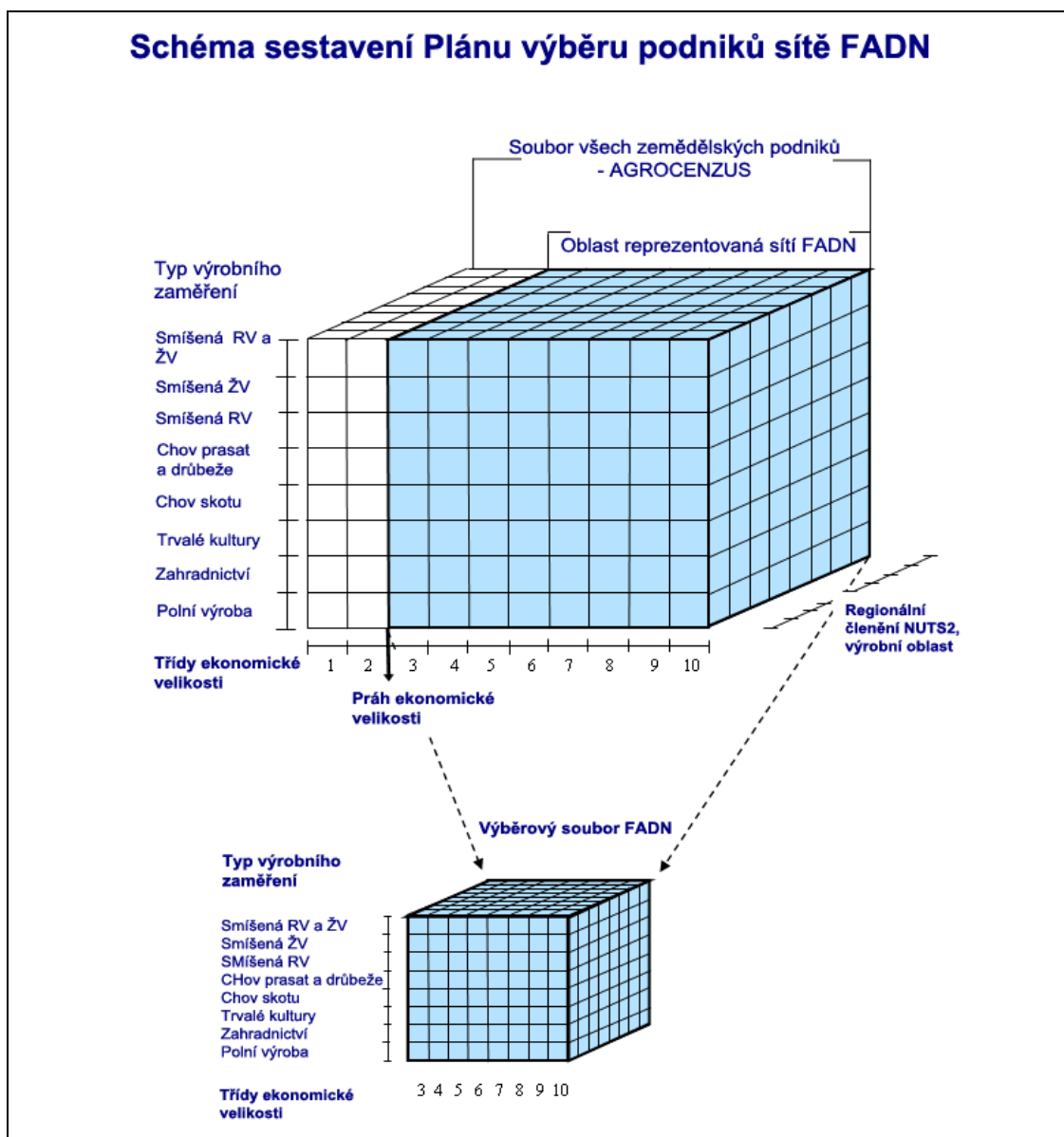
- Kontaktní pracoviště FADN dále zajišťuje organizačně i po věcné stránce fungování a jednání Národní komise FADN ČR.
- Zastupuje ČR v Řídícím výboru FADN Evropské komise a zajišťuje implementaci rozhodnutí tohoto výboru v ČR.
- Zabezpečuje využití dat FADN odbornou veřejností v ČR včetně distribuce dat formou publikací a elektronickými médii. Vlastní sběr dat šetření FADN v ČR zajišťují vybrané účetní a poradenské firmy, které garantují zpracování a předání podnikových dat Kontaktnímu pracovišti. Od roku 2004 jsou každoročně podniková data zasílána do databáze Generálního ředitelství EK pro zemědělství a rozvoj venkova.“ (Uzei.cz, © 2013).

3.4.2 Výběr podniků do sítě FADN

Jedním ze stěžejních úkolů zavedení a provozování sítě FADN je vyhotovení tzv. plánu výběru podniků, na základě kterého jsou do sítě FADN vybírány zemědělské podniky. Cílem je dosáhnout při relativně malém počtu zvolených podniků dostatečnou reprezentativnost souboru. Sestavení tohoto plánu je detailně upraveno Nařízením Komise (EHS) č. 1859/82 a Rozhodnutím komise 85/377/EHS. Aby bylo možné rozčlenit všechny zemědělské podniky zaznamenané strukturálním šetřením do kategorií podle jejich ekonomické velikosti a výrobního zaměření, a následně vyhotovit plán výběru zemědělských podniků, byl zaveden ve statistice Evropské unie speciální klasifikační systém. Pro určení minimálního počtu respondentů v jednotlivých skupinách byla uplatněna metoda tzv. regresního odhadu při známé hodnotě regresního koeficientu b , na základě které byla testována variabilita hodnot vybraných ukazatelů – celkové produkce, produkce rostlinné výroby, produkce živočišné výroby a hrubé přidané hodnoty v jednotlivých skupinách podniků. Na základě výsledků těchto statistických testů byla sestavena metodika, která stanovuje následující minimální požadavky na zastoupení zemědělských podniků v jednotlivých třídách dle ekonomické velikosti:

- 2 % všech podniků ve velikostní třídě 3-6,
- 15 % všech podniků ve velikostní třídě 7-9,
- 30 % všech podniků ve velikostní třídě 10.

Aby byla zajištěna co největší reprezentativnost souboru, jsou jednotlivými zeměmi Evropské unie zpravidla využívány i další kritéria výběru. V České republice se navíc přihlíží například k rozmístění podniků v regionech (FADN.cz, 2015).

Obrázek 3: Schéma sestavení Plánu výběru podniků sítě FADN

Zdroj: FADN.cz, 2015

Při sestavování výběrového plánu musí každý členský stát rozhodnout o prahu velikosti podniků. Jelikož musí síť FADN reprezentovat pouze tržně orientované podniky, u kterých je zemědělství hlavním zdrojem příjmů, jsou dle metodiky EU všechna malá, převážně samozásobitelská hospodářství vyřazena, přičemž zbývající část podniků působících v zemědělství musí generovat minimálně 90 % standardního příspěvku na úhradu (StPÚ) celého zemědělství. Pro soubor FADN ČR byl určen práh 4 EVJ, což znamená, že jsou z posuzování vyjmuty subjekty zahrnuté v I a II velikostní třídě. Tento výběrový soubor splňuje kritéria Evropské unie, protože zbývající část podniků produkuje cca 97 % StPÚ celého odvětví (FADN.cz, 2015).

Plán výběru podniků FADN ČR pro rok 2015

Typ výrobního zaměření	Ekonomická velikost		Počet podniků AGC 2010	Plán FADN 2015	Selekční míra 2015
	Třída ekonomické velikosti	Prahové hodnoty standardní produkce (euro)			
Polní výroba -15,16	IV - V	8000 - < 25000	1 835	47	2,6
	VI-VII	25000 - < 100000	1 897	150	7,9
	VIII-IX	100000 - < 500000	1 111	135	12,2
	X-XI	500000 - < 1000000	261	52	19,9
	XII-XIV	>=1000000	180	51	28,3
	IV-XIV	>=8000	5 284	435	8,2
Zahradnictví a ostatní trvalé kultury (21, 22, 23, 36, 37, 38)	IV - V	8000 - < 25000	212	9	4,2
	VI-VII	25000 - < 100000	249	47	18,9
	VIII-IX	100000 - < 500000	142	39	27,5
	X-XI	500000 - < 1000000	30	4	13,3
	XII-XIV	>=1000000	14	3	21,4
	IV-XIV	>=8000	647	102	15,8
Vinohradnictví -35	IV - V	8000 - < 25000	454	8	1,8
	VI-VII	25000 - < 100000	267	25	9,4
	VIII-IX	100000 - < 500000	107	11	10,3
	X-XI	500000 - < 1000000	24	3	12,5
	XII-XIV	>=1000000	18	3	16,7
	IV-XIV	>=8000	870	50	5,7
Mléko -45	IV - V	8000 - < 25000	115	5	4,3
	VI-VII	25000 - < 100000	411	43	10,5
	VIII-IX	100000 - < 500000	270	38	14,1
	X-XI	500000 - < 1000000	85	19	22,4
	XII-XIV	>=1000000	101	35	34,7
	IV-XIV	>=8000	982	140	14,3
Chov skotu (46, 47, 48)	IV - V	8000 - < 25000	1 835	77	4,2
	VI-VII	25000 - < 100000	975	88	9
	VIII-IX	100000 - < 500000	333	51	15,3
	X-XI	500000 - < 1000000	34	12	35,3
	XII-XIV	>=1000000	12	3	25
	IV-XIV	>=8000	3 189	231	7,2
Chov prasat, drůbeže a jiných druhů zvířat krmných jádrem (51, 52, 53)	IV - V	8000 - < 25000	90	7	7,8
	VI-VII	25000 - < 100000	80	11	13,8
	VIII-IX	100000 - < 500000	74	11	14,9
	X-XI	500000 - < 1000000	40	7	17,5
	XII-XIV	>=1000000	100	17	17
	IV-XIV	>=8000	384	53	13,8
Smišená rostlinná výroba, smišená živočišná výroba a smišená rostlinná a živočišná výroba (61, 73, 74, 83, 84)	IV - V	8000 - < 25000	1 355	40	3
	VI-VII	25000 - < 100000	953	92	9,7
	VIII-IX	100000 - < 500000	393	50	12,7
	X-XI	500000 - < 1000000	175	45	25,7
	XII-XIV	>=1000000	597	179	30
	IV-XIV	>=8000	3 473	406	11,7
ČR celkem	IV - V	8000 - < 25000	5 896	193	3,3
	VI-VII	25000 - < 100000	4 832	456	9,4
	VIII-IX	100000 - < 500000	2 430	335	13,8
	X-XI	500000 - < 1000000	649	142	21,9
	XII-XIV	>=1000000	1 022	291	28,5
	IV-XIV	>=8000	14 829	1 417	9,6

Obrázek 4: Plán výběru podniků FADN ČR pro rok 2015

Zdroj: FADN.cz, 2017

3.5 Metodické postupy Evropské komise při zpracování dat FADN

Každým rokem zpracovává Ústav zemědělské ekonomiky a informací pod gesci Ministerstva zemědělství Zprávu o stavu zemědělství ČR za daný rok. Součástí této zprávy je samostatná příloha, která se zabývá výběrovým šetřením hospodářských výsledků zemědělských podniků v síti FADN CZ (vsbox.cz, 2016).

Záměrem samostatné přílohy je poskytnout odborné i podnikatelské veřejnosti detailní výsledky výběrového šetření, které jsou systematicky uspořádané z různých hledisek. Na základě těchto výsledků je pak možné provádět komparaci hospodářských výsledků zemědělských podniků v odlišných přírodních podmínkách, u podniků různé právní formy, velikosti a různého výrobního zaměření. Výsledky šetření jsou uspořádané podle metodiky tzv. Standardního výstupu FADN EU, který představuje soubor vybraných ukazatelů z databáze FADN. Dalším velmi důležitým metodickým rámcem je tzv. Klasifikace (typologie) zemědělských podniků, dle které je možné zemědělské podniky třídit podle různých hledisek do agregovaných skupin. Poslední zásadní metodikou je metodika vážení dat. Všechny tyto tři nejdůležitější metodické rámce jsou vysvětleny níže (vsbox.cz, 2016).

3.5.1 Standardní výstup FADN

Standardní výstup je sestaven tak, aby poskytoval celistvý pohled na hospodářské výsledky a ekonomickou situaci jednotlivých zemědělských podniků nebo jejich skupin. Aby bylo možné výsledky šetření využít pro komparaci, jsou ukazatele v rámci sítě FADN jednotně definovány i kalkulovány, a to bez ohledu na odlišnosti v národních účetních standardech (vsbox.cz, 2016).

Ačkoli se metodika Evropské unie do značné míry shoduje s postupy účtování v České republice, obsahuje i řadu rozdílností. Mezi nejdůležitější odlišnosti, které vykazuje metodika Standardního výstupu EU oproti účetnímu výsledku hospodaření, patří tyto:

- do ekonomických výsledků je zahrnuta zemědělská činnost podniku (rostlinná a živočišná výroba) a ostatní výdělečné činnosti, které mají na podnik přímý ekonomický dopad (zpracování výrobků živočišné a rostlinné výroby, lesní výroba, agroturistika, zemědělské služby pro jiné subjekty, výroba elektrické energie a jiná výroba přímo související s podnikem),
- nezemědělská činnost (např. přidružená výroba nebo obchodní činnost) se do hospodářského výsledku zemědělských podniků nezařazuje,
- ukazatel celkové produkce má charakter hrubé produkce – do ukazatelů produkce i nákladů je započítávána i vnitropodniková spotřeba vlastního mezi-produktu,
- investiční dotace jsou započítávány do příjmů ze zemědělské činnosti,
- podstatně odlišné jsou postupy oceňování zůstatkové ceny dlouhodobého majetku a jeho odepisování (vsbox.cz, 2016).

Z důvodu odlišností v účetnictví mohou být ukazatele přidané hodnoty a hospodářského výsledku podle metodiky Evropské unie rozdílné od analogických ukazatelů z účetních výkazů v České republice (vsbox.cz, 2016).

Výchozím ukazatelem, ze kterého jsou počítány hospodářské výsledky podniků dle metodiky FADN EU, je ukazatel Celkové zemědělské produkce. Barkaszi a kol. (2009) ve své studii uvádějí, že nejdůležitějším rysem tohoto ukazatele je to, že se jedná o kumulovaný výstup, protože některé výstupy jsou účtovány jako výstupy dvakrát (to platí i pro vstupy). Jako příklad uvádějí hodnotu produkce plodin používaných ke krmení hospodářských zvířat, která je ve výstupu zdvojená. Jednak se podílí na celkové produkci plodin – ta je pak využita v daném zemědělském podniku ke krmení zvířat, ale je také součástí celkové produkce zvířat a živočišných výrobků, a to v podobě tržeb. Tento kumulativní charakter výstupu však nemá vliv na příjem, protože výrobní náklady na krmiva jsou taktéž duplikovány. Zaprvé jsou zaznamenány v podobě nákladů na plodiny (osiva, hnojiva, náklady na ochranu plodin) a zadruhé jsou vykázány i v nákladech na živočišnou výrobu (hodnota krmiva vyrobeného a použitého v podniku).

Co se týče zásob vlastní výroby, které jsou při stanovování ukazatele Celkové zemědělské produkce v metodice FADN kumulovány, tak z pohledu českého účetnictví je třeba rozlišovat způsob jejich vykazování zásob vlastní činnosti do konce roku 2015 a od roku 2016. Do konce roku 2015 byly změny zásob vlastní výroby zobrazovány na příslušných výnosových účtech účtové skupiny 61 – průběžné přírůstky a inventarizační přebytky na straně Dal, průběžné úbytky a inventarizační manka na straně Má dáti (Rubáková, 2015). Od 1. 1. 2016, kdy nabyl platnosti novelizovaný zákon o účetnictví (zákon č. 563/1991 Sb.) a v návaznosti na něj též novelizovaná vyhláška č. 500/2002 Sb., nastala změna ve způsobu vykazování, kdy jsou změny zásob vlastní výroby evidovány na příslušných nákladových účtech účtové skupiny 58 (Levová, 2016).

3.5.2 Klasifikační systém Společenství

Klasifikační systém zemědělských podniků, který byl vytvořen v roce 1985, je základním nástrojem umožňujícím zařazení jednotlivých zemědělských podniků do homogenních skupin podle určitých kritérií. Právě díky tomuto systému, jenž je využíván především pro účely Zemědělské účetní datové sítě FADN, je pak možné porovnávat výsledky hospodaření zemědělských podniků všech členských států. Zemědělské podniky jsou nejprve rozděleny do skupin, a to dle typu výrobního zaměření, třídy ekonomické velikosti a od roku 2010 navíc dle rozsahu jiných výrobních činností vykonávaných v podniku (czso.cz, 2015).

Aktualizovaný klasifikační systém, který je platný od účetního roku 2010, je vymezen Nařízením komise (ES) č. 1242/2008 ze dne 8. prosince 2008 o založení klasifikačního systému pro zemědělské podniky ve Společenství. Toto nařízení přesně vymezuje nynější podobu evropské zemědělské typologie, přičemž uvádí, že musí být Klasifikační systém Společenství sestaven tak, aby bylo možné utřídit zemědělské podniky ve Společenství do homogenních skupin a na základě toho pak porovnávat situaci jednotlivých podniků (europa.eu, 2008).

Soudobý klasifikační systém tedy umožňuje rozdělit zemědělské podniky do 14 tříd dle ekonomické velikosti, přičemž třídy ekonomické velikosti jsou vyjádřeny v eurech. Dle Uzei.cz (2015) jsou zemědělské subjekty do jednotlivých tříd výrobního zaměření a ekonomické velikosti zařazovány na základě koeficientů standardní produkce (Standard Output), které vyjadřují průměrnou finanční hodnotu hrubé produkce (czso.cz, 2015).

Koeficienty standardní produkce jsou stanovovány pro všechny ekonomicky významné plodiny a kategorie hospodářských zvířat, a to individuálně pro každou členskou zemi. Tyto koeficienty jsou stanoveny jako aritmetický průměr hodnot standardní produkce za sledované období pěti po sobě jdoucích kalendářních let. Dle Nařízení komise (ES) je nutné tyto koeficienty aktualizovat s ohledem na hospodářský vývoj. Hodnota standardní produkce za jeden kalendářní rok je stanovována jako součin naturálního množství produkce na měrnou jednotku a ceny zemědělských výrobců. Měrnou jednotkou pro zemědělské plodiny je euro na jeden hektar, u hospodářských zvířat je to pak jeden kus jednotlivých kategorií zvířat (výjimka je u drůbeže a včel – u drůbeže je hodnota standardní produkce stanovována na 100 kusů, u včel je měrnou jednotkou včelstvo). Hodnota standardní produkce je kalkulována na jedno produkční období, které je v oblasti zemědělství jeden kalendářní rok. V případě, že je u některých zemědělských produktů produkční období kratší nebo delší, pak je nutné hodnotu standardní produkce přepočítat na jeden kalendářní rok. Kalkulace koeficientů standardní produkce provádí v České republice Kontaktní pracoviště FADN (czso.cz, 2015).

Pomocí získaných koeficientů standardní produkce je možné každý zemědělský podnik zařadit do jedné ze čtrnácti tříd ekonomické velikosti. Nejprve je nutné vynásobit výměry jednotlivých plodin a počty zvířat individuálního podniku příslušnými koeficienty standardní produkce, čímž je vypočítaná hodnota standardní produkce daného podniku. Na základě této získané hodnoty je pak podnik zařazen do určité třídy. Následující tabulka uvádí přehled jednotlivých tříd ekonomické velikosti a jejich prahové hodnoty standardní produkce. Třídy ekonomické velikosti jsou následně seskupeny do jednotlivých skupin, neboť databáze FADN CZ umožňuje získat výsledky pouze pro tyto agregované skupiny (czso.cz, 2015).

Tabulka 2: Třídy ekonomické velikosti podniku

Názvy skupin podniků	Třída ekonomické velikosti	Prahové hodnoty celkové standardní produkce (v EUR)
Velmi malé podniky	I	méně než 2 000
	II	nejméně 2 000, méně než 4 000
	III	nejméně 4 000, méně než 8 000
Malé podniky	IV	nejméně 8 000, méně než 15 000
	V	nejméně 15 000, méně než 25 000
Podniky pod středem	VI	nejméně 25 000, méně než 50 000
	VII	nejméně 50 000, méně než 100 000
Podniky nad středem	VIII	nejméně 100 000, méně než 250 000
	IX	nejméně 250 000, méně než 500 000
Velké podniky	X	nejméně 500 000, méně než 750 000
	XI	nejméně 750 000, méně než 1 000 000
Velmi velké podniky	XII	nejméně 1 000 000, méně než 1 500 000
	XIII	nejméně 1 500 000, méně než 3 000 000
	XIV	nejméně 3 000 000

Zdroj: czso.cz, 2015

Výrobní zaměření podniku je určováno dle podílu příspěvku standardní produkce jednotlivých produkčních odvětví daného podniku na celkové hodnotě standardní produkce. Přesný algoritmus pro zařazování do příslušných skupin výrobního zaměření je uveden v Nařízení č. 1242/2008. Podle úrovně členění typu výrobního zaměření se rozlišuje:

- obecný typ výrobního zaměření,
- hlavní typ výrobního zaměření,
- speciální typ výrobního zaměření (czso.cz, 2015).

V roce 2010 byla do klasifikačního systému přidána další klasifikační proměnná, a to kategorie jiné výdělečné činnosti (JVC). Důvodem byl dle Nařízení Komise (ES) č. 1242/2008 fakt, že se postupem času zvyšuje význam jiných výdělečných činností, jenž sice souvisí s podnikem, ovšem ne s jeho zemědělskou činností. Tato proměnná vyjadřuje procentuální podíl jiných než zemědělských činností daného podniku na jeho celkové produkci, přičemž k těmto činnostem jsou využívány podnikové zdroje nebo produkty (czso.cz, 2015).

Hodnoty standardní produkce za sledované období je po jejich vyčíslení nutné předat Komisi (Eurostatu) prostřednictvím kontaktních orgánů jednotlivých členských států. V současné době se pro předávání hodnot používají počítačové systémy, které umožňují rychlou výměnu dokumentů a informací v elektronické podobě mezi členskými státy Společenství (europa.eu, 2008).

3.5.3 Systém vážení dat FADN

Dalším nástrojem, který je využíván pro zpracování databáze FADN, je Systém vážení dat (Weighting System). Jeho hlavním přínosem je, že vede ke zvýšení statistické reprezentativnosti výsledků z šetření. Každé dva až tři roky EUROSTAT organizuje tzv. Strukturální šetření v zemědělství (Farm Structure Survey), a to ve všech členských státech Evropské unie. Jelikož jsou zemědělské podniky výběrového souboru FADN klasifikovány analogickým způsobem jako ve Strukturálním šetření v zemědělství, je každému podniku z výběrového souboru FADN přidělen tzv. váhový faktor (Weighting Factor), který udává, kolik zemědělských podniků daný podnik reprezentuje. Každému specifickému typu zemědělského podniku je tedy přidělena váha, a to podle skutečného počtu specifických podniků v dané zemi. Výsledky prezentované databází FADN pak nejsou prostými průměrnými hodnotami, ale váženými průměry. Díky tomuto systému je možné vyčíslit celkovou produkci, náklady, přidanou hodnotu i další ukazatele za všechny zemědělské podniky (vsbox.cz, 2016).

3.6 Náklady evidované v databázi FADN

Dle metodiky FADN CZ jsou v zemědělské účetní datové síti celkové náklady vynaložené na zemědělskou výrobu rozděleny do následujících skupin:

- přímé náklady,
- režijní náklady,
- náklady na externí výrobní faktory a
- odpisy (vsbox.cz, 2015).

3.6.1 Přímé (specifické) náklady

Přímé (specifické) náklady zemědělského podniku je třeba rozlišit na náklady týkající se rostlinné výroby a náklady týkající se živočišné výroby. Metodika FADN CZ navíc uvádí, že jsou součástí celkových přímých (specifických) nákladů i specifické náklady lesní výroby (vsbox.cz, 2015).

Přímé (specifické) náklady na rostlinnou výrobu zemědělského podniku lze rozdělit do čtyř kategorií:

- osivo, semena a sazenice zakoupené nebo vyprodukované a používané v zemědělském podniku (náklady na cibule a hlízy, náklady na přípravu semen a sazenic),

- hnojiva, půdní přípravky (náklady na vápno, kompost, rašelinu, hnůj) a přípravky na ochranu plodin,
- ostatní specifické náklady, které jsou přímo spojené s rostlinnou výrobou (obalová a vázací materiály, analýzy půdy a další),
- přímé náklady lesního hospodářství, kam lze zařadit hnojiva a přípravky na ochranu plodin (Cesaro a kol., 2013).

Přímé (specifické) náklady spojené s živočišnou výrobou zahrnují:

- nakoupená krmiva (krmiva pro pasoucí se dobytek, prasata, drůbež a ostatní malá zvířata, objemná krmiva)
- krmiva vyprodukovaná v zemědělském podniku (krmiva pro pasoucí se dobytek, prasata, drůbež a ostatní malá zvířata, objemná krmiva),
- ostatní přímé (specifické) náklady živočišné výroby (Cesaro a kol., 2013).

Ve skupinách krmiv se dále rozlišují nakoupená krmiva určená pro pasoucí se hospodářská zvířata, která zkrmují objemnou píci (jadrná a objemná krmiva pro koňovité, skot, ovce a kozy) a nakoupená krmiva pro prasata drůbež a ostatní malá zvířata (vsbox.cz, 2015).

Do zakoupených i vyprodukovaných krmiv jsou následně zařazovány pokrutiny, krmné směsi, obiloviny, seno, rybí a masokostní moučka, mléko a mléčné výrobky, minerální látky. Do přímých (specifických) nákladů živočišné výroby se také zařazují náklady na využívání pastvin, které nejsou zahrnuty do krátkodobého pronájmu, nakupované stelivo a sláma, přísady pro skladování a konzervace. Do ostatních přímých (specifických) nákladů živočišné výroby jsou zahrnovány veterinární poplatky, náklady na umělou inseminaci, náklady na mléčné testy, přípravky pro čištění zařízení hospodářských zvířat (Cesaro a kol., 2013).

3.6.2 Režijní náklady

Režijní náklady nejsou dle Langa (2005) na rozdíl od jednicových nákladů přímo zúčtovatelné jednotlivým výkonům. Režijní náklady evidované v databázi FADN CZ jsou ve schématu nákladů databáze rozděleny do dvou následujících kategorií:

- náklady práce a strojů,
- režijní náklady (Cesaro a kol., 2013).

Do režijních nákladů na pracovní sílu a techniku jsou zahrnovány náklady na služby poskytované externími zemědělskými dodavateli (práce vykonávané ve smluvním vztahu), nákup drobného zařízení, nákup ochranných oděvů a pracích prostředků pro běžné čištění, všeobecná údržba zemědělského podniku, náklady na provoz zemědělských vozidel, běžná údržba strojů a zařízení, pohonné hmoty a mazadla a další. Obecné režijní náklady tvoří náklady na elektřinu a vodu, která slouží pro všechny účely zemědělského podniku včetně zavlažování, pojištění ke krytí rizik podniku, náklady na telefon a další (vsbox.cz, 2015).

3.6.3 Celkové náklady na externí výrobní faktory

Dle metodiky FADN CZ (vsbox.cz, 2015) lze do celkových nákladů na externí výrobní faktory zařadit mzdové náklady, zaplacené pachtovné a zaplacené úroky.

Mzdové náklady zaměstnavatele netvoří pouze hrubá mzda zaměstnance sjednaná zpravidla v pracovní smlouvě, ale také povinné pojistné placené zaměstnavatelem. V zemědělském podniku je možné práci zaměstnanců rozdělit na:

- přímé práce (zahrnují všechny činnosti přímo spojené se zemědělskou výrobou),
- nepřímé práce (jsou vykonávány technickými pracovníky, kteří mají pouze pomocnou roli v zemědělském podniku),
- technické a obchodní práce,
- práce majitele a jeho rodinných příslušníků (Cesaro a kol., 2013).

Zatímco v prvních třech případech eviduje zemědělský podnik skutečné náklady na pracovníky, v posledním případě tomu tak není. Práce majitele a jeho rodinných příslušníků neexistují žádné odměny, a tak je tato práce oceněna ve velikosti nákladů příležitosti. Obecně platí, že do mzdových nákladů patří:

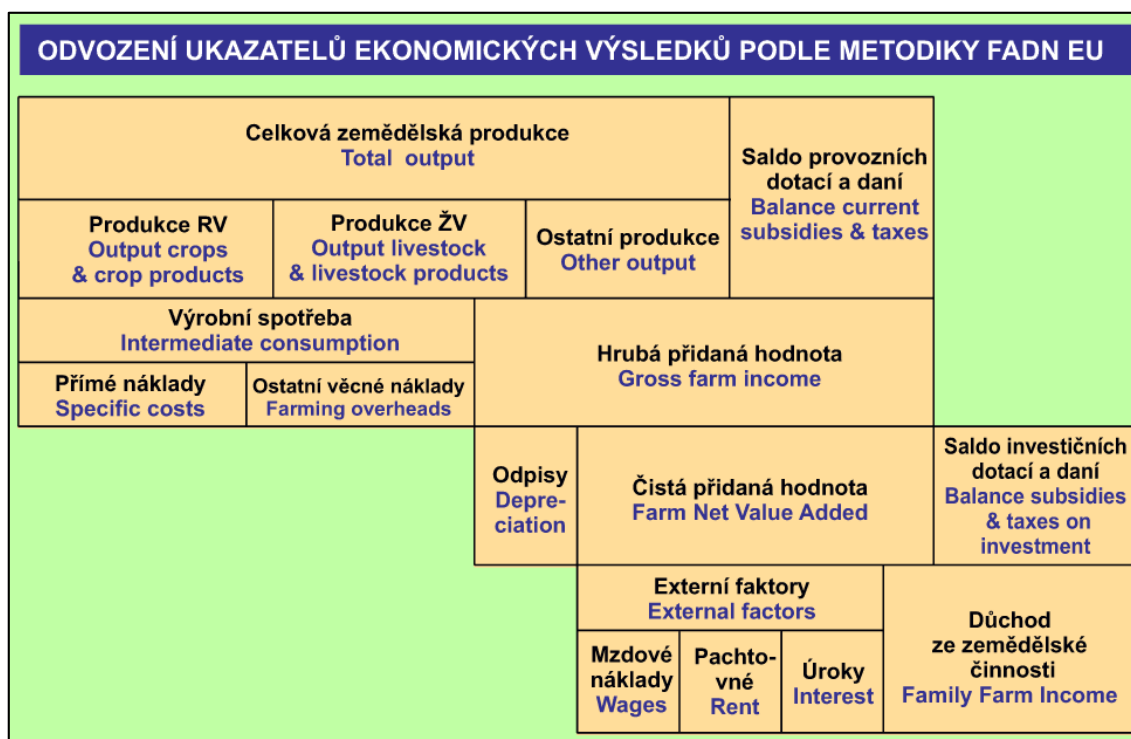
- mzdy zaměstnanců v peněžních jednotkách,
- naturální plnění peněžité hodnoty – naturální mzda (výrobky či zboží, služby z vlastní činnosti nebo pořízené od jiných dodavatelů, právo využívat podnikový majetek – např. bydlení v domě nebo bytě zaměstnavatele, používání přiděleného osobního automobilu i pro osobní potřebu),
- prémie za produktivitu, podíl na zisku,
- náklady na nábor pracovníků,
- zaměstnanecké příspěvky na sociální zabezpečení, zdravotní pojištění a daně (Cesaro a kol., 2013).

Do hodnoty nájemného a pachtovného je zahrnována čistá hodnota hotovosti a hodnota vyplacená v naturáliích za pronájem pozemků, budov, kvót a jiných práv (vsbox.cz, 2015).

Hodnota úroků je dána sumou finančních nákladů na úvěry, které jsou využity pro účely zemědělského podniku, a to například na nákup pozemků, budov nebo provozního kapitálu. V účetním systému FADN jsou odpisy počítány z reprodukční hodnoty, která představuje hodnotu majetku v běžných cenách před odečtením dotací. Odepisovány jsou plochy trvalých kultur, hospodářské budovy a pevná zařízení, zemědělské stroje, zařízení a jejich technická zhodnocení. Obecně řečeno – všechny členské státy Evropské unie používají lineární způsob odepisování, při kterém se hodnota aktiva zmenšuje v každém období o stále stejnou částku, a to dokud není čistá hodnota majetku nulová (Cesaro a kol., 2013).

3.7 Odvození důchodu ze zemědělské činnosti dle metodiky FADN EU

Souhrnné ekonomické ukazatele zemědělských podniků je možné znázornit dle metodiky Standardního výstupu FADN EU pomocí následujícího schématu. Dle metodiky FADN je hospodářský výsledek vyjádřen v podobě důchodu ze zemědělské činnosti.

Obrázek 5: Koncept výpočtu souhrnných ukazatelů výsledku hospodaření dle metodiky Standardního výstupu FADN EU

Zdroj: vsbox.cz, 2015

Na základě výše uvedeného schématu je možné sestavit algoritmus, kterým lze odvodit ukazatele ekonomických výsledků dle metodiky FADN EU.

Celková zemědělská produkce = rostlinná + živočišná + ostatní zemědělská produkce

Ostatní produkce = příjmy z příležitostného pronájmu ploch pícin + služby pro cizí + úroky z likvidních aktiv + agroturistika + příjmy předchozího období + náhrady od pojišťoven + příjmy z pronájmu půdy + zisk z prodeje DHM + ostatní provozní výnosy + tržby z prodeje cenných papírů a podílů + mimořádné výnosy

Bilance provozních dotací a daní = provozní dotace + bilance DPH (kromě DPH na investice) – daně

Výrobní spotřeba = přímé (specifické) náklady + režijní náklady (ostatní věcné náklady)

Hrubá přidaná hodnota = celková produkce – výrobní spotřeba celkem + bilance provozních dotací a daní

Čistá přidaná hodnota = hrubá přidaná hodnota – odpisy

Bilance investičních dotací a daní = dotace na investice + kompenzace za ukončení produkce mléka – DPH z investic

Externí faktory celkem = mzdové náklady + zaplacené nájemné + zaplacené úroky

Důchod ze zemědělské činnosti (FWU) = čistá přidaná hodnota – externí faktory celkem + bilance investičních dotací a daní

Tabulka 3: Odvození ukazatelů ekonomických výsledků dle metodiky FADN EU

A1	Rostlinná produkce
A2	Živočišná produkce
A3	Ostatní produkce
A = A1 + A2 + A3	Celková zemědělská produkce
B1	Přímé (specifické) náklady
B2	Ostatní věcné náklady (Režijní náklady celkem)
B = B1 + B2	Výrobní spotřeba celkem
C1	Provozní dotace
C2	Bilance DPH (kromě DPH na investice)
C3	Daně
C = C1 + C2 - C3	Bilance provozních dotací a daní
D = A - B + C	Hrubá přidaná hodnota
E1	Odpisy
F = D - E1	Čistá přidaná hodnota
G1	Mzdové náklady
G2	Zaplacené pachtovné
G3	Zaplacené úroky
G = G1 + G2 + G3	Externí faktory celkem
H1	Dotace na investice
H2	Kompenzace za ukončení produkce mléka
H3	DPH z investic
H = H1 + H2 - H3	Bilance investičních dotací a daní
I = F - G + H	Důchod ze zemědělské činnosti

Zdroj: vsbox.cz, 2015

3.8 Využití sítě FADN

V této kapitole bude nastíněno aktuální, ale i možné využití sítě FADN na mezinárodní (evropské) a národní úrovni a na úrovni podnikové.

3.8.1 Možnosti využití databáze FADN na mezinárodní úrovni

Účetní datová síť FADN je jediným zdrojem mikroekonomických dat pro zemědělství. Z důvodu, že jsou data z této sítě často využívána při sestavování nákladových modelů, je nutné sledovat jejich prospěšnost a vhodnost. Účetní datová síť má dle výzkumu provedeného na základě projektu FACEPA (facepa.slu.se, 2008) dva cíle – na jedné straně je základním zdrojem dat pro analýzy agrárního sektoru, kdy je ziskovost zemědělských podniků v centru pozornosti, na druhé straně je nástrojem pro analýzu zemědělské politiky. Ačkoli jsou data shromažďována podle celoevropských normalizovaných pokynů, existují národní rozdíly týkající se jejich dostupnosti. V každém členském státě je stanoven práh ekonomické velikosti, od kterého jsou komerční zemědělské podniky zařazovány do šetření. V rámci zemědělské účetní datové sítě FADN existuje velká rozmanitost – některé podniky jsou velké, jiné malé, některé se soustředí na rostlinnou výrobu, jiné na živočišnou. Právě z tohoto důvodu je sestaven vzorek zemědělských podniků, který zajistí zachování této heterogenity. Databáze FADN poskytuje základní informace pro tvorbu Společné zemědělské politiky Evropské unie, která musí být založena na spolehlivých a přesných analýzách. To znamená, že i data z této databáze musí být co nejpřesnější. Kontaktní pracoviště i Evropská komise proto dbají na to, aby byly všechny chyby v datech FADN identifikovány a bezodkladně opraveny (Barkaszi a kol., 2009).

Článek *Evaluating Rural Development Programmes Using FADN Data* (Romito a Briscolini, 2011) informuje o tom, že se v průběhu let podstatně mění role zemědělství i vývoj Společné zemědělské politiky, a proto bylo třeba provést dílčí změny i v cílech zemědělské účetní datové sítě FADN, která byla speciálně zřízena pro shromažďování účetních dat umožňujících ekonomickou analýzu zemědělských podniků. Dnešní cíle této sítě jsou mnohem rozmanitější a dostupnější, což umožňuje plnění nových účelů – od sledování vývoje příjmů zemědělských podniků až po aktualizaci a vyhodnocování Společné zemědělské politiky. Evropská komise klade značný důraz právě na hodnocení Společné zemědělské politiky, díky kterému je možné zlepšovat provádění opatření a tím i dosahování stanovených cílů. Na základě sítě FADN je také možné vytvořit ukazatele, dle kterých je možné analyzovat konkurenceschopnost zemědělských podniků. Z databáze je tak možné čerpat širokou škálu použitelných ukazatelů a indexů – od těch strukturálních až po ekonomické, které například informují o produktivitě práce či velikosti vládní podpory. Tyto informace mohou být užitečné zemědělským podnikům pro tvorbu analýzy scénářů, v rámci které je zpracováno několik možných variant vývoje, dále pro sestavení SWOT matice nebo jako základní informační zdroj projektového řízení. V případě sestavování analýz založených na datech ze zemědělské účetní datové sítě je nutné vzít v úvahu některá specifika této sítě, která jsou uvedena níže.

- Výběrový soubor zemědělských podniků zajišťuje v souladu s předpisy Společenství statistickou reprezentativnost na regionální úrovni. Výsledky získané pro nižší územní celky (venkovské oblasti, znevýhodněné oblasti, oblasti s vysokým dopadem na životní prostředí) by tak měly být pečlivě vyhodnoceny – v některých případech je nutné přistoupit k vážení dat.
- Část výběrového souboru je periodicky aktualizovaná – každé čtyři až pět let je asi 20-25 % výběrového souboru obnoveno, což může vést k diskontinuitě v pozorování.
- Průzkum se vyznačuje pravidelnými revizemi a změnami, které vedou ke zlepšování obsahu informací a jejich struktury. V případě využívání dat ke srovnávání je nutné tyto změny sledovat.
- Jelikož průzkum vychází z účetních záznamů, které mohou být v každém členském státě vedeny odlišně, mohou některé informace chybět. Z toho důvodu nejsou dle tohoto článku shromážděné informace přímo určené pro analýzu a vyhodnocování. V průběhu let však bylo shromážděno mnoho nových informací, díky kterým je možné výsledky analyzovat a vyhodnocovat (Romito a Briscolini, 2011).

Z důvodu výše zmíněných specifík je považováno za nezbytné zkoumat získané výsledky hlouběji, aby bylo dosaženo dostatečné míry spolehlivosti. V mnoha případech je databáze FADN využívána společně s dalšími zdroji informací (například ISTAT a ISMEA), a to k získání přehledu o hospodaření zemědělských podniků. Údaje z databáze FADN lze využít jako základní zdroj informací pro:

- analýzu hospodářské (ekonomické) výkonnosti,
- analýzu dopadů změn v politice v oblasti zemědělství,
- analýzu scénářů a vlivů (Romito a Briscolini, 2011).

Databáze FADN poskytuje dle serveru europa.eu (2015) nejen základní informace o příjmech zemědělských podniků, ale je využívána i pro vytváření ex-post analýz dopadů politických návrhů (především reforem Společné zemědělské politiky a jiných opatření). Server thuenen.de (1998-2016) doplňuje, že je možné pomocí informací z databáze zjistit, kolik zemědělských podniků je ovlivněno konkrétním politickým opatřením, případně jaký vliv mají cenové výkyvy na finanční stabilitu podniků. Pro analýzu dat je možné použít různé statistické a ekonometrické metody, přičemž výsledky je možné extrapolovat do podoby hospodářských specifických váhových koeficientů.

V současné době je dle stránek facepa.slu.se (2008) databáze FADN využívána také v projektu FACEPA, který vyvíjí nástroje a metody sloužící k analýze výrobních nákladů v evropském zemědělství. Cílem tohoto projektu je poskytovat informace, odborné znalosti a ekonomické modely založené na výrobních nákladech pro různé zemědělské produkty. Výzkumnou činnost na tomto projektu provádí deset partnerů v deseti zemích Evropské unie. Vzhledem k tomu, že systém FADN není založen na analytickém účetnictví, náklady nejsou zaznamenávány separova-

ně pro různé činnosti nebo podniky v hospodářství. Konkrétní náklady na produkty rostlinné a živočišné produkce jsou zaznamenávány odděleně (ne dle produktu, ale dle skupin produktů) a všechny ostatní náklady jsou zaznamenávány s ohledem na celý podnik. Vzhledem k tomu, že je přímý sběr informací na úrovni zemědělského podniku velmi obtížný, jelikož vyžaduje nákladné průzkumy, je východiskem využívání ekonometrických technik jako alternativy pro získání dohadů jednotkových výrobních nákladů, a to za relativně nižší cenu (Cesaro a kol., 2013).

Jedním z cílů projektu FACEPA (facepa.slu.se, 2009) je zaměřit se na užitečnost systému FADN v souvislosti s měřením nákladů produkce pro zemědělské činnosti. V současné době plní databáze FADN roli směrnice a referenčního bodu pro zemědělské účetnictví v Evropě tím, že jsou pomocí ní analyzovány zemědělské činnosti dle typu zaměření podniku, jeho velikosti a regionu, ve kterém se nachází. Síť FADN tak může být považována za jeden z nejdůležitějších dostupných zdrojů statistik v Evropské unii. Údaje shromážděné ve FADN jsou shrnuty ve zprávách, které jsou podobné rozvaze a výsledovce, přičemž poskytují informace o nákladech a výnosech v zemědělských podnicích, o jejich velikosti a specializaci. Všechny položky zahrnuté v síti FADN vedou k různým příjmovým ukazatelům. Nejdůležitějším z nich je tzv. důchod ze zemědělské činnosti (Farm Family Income – FFI), který představuje odměnu za využívání výrobních faktorů (práce, půdy a kapitálu) a odměnu za riziko podnikatele (zisk nebo ztráta) v účetním roce. Dalším důležitým příjmovým ukazatelem je čistá přidaná hodnota (Farm Net Value Added – FNVA) představující odměnu za fixní výrobní faktory, a to ať už jde o vnější nebo vnitřní výrobní činitele (Cesaro a kol., 2013).

V současné době je možné zaznamenat mezi lidmi i podniky zvýšený zájem o ekologii a ochranu životního prostředí, což zohledňuje i FADN. Do roku 2000 žádná statistická zjišťování prováděná Eurostatem (Farm Structure Survey – FSS) či sítí FADN nezohledňovala tzv. ekologické zemědělské podniky. V rámci reformy Agenda 2000 došlo k všeobecnému posílení aspektů rozvoje venkova, větší důraz je od této doby kladen na podporu udržitelných a k životnímu prostředí šetrných zemědělských postupů. Z důvodu, že docházelo k růstu významu ekologického zemědělství, byl zaveden příslušný identifikační kód pro ekologické zemědělství, a to jak ve FSS, tak i v síti FADN. Pomocí databáze FADN je tedy možné podrobné analyzování výsledků hospodaření ekologických farem podle jednotlivých zemí a jejich porovnání. Hlavní skupinou uživatelů, kteří porovnávají zemědělské podniky (především z hlediska příjmů), jsou političtí činitelé a zájmové skupiny. Právě ústavním činitelům může pomoci srovnání příjmů při zavádění nových opatření, ale i při úpravách těch stávajících. Podrobné analýzy příjmů vedou k cílenější a efektivnější politice. V případě porovnávání výsledků hospodaření ekologických a konvenčních podniků je nejprve nutné odhadnout, jakého zisku by ekologický podnik dosáhl v případě, že by hospodařil konvenčně. Konvenční zemědělské podniky jsou s těmi ekologickými srovnatelné, pokud mají podobné výrobní možnosti, a to jak z hlediska životního prostředí, tak z hlediska zdrojů určených na chod organizace (Recke a kol., 2004).

3.8.2 Možnosti využití databáze FADN na úrovni jednotlivých podniků

Databáze FADN může být velmi prospěšná i na úrovni jednotlivých zemědělských podniků. V České republice však v současné době není využívání databáze FADN CZ na úrovni podniků příliš rozšířené, ačkoliv mohou být informace z této databáze efektivně využívány při kalkulování výrobních nákladů, resp. k jejich porovnávání s průměrnými náklady obdobných zemědělských podniků.

Z důvodu, že síť FADN sbírá podniková data s cílem určení příjmů a výdajů v zemědělství, jsou vyvinuty obecné postupy a podrobné pokyny pro účetnictví zemědělských podniků. Cesaro a kol. (2013) uvádějí, že jedním z problémů, který se týká databáze FADN a vlastě všeobecně celého zemědělského sektoru, je nedostatečný analytický systém účetnictví. Standardní účetnictví zemědělských podniků je zpravidla omezeno na agregátní zemědělské vstupy, aniž by se blíže zaměřovalo na výrobní náklady na jednotku výstupu každého zemědělského podniku. Jejich získání je možné pouze s použitím specifických alokačních koeficientů nebo pomocí statistických metod. Metodikou, která sleduje, zkoumá a analyzuje všechny náklady vzniklé při výrobě a prodeji je kalkulace nákladů na produkt. Aplikace kalkulačních metod v agrárním sektoru je spojena s určitými problémy:

- v agrárním sektoru působí rozmanité podniky věnující se různorodým činnostem,
- společné náklady subjektu, které jsou alokovány mezi různorodé činnosti, jsou obvykle složkou celkových nákladů – je obtížné jejich vyčíslení na jednotlivé činnosti,
- výnosy zemědělských plodin se mění v závislosti na počasí, přičemž důsledkem jsou změny v nepřímých nákladech,
- v zemědělských podnicích, které se zabývají živočišnou výrobou, je velmi obtížné oceňovat zásoby a aktivity spojené se zvířaty narozenými v daném podniku – v tomto případě je nutné brát v úvahu jednak náklady na pořízení a chov dobytka, ale také na další náklady, jako jsou například veterinární poplatky,
- řada zemědělských podniků (spíše rodinné a malé) nemají povinnost sledovat náklady ve vztahu k výkonům, ale pouze pro daňové účely (Cesaro a kol., 2013).

Z důvodů výše uvedených existuje celá řada rozdílných metod pro výpočet nebo odhad výrobních nákladů. Způsob, jakým jsou náklady analyzovány, závisí na konečném záměru a způsobu využití výsledků analýzy. Měření výrobních nákladů na úrovni zemědělského podniku může zlepšit rozhodování zemědělců, jelikož se jedná o prostředek, který slouží k hodnocení strategie řízení, a to za účelem dosažení větší efektivity a vyššího zisku. V dnešní době nejsou odhady výrobních nákladů produkce využívány pouze manažery zemědělských podniků pro jejich řízení, ale také politickými představiteli, kteří na jejich základě tvoří zemědělskou politiku a stanovují ceny a objemy dotací (Cesaro a kol., 2013).

Dle projektu Výkonné agentury pro inovace a sítě (INEA) je důležité mít k dispozici informace týkající se výrobních nákladů především kvůli tomu, že je odhad nákladů na výrobek velmi užitečný v rozhodovacím procesu na úrovni zemědělského podniku – znalost ziskovosti jednotlivých produktů může významně pomoci při plánování budoucí produkce. Vyčíslení nákladů na produkt může být využito při:

- ospravedlňování investic,
- zajišťování dodávek materiálů a služeb,
- rozhodování, zda bude zaveden do výroby nový produkt,
- stanovování tržní strategie,
- vyhodnocování ziskovosti produktu,
- určování optimálního výrobního procesu (ec.europa.eu/inea, 2017).

Zemědělská účetní datová síť přináší nejen podrobné informace o nákladech na výrobu v zemědělských podnicích, ale také o výnosech, produkci či hospodářském výsledku. Všechny výstupy je přitom možné generovat v různém třídění. Jednotlivé podniky pak mají možnost tyto informace využít k porovnání s ostatními podobnými podniky (ve stejném i rozdílném regionu), a tím mohou detekovat problematické oblasti výroby. Optimalizací výrobního procesu pak lze dosáhnout zvýšení efektivity ve výrobním procesu jednotlivých zemědělských podniků. Výhodou je také to, že je možné srovnání pro různá časová období (ec.europa.eu/inea, 2017).

Současným cílem je, aby se databáze FADN stala spolehlivým nástrojem manažerů, kteří by ji využívali k organizaci a plánování výroby, což však zatím není příliš rozšířené - alespoň v České republice. Data by měla sloužit samotným zemědělským podnikům jako zpětná vazba – informace o provozu zemědělského podniku mohou poukázat jednak na slabiny a nedostatky, ale také na možnosti zlepšení technologických a ekonomických faktorů výroby. Zemědělské podniky, které pravidelně zaznamenávají přesné údaje o svých vlastních aktivitách, jsou na základě zpětné vazby schopny efektivněji řídit výrobu a zlepšovat své obchodní výsledky. V současné době však podniky v případě, že chtějí zlepšit své hospodářské výsledky, využívají spíše biologické, technické a technologické znalosti, zatímco organizační a ekonomické principy, které mohou pomoci zlepšit situaci podniku, jsou opomíjené. Mnozí výrobci také neporovnávají současné skutečné a plánované výsledky s minulými, a proto nevědí, kterými činnostmi vytvářejí zisk, a které jsou naopak ztrátové. Na základě údajů FADN je možné vyjádřit nejrůznější ukazatele pro každou výrobu, zemědělský podnik i typ produkce. Každý podnik pak může zkontrolovat svoji efektivitu využívání zdrojů, což je jedním ze základních úkolů manažerů (Ranogajec a kol., 2014).

Pomocí dostupných dat by bylo možné vytvořit kontextuální analýzu různých regionálních dodavatelských řetězců, pomocí které lze indikovat slabé a silné stránky jednotlivých hospodářských kategorií. Dále by mohly být údaje ze Zemědělské účetní datové sítě využívány k tvorbě předběžných odhadů týkajících se

výkonnosti zemědělských podniků a výrobních nákladů. Zemědělskou účetní datovou sítí lze také využít pro parametrizaci ziskovosti zemědělských podniků. Vhodným ukazatelem konkurenceschopnosti řízení je právě parametr ziskovosti – pomocí studia jeho složek je možné odhalit neefektivnosti a slabé stránky v odvětví zemědělství. Cílem analýzy je zhodnocení hospodaření jednotlivých zemědělských podniků. Pro lepší pochopení situace v zemědělství, a to nejen z hlediska zemědělské politiky, ale také z hlediska zemědělského poradenství a z hlediska individuálních zemědělských podniků, je užitečné vyhodnotit rentabilitu zemědělských podniků a vstupů ve vztahu k strukturálním podmínkám, organizaci podniku a typu výrobního zaměření. Z tohoto pohledu vyžaduje analýza dat jejich rozklad jednak dle ekonomické velikosti, protože efektivita zemědělského podniku je často v přímé souvislosti právě s touto proměnnou, ale i dle geografického umístění a typu výrobního zaměření (Romito a Briscolini, 2011).

3.9 Využití databáze FADN CZ pro benchmarking

V současné době je obvyklé, že podniky měří svoji výkonnost pomocí nejrůznějších ekonomických a finančních ukazatelů přinášejících mnoho výsledků, které však v konečném důsledku nejsou managementem ani využity. Pro měření a řízení výkonnosti podniku je však vhodnější využívat komplexnějších přístupů, kterým může být například benchmarking. Právě při stanovování benchmarků, které jsou nutné pro srovnávání, je možné využít údaje poskytované Zemědělskou účetní datovou sítí FADN CZ.

Pojem benchmarking je odvozen od slova benchmark, což dle Jakubíkové (2008) v překladu znamená stálý bod, který je základem pro měření. Jedná se o standard, dle kterého je možné hodnotit výkonnost jednotlivých činností podniku, ale také podniku jako celku. Benchmarkingem pak autorka označuje dlouhodobý trvalý proces sledování a porovnávání výsledků určitého podniku s výsledky podniku konkurenčního nebo s agregovanými výsledky podniků obdobných. Porovnávat lze nejen kvalitu vyráběných produktů, ale také efektivnost a nákladovost výroby, výrobní postupy i marketingové aktivity. Je patrné, že se benchmarking nemusí omezovat pouze na blízké konkurenční podniky či odvětví, ale může být využit i nad rámec daného tržního segmentu – pak se jedná o porovnávání vhodných přístupů či metod, které jsou v daném podniku využitelné.

Synek, Kopkáně a Kubálková (2009) považují benchmarking za metodu, při níž je při stanovování cílů využíváno externích informací. Právě tyto informace slouží manažerům ke zlepšení všech procesů v podniku. Důležitým poznatkem je fakt, že je nutné mít k dispozici kvalitní informace kvantitativního charakteru, s jejichž použitím je pak možné relativně přesné porovnání mezi podniky. Pro účely tohoto komplexního přístupu je nutné definovat ukazatele výkonnosti, kdy je nutné znát jednak výsledky těchto ukazatelů pro daný podnik, ale také zjistit informace o výsledcích srovnávaných podniků. Dle autorů je benchmarking procesem, který má následující kroky:

1. „stanovit cíle a určit oblasti pro srovnání,

2. stanovit klíčové ukazatele výkonnosti,
3. zvolit organizace pro srovnání,
4. změřit vlastní výkonnost a výkonnost ostatních,
5. porovnat výsledky,
6. navrhnout a implementovat zlepšovací program,
7. sledovat zlepšování.“

Benchmarking napomáhá ke zhodnocení aktuální pozice v jakémkoli podniku – jedná se o flexibilní metodu, přičemž porovnáním je možné detekovat procesy, které je třeba zlepšit. Cílem této metody přitom není pouhé odhalení problematických oblastí, ale také zavedení změn, které mají řešit zjištěné problémy (Synek, Kopkáně a Kubálková, 2009).

Lepších výsledků není dosahováno samotným benchmarkingem, ale až manažerskými rozhodnutími, která jsou učiněna na základě získaných informací získaných z tohoto systému. Důsledky benchmarkingu se mohou odrazit například:

- v lepší informovanosti, která vede k lepšímu rozhodování,
- ve stanovení adekvátních cílů,
- ve zvýšené spokojenosti zákazníků,
- v úspoře nákladů a
- v konečném důsledku ke zlepšení konkurenceschopnosti podniku (Popesko, 2009).

Aby byl tento princip srovnávání aplikovatelný, je nutné, aby byly srovnávané ukazatele kalkulovány na základě stejných postupů a metodiky. Nákladový benchmarking, který je založen na srovnávání nákladových veličin, může být využit buď srovnáváním absolutních metrik, nebo jejich jednotkových ekvivalentů. Popesko (2009) však považuje za omezující faktor nákladového benchmarkingu dostupnost dat od konkurenčních podniků. Právě tento problém lze vyřešit pomocí informací získaných ze Zemědělské účetní datové sítě FADN CZ – výsledky vybraných zemědělských podniků je možné porovnávat s agregovanými výsledky obdobných zemědělských podniků, které jsou dostupné v databázi FADN CZ. Další možností je srovnávání nákladů pomocí relativních metrik, tzn. procentních podílů nákladů.

Zemědělská účetní datová síť může být v tomto směru využita právě jako informační zdroj pro benchmarking. Výhodou této databáze je možnost získání agregovaných údajů o činnosti zemědělských podniků, a to v různém třídění – v této práci budou podniky tříděny dle ekonomické velikosti a regionu. Další možností jejich klasifikace je třídění dle výrobního zaměření, právní formy, méně příznivých oblastí, aplikace ekologického zemědělství, výrobních oblastí, výsledku hospodaření a velikosti podle zemědělské půdy. Vytvořením soustavy ukazatelů a jejich standardních hodnot je pak umožněno porovnávat výsledky jednotlivých zeměděl-

ských podniků s těmito benchmarky a zjistit tak, ve kterých oblastech dosahuje konkurence lepších výsledků.

Vzniklá pyramidová soustava ukazatelů, která je založena na rozkladu syntetického ukazatele na ukazatele dílčí analytické, napomáhá odhalit, proč má syntetický ukazatel právě danou hodnotu. Analytické ukazatele získané rozkladem jsou charakteristické tím, že spolu souvisejí a ovlivňují syntetický ukazatel. Pro vedení podniku může mít sestavení soustavy ukazatelů nedocenitelný vliv, protože lze umožňují odhalit původní činitele problému (Kislingerová, 2004).

4 Metodika

Praktická aplikace vychází z analýzy současného stavu a možností Zemědělské účetní datové sítě FADN CZ. Je zaměřena na návrh možného využití informací poskytovaných Zemědělskou účetní datovou sítí FADN CZ pro účely řízení zemědělských podniků.

V první části práce je provedena sekundární analýza dat dostupných v Zemědělské účetní datové síti FADN CZ, přičemž výsledkem této techniky je vytvoření určité typologie nebo popis souvislostí mezi daty. Na základě sekundární analýzy je tedy vytvořena pyramidová soustava ukazatelů, přičemž syntetickým ukazatelem, který je následně rozložen na dílčí analytické, je v tomto případě ukazatel rentability výnosů. Všechny ukazatele jsou vykazovány na jeden hektar, a to z toho důvodu, aby bylo možné jejich výsledky následně využít ke komparaci. Při tvorbě pyramidové soustavy ukazatelů je využíváno elementárních matematických metod, pomocí kterých je možné odhalit a definovat aditivní a multiplikační vazby mezi jednotlivými ukazateli. Aby bylo možné následně provést komparativní analýzu výsledků jednotlivých ukazatelů, jsou ukazatele nákladů a výnosů stanoveny jako poměrové. Pomocí poměrových ukazatelů lze totiž charakterizovat vzájemný vztah dvou položek, a to prostřednictvím jejich podílu. Pro snadnější pochopení vazeb mezi jednotlivými ukazateli je využito grafického znázornění.

Následně jsou vybrané ukazatele uspořádány do přehledných tabulek. Aby bylo možné identifikovat problematické oblasti u zemědělských podniků využívajících tuto metodiku, je nutné vytvořit tzv. benchmarky, tedy průměrné hodnoty, se kterými jsou výsledky ukazatelů jednotlivých zemědělských podniků srovnávány. Právě k tomuto účelu je vhodné využít data získaná ze Zemědělské účetní datové sítě FADN CZ. Aby přinášela tato metodika co nejrealnější výsledky a byla využitelná pro jakýkoliv zemědělský podnik v České republice, jsou benchmarky stanoveny jednotlivě pro každou skupinu podniků dle jejich ekonomické velikosti a současně v rozčlenění pro čtyři vybrané regiony České republiky. Jelikož databáze FADN CZ umožňuje v modulu FADN BASIC získat hodnoty různorodých ukazatelů, kdy každý uživatel má mnoho možností, jak modifikovat předdefinované tabulky a výběry z databáze, jsou následně vyselektovány pouze hodnoty těch ukazatelů, které jsou potřebné pro tuto práci. Jedná se o hodnoty všech složek výnosů zemědělského podniku (tedy hodnoty tržeb rostlinné a živočišné výroby, ostatních tržeb a hodnoty provozních dotací) a hodnoty všech složek nákladů zemědělského podniku (tedy hodnoty přímých a režijních nákladů, odpisů a hodnoty nákladů na externí faktory, a to v podrobném členění). Pro jejich analýzu a následné stanovení benchmarků je využit tabulkový procesor Microsoft Excel, pomocí kterého jsou vytvořeny přehledné tabulky s vybranými ukazateli a jejich průměrnými hodnotami. Výstupy z tohoto tabulkového procesoru jsou uvedeny v přílohách.

V další části práce je využita metoda verifikace, při které je vytvořená metodika empiricky ověřována na datech vybraného zemědělského podniku. Pro verifika-

ci je použita metoda benchmarkingu, která je založena na systematickém měření a porovnávání vybraných ukazatelů. Výhodou této metody je to, že ji lze využít na kterékoliv úrovni řízení. Aby bylo možné výsledky ukazatelů vybraného zemědělského podniku porovnat se stanovenými benchmarky a provést tak komparativní analýzu, je nejprve nutné stanovit hodnotu standardní produkce. Tato hodnota, pomocí které je pak možné podnik zařadit do jedné ze šesti klasifikačních skupin dle jeho ekonomické velikosti, je stanovena na základě interních informací získaných od vedení podniku. Hodnotu standardní produkce vybraného podniku lze u rostlinné výroby zjistit vynásobením výměry jednotlivých plodin konkrétního podniku příslušnými koeficienty standardní produkce. U živočišné výroby je hodnota standardní produkce stanovována jako násobek počtu zvířat konkrétního podniku příslušnými koeficienty standardní produkce. Koeficienty jsou uvedeny v příloze A. Vyčíslená hodnota standardní produkce vybraného podniku je poté porovnána s prahovými hodnotami celkové standardní produkce, které ohraničují jednotlivé třídy ekonomické velikosti.

Jakmile je vybraný podnik zařazen do klasifikační skupiny a regionu (v případě České republiky kraje), jsou za pomoci interních údajů podniku vyčísleny hodnoty ukazatelů vytvořené pyramidové soustavy. Poté je provedena komparativní analýza, kdy jsou porovnány výsledky ukazatelů vybraného podniku s benchmarky odpovídající dané skupině a regionu. Na základě provedeného benchmarkingu jsou následně detekovány oblasti, na které by se měli manažeři vybraného podniku zaměřit při řízení. U oblastí, ve kterých dosáhl podnik horších výsledků, je nastíněn i způsob, jakým by mohlo dojít k jejich optimalizaci.

5 Praktická část

Cílem praktické části je navržení možného způsobu využití informací poskytovaných Zemědělskou účetní datovou sítí FADN CZ k řízení zemědělských podniků. V této práci je v návaznosti na definovaný cíl navržena metodika, dle které je možné provádět komparaci výsledků zemědělských podniků s průměrnými výsledky v odvětví. Východiskem pro stanovení odvětvových benchmarků, které jsou následně využívány při komparativní analýze, jsou právě informace poskytované Zemědělskou účetní datovou sítí FADN CZ.

5.1 Pyramidová soustava ukazatelů

Jelikož se zemědělská činnost v mnoha ohledech odlišuje od jiných odvětví, je vhodné vytvořit specifickou soustavu ukazatelů, která bude přímo poukazovat na vztahy mezi nejdůležitějšími ukazateli v odvětví zemědělství. V této práci je kladen největší důraz na ukazatele odvozené od nákladů a výnosů zemědělského podniku. Jelikož databáze FADN CZ poskytuje ucelené informace o nejdůležitějších tematických okruzích v oblasti zemědělství, je možné ji využít pro tvorbu odvětvových hodnot nejrůznějších dalších ukazatelů, které si každý zemědělský podnik může uzpůsobit svým potřebám. Základními tematickými okruhy v síti FADN CZ jsou:

- půdní fond,
- práce – pracovníci,
- produkce rostlinné výroby,
- produkce živočišné výroby,
- ostatní produkce,
- náklady,
- hospodářský výsledek,
- majetek a závazky,
- dotace,
- struktura tržeb.

Pyramidová soustava ukazatelů navržená v této práci je jednou z možností jak využít databázi FADN CZ při řízení zemědělských podniků. Manažeři každého zemědělského podniku však mohou vytvořit další pyramidové rozklady, následně stanovit pomocí databáze FADN CZ průměrné hodnoty těchto ukazatelů a nakonec je porovnat s hodnotami ukazatelů svého podniku. Na základě této komparativní analýzy je pak možné detekovat problematické oblasti, ve kterých se vychylují hodno-

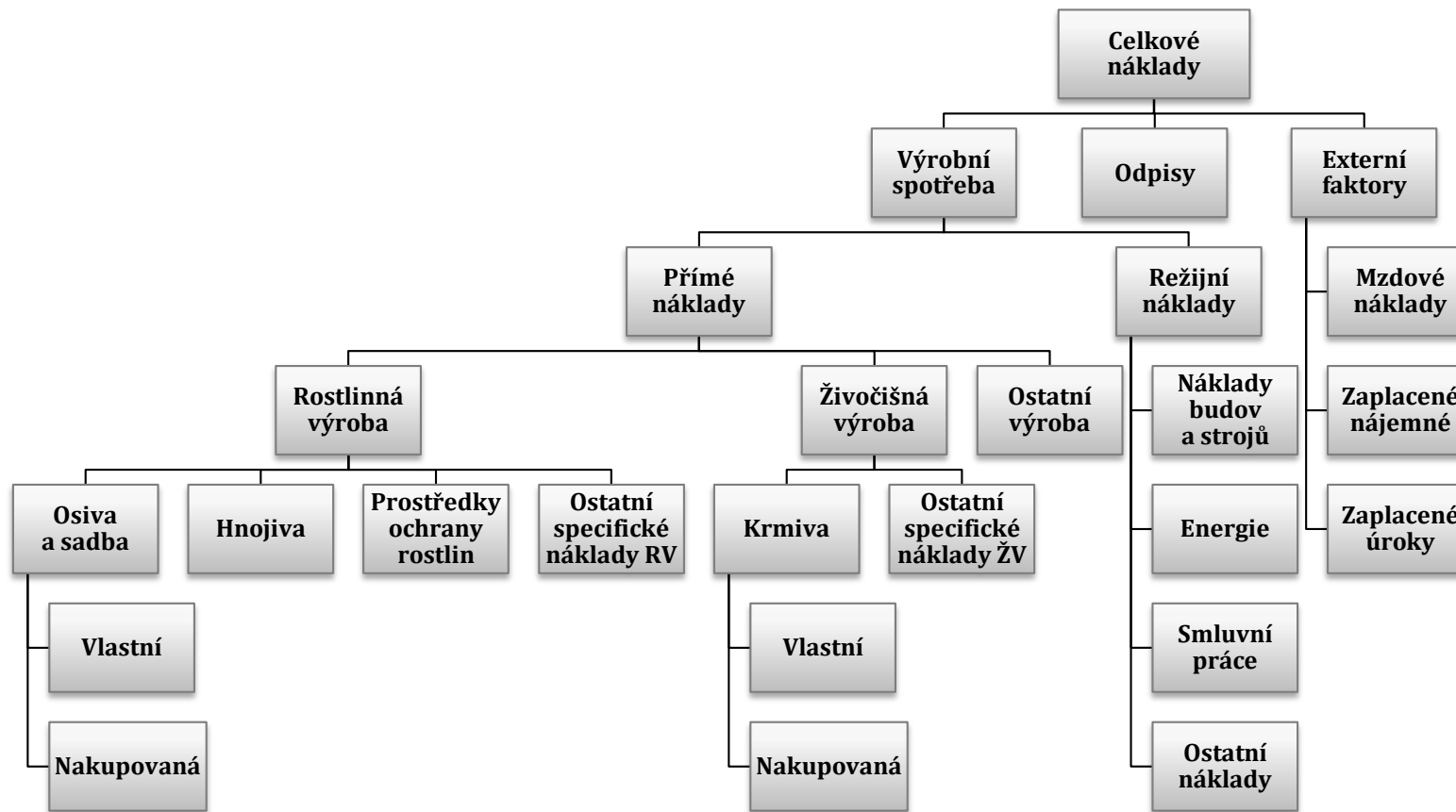
ty vlastního podniku od průměrných hodnot získaných z FADN CZ. Na tyto problematické oblasti je pak třeba se zaměřit a zjistit, zda není možné je optimalizovat.

5.1.1 Členění nákladů v databázi FADN CZ

Aby bylo možné vytvořit soustavu ukazatelů pro zemědělské podniky, je nutné nejprve pochopit, jak jsou členěny náklady v Zemědělské účetní datové síti FADN CZ, která je následně využívána k získání potřebných informací. Rozklad nákladů je zobrazen na následujícím obrázku.

Prvotní snahou bylo rozčlenit celkové náklady nejprve na náklady rostlinné, živočišné a ostatní výroby, a následně postupovat v dalších úrovních rozkladu. Databáze FADN CZ však neumožňuje údaje v tomto členění vyselektovat – tím pádem by nebylo výsledky ukazatelů s čím porovnávat, a proto je v této práci zvolena struktura, kterou lze vidět na obrázku 5.

Celkové náklady jsou pro účely databáze FADN CZ členěny do tří skupin, a to na výrobní spotřebu, odpisy a externí faktory. Výrobní spotřebu tvoří přímé náklady, které lze rozčlenit na přímé náklady rostlinné, živočišné a ostatní produkce, a režijní náklady týkající se celého zemědělského podniku. Odpisy jsou samostatnou skupinou nákladů, přičemž databáze FADN CZ umožňuje jejich podrobné členění na odpisy budov, odpisy půdních zlepšovačů a meliorací, odpisy strojů a zařízení, odpisy pěstitelských celků a trvalých porostů, odpisy akvizičních nákladů, kvót a ostatních práv. Externí faktory sestávají ze mzdových nákladů, zaplaceného nájemného a zaplacených úroků.

Obrázek 6: Členění celkových nákladů dle metodiky FADN CZ

Zdroj: Vlastní zpracování

5.1.2 Tvorba soustavy ukazatelů

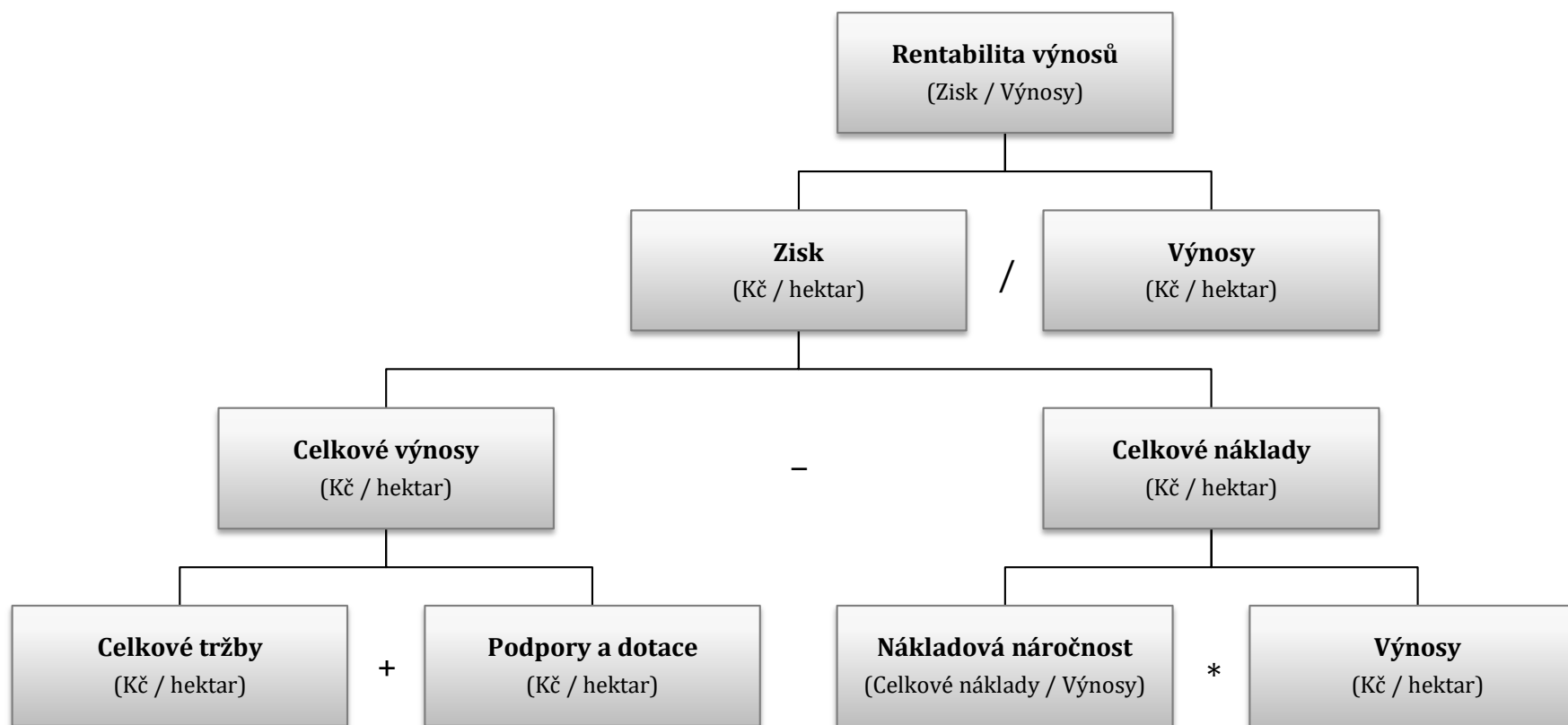
Při tvorbě soustavy ukazatelů je využívána síť FADN CZ, která zveřejňuje oficiální data týkající se činnosti podniků zabývajících se zemědělstvím. Vytvořená soustava ukazatelů, která je na následující straně, je konstruována jako pyramidová. Syntetický ukazatel – v tomto případě rentabilita výnosů – je postupně rozkládán na další analytické ukazatele, které jsou ve vzájemné závislosti. Pomocí grafického znázornění pyramidového rozkladu lze přehledně znázornit vztahy mezi jednotlivými ukazateli a odhalit vzájemné závislosti.

Pyramidová soustava ukazatelů využívaná v této diplomové práci, je vlastním návrhem. Je sestavena tak, aby bylo možné využít údaje ze Zemědělské účetní datové sítě FADN ke stanovení standardních hodnot jednotlivých ukazatelů. Při tvorbě benchmarků je nutné brát v úvahu obecné charakteristiky prezentovaných údajů v databázi, a to:

- hodnoty ukazatelů je vhodné vykazovat přepočtené na jeden hektar zemědělské půdy, aby bylo možné jejich srovnání,
- ve zveřejněných výsledcích ukazatelů na jeden hektar nejsou zahrnuty podniky bez zemědělské půdy,
- ze statistického hlediska je třeba chápat zveřejněné hodnoty ukazatelů jako průměrné.

Výchozím ukazatelem navržené pyramidové soustavy je rentabilita výnosů na hektar, která je procentním vyjádřením zisku z celkových výnosů podniku. Co se týká celkových výnosů zemědělského podniku, lze je získat součtem celkových tržeb za hlavní výrobky, celkových tržeb za vedlejší výrobky, celkových tržeb za služby, celkové hodnoty podpor a dotací a ostatních výnosů. Zisk zemědělského podniku je stanovován jako rozdíl celkových výnosů a celkových nákladů.

Aby bylo možné využít data ze sítě FADN CZ pro porovnávání, jsou v tomto pyramidovém rozkladu u celkových výnosů sledovány jednak podíly výnosů jednotlivých výrob na celkových výnosech, ale také podíly tržeb jednotlivých výrob na celkových tržbách. Náklady jsou pak vyjádřeny pomocí ukazatele nákladovosti, který vypovídá o tom, kolik musí být vynaloženo nákladů, aby podnik získal jednu korunu výnosů. Náklady (a tím pádem i ukazatele nákladovosti jednotlivých nákladových druhů) jsou strukturované dle metodiky FADN CZ, tzn., že jsou do celkových nákladů zahrnovány tři skupiny nákladů, a to výrobní spotřeba, odpisy a náklady na externí faktory.

Obrázek 7: Pyramidový rozklad rentability výnosů zemědělského podniku

Zdroj: Vlastní zpracování

Celkové výnosy zemědělského podniku lze podle obecného vzorce pro kalkulaci výnosů rozložit na:

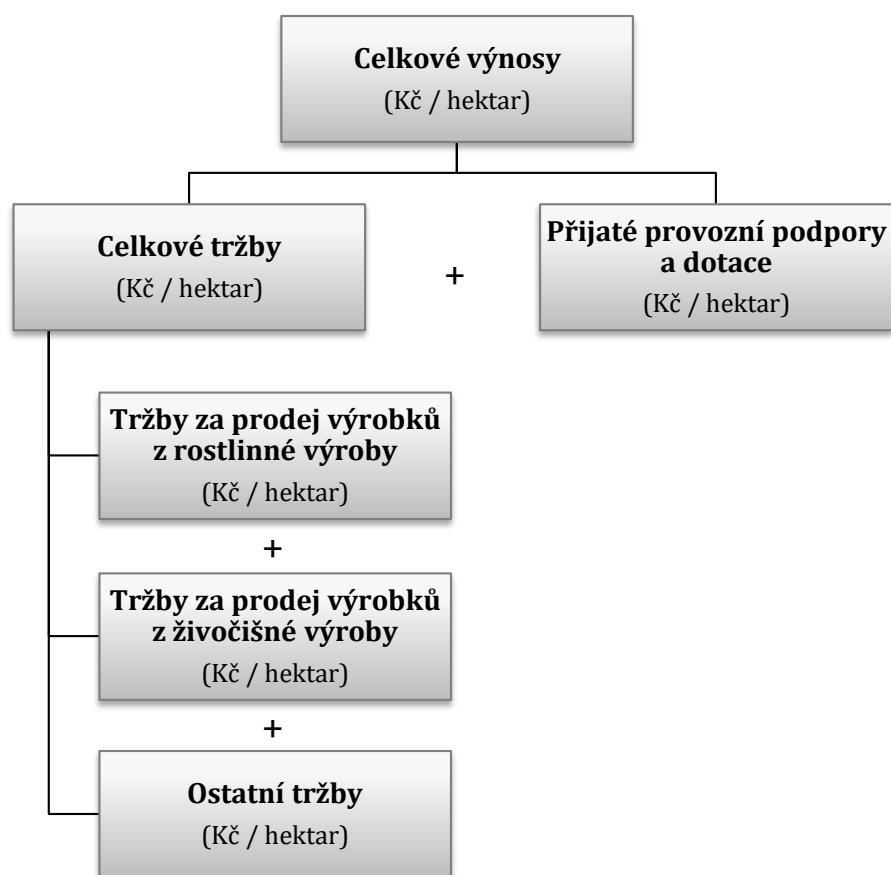
- tržby za vlastní výrobky a zboží,
- přijaté provozní podpory a dotace,
- ostatní výnosy.

Tržby za jednotlivé výrobky a služby jsou nejvýznamnější položkou výnosů, a to jak zemědělského podniku jako celku, tak jednotlivých výkonů. Pokud zemědělský podnik provozuje i obchodní činnosti, pak jsou součástí výnosů i tržby za zboží. Pro účely této práce jsou tržby členěny totožně jako v databázi FADN CZ, aby bylo možné Zemědělskou účetní datovou síť využít k benchmarkingu. Pro lepší srovnatelnost budou u jednotlivých druhů výrob stanoveny podíly jejich tržeb na tržbách celkových. Tržby jsou tedy v této práci členěny na:

- tržby za prodej výrobků z rostlinné výroby,
- tržby za prodej výrobků z živočišné výroby a zvířat,
- ostatní tržby.

Do ostatních tržeb náleží dle metodiky FADN CZ tržby za výrobky potravinářské a pomocné výroby a ostatní výrobky OGA, tržby za výrobky nezemědělské a ostatní přidružené výroby, tržby za výrobky lesní výroby, tržby za vlastní zemědělské služby a tržby za vlastní nezemědělské služby. Výrobky OGA představují dle serveru vsbox.cz (2016) výrobky ostatních výdělečných činností (OGA – Other Gainful Activities). Jedná se o všechny ostatní výdělečné činnosti podniku, které se vztahují přímo k podniku (využívají buď zdroje podniku nebo již jeho produkty) a mají na něj ekonomický dopad. Do ostatních výdělečných činností je především zahrnováno zpracování výrobků rostlinné, živočišné výroby a lesní výroby, zemědělské služby pro cizí, agroturistika, výroba elektrické energie z obnovitelných zdrojů a jiná výroba, která přímo souvisí s podnikem.

Co se týká výnosů podniků zabývajících se zemědělstvím, neodmyslitelně do nich v současné době patří i podpory a dotace, které ve významné míře ovlivňují rentabilitu jednotlivých výkonů. Dle uzei.cz (2010) se dotací rozumí „finanční plnění většinou zprostředkovaně poskytnuté podle zvláštních právních předpisů ze státního rozpočtu, státních finančních aktiv, národního fondu, ze státních fondů, z rozpočtů územních samosprávných celků na stanovený účel“. Dotace a podpory však mohou být poskytovány i ze zahraničních prostředků Evropské unie nebo z veřejných rozpočtů jiných států. Dotace lze rozdělit do dvou hlavních skupin, a to na dotace na úhradu nákladů (jedná se zejména o dotace na provozní účely) a na dotace na pořízení dlouhodobého majetku (tzv. investiční dotace). Hodnota investičních dotací je v účetnictví odečítána od pořizovací ceny nebo od vlastních nákladů pořízeného majetku, a proto v konečném důsledku tyto dotace snižují částku odpisů, která je uplatňovaná během doby životnosti dlouhodobého majetku.

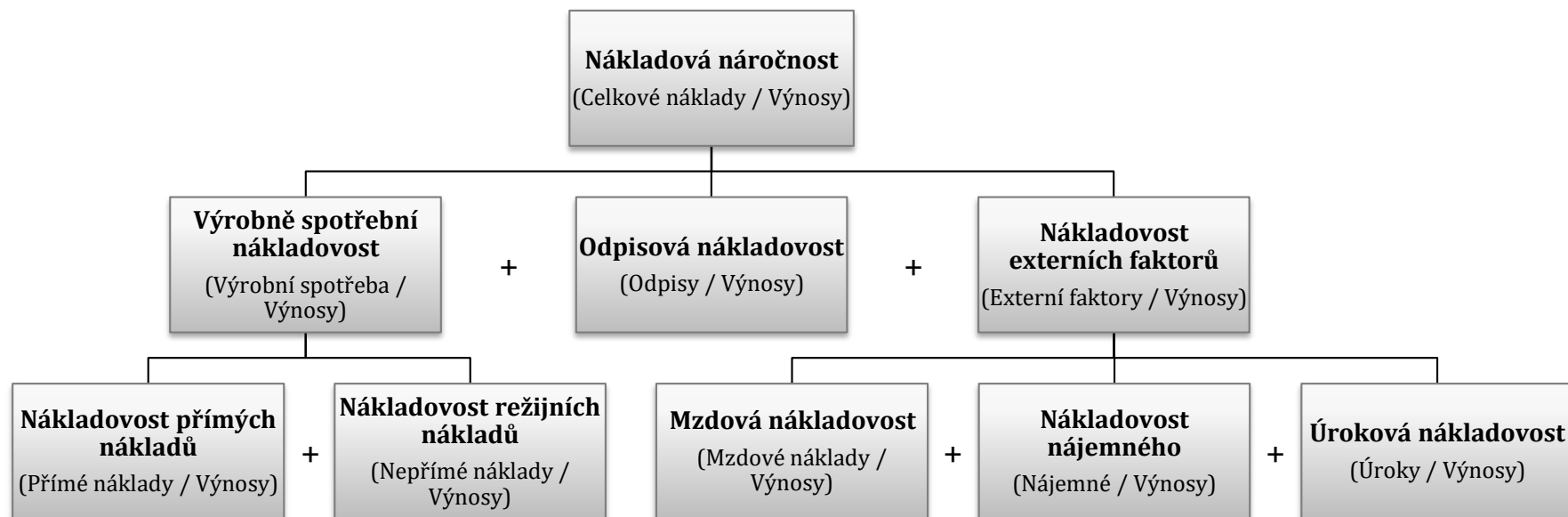
Obrázek 8: Pyramidový rozklad tržeb zemědělského podniku v Kč na hektar

Zdroj: Vlastní zpracování

Na následujícím obrázku je možné vidět pyramidový rozklad nákladové náročnosti. Jak už bylo výše zmíněno, celkové náklady by bylo vhodné nejprve rozčlenit na náklady rostlinné výroby, náklady živočišné výroby a náklady ostatní výroby, pro každou výrobu pak stanovit její nákladovost a následně postupovat v dalších úrovních rozkladu. Z důvodu, že by ale nebylo možné vyselektovat údaje z databáze FADN CZ v tomto členění a tím by nebylo možné stanovit benchmarky, jsou celkové náklady nejprve rozloženy na součin nákladové náročnosti a tržeb. Celková nákladová náročnost je dána součtem nákladovosti:

- výrobní spotřeby,
- odpisů,
- externích faktorů.

Nákladovost výrobní spotřeby i nákladovost externích faktorů lze ještě dále rozložit. Rozkladem nákladovosti výrobní spotřeby je možné získat údaje o nákladovosti přímých a nepřímých nákladů. Rozložením externích faktorů mohou manažeři zjistit nákladovosti jednotlivých složek externích faktorů, tedy mzdových nákladů, nájemného a úroků.

Obrázek 9: Pyramidový rozklad nákladové náročnosti zemědělského podniku

Zdroj: Vlastní zpracování

5.1.3 Sledované ukazatele

V následující části jsou vytvořeny skupiny ukazatelů, které vycházejí z navrženého pyramidového rozkladu rentability výnosů na hektar. Databáze FADN CZ ukazatele z vytvořené soustavy nesleduje, ale je důležitá při jejich tvorbě – lze ji využít při získávání potřebných informací o zemědělských podnicích a tvorbě průměrných hodnot těchto ukazatelů.

Označení jednotlivých ukazatelů je obdobné jako u účetních výkazů, přičemž základní ukazatele jsou označovány velkými písmeny abecedy. Další ukazatele, které ze základních vycházejí nebo s nimi souvisejí, jsou dále označeny římskými číslicemi.

V tabulce se základními ukazateli lze získat informace o celkových výnosech, celkových nákladech, zisku a rentabilitě výnosů. Celkové výnosy se získají součtem celkových tržeb za prodej vlastních výrobků a služeb a přijatých provozních dotací. Celkové tržby jsou v této práci vykazovány jako tržby za prodej výrobků z rostlinné a živočišné výroby a ostatní tržby, které souvisejí se zemědělskou činností. Databáze FADN CZ sice eviduje i tržby, které nejsou přímo spojené se zemědělstvím, jako například tržby za výrobky potravinářské a pomocné výroby a ostatní výrobky OGA, tržby za výrobky nezemědělské a ostatní přidružené výroby a tržby za vlastní nezemědělské služby. U těchto ukazatelů ovšem databáze prozatím nevykazuje hodnoty (hodnoty v databázi jsou nulové), a proto nejsou ani v této práci do výnosů zahrnovány. Do celkových výnosů tedy náleží pouze tržby za zemědělské výrobky a zemědělské služby. Celkové náklady se získají součtem výrobní spotřeby, odpisů a externích faktorů. Zisk je pak kalkulován klasicky, jako rozdíl mezi celkovými výnosy a celkovými náklady. Ukazatel rentability výnosů je stanoven jako podíl zisku na celkových výnosech.

Tabulka 4: Základní ukazatele

	Ukazatel	Vzorec	MJ
A.	Celkové výnosy	Celkové tržby + Přijaté provozní dotace	Kč/ha
B.	Celkové náklady	Výrobní spotřeba + Odpisy + Externí faktory	Kč/ha
C.	Zisk	Celkové výnosy – Celkové náklady	Kč/ha
D.	Rentabilita výnosů	Zisk / Celkové výnosy	Kč/ha

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce 5 jsou seskupeny pod písmeny A. a B. ukazatele celkových výnosů a celkových tržeb. V podrobnějším členění je pak možné nalézt informace o podílech tržeb jednotlivých výrobů na celkových výnosech a celkových tržbách.

Tabulka 5: Ukazatele související s výnosy

Ukazatel		Vzorec	MJ
A.+B.	Celkové výnosy	Celkové tržby + Přijaté provozní dotace	Kč/ha
A.	Celkové tržby	Tržby RV + Tržby ŽV + Ostatní tržby	Kč/ha
A.I.	Podíl tržeb na celkových výnosech	Celkové tržby / Celkové výnosy	%
A.I.1.	Podíl tržeb za prodej výrobků z RV na výnosech	Tržby RV / Celkové výnosy	%
A.I.2.	Podíl tržeb za prodej výrobků z ŽV na výnosech	Tržby ŽV / Celkové výnosy	%
A.I.3.	Podíl ostatních tržeb na výnosech	Tržby OV / Celkové výnosy	%
A.II.	Podíl tržeb na celkových tržbách	Celkové tržby / Celkové tržby	%
A.II.1.	Podíl tržeb za prodej výrobků z RV na celkových tržbách	Tržby RV / Celkové tržby	%
A.II.2.	Podíl tržeb za prodej výrobků z ŽV na celkových tržbách	Tržby ŽV / Celkové tržby	%
A.II.3.	Podíl ostatních tržeb na celkových tržbách	Tržby OV / Celkové tržby	%
B.	Přijaté provozní dotace	Přijaté provozní dotace	Kč/ha
B.I.	Podíl provozních dotací na celkových výnosech	Provozní dotace / Celkové výnosy	%

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce 6 je pozornost věnována nákladům zemědělských podniků. Pod písmenem A. je zobrazena výše celkových nákladů, pod písmenem B. je pak evidována nákladová náročnost.

Nákladová náročnost je členěna na výrobně spotřební nákladovost, odpisovou nákladovost a nákladovost externích faktorů. Výrobně spotřební nákladovost ovlivňuje výše přímých nákladů a režijních nákladů. Na nákladovost externích faktorů má vliv výše mezd, výše placeného nájemného a výše placených nákladových úroků.

Tabulka 6: Ukazatele související s náklady

Ukazatel		Vzorec	MJ
A.	Celkové náklady	Výrobní spotřeba + Odpisy + Externí faktory	Kč/ha
B.	Nákladová náročnost	Celkové náklady / Celkové výnosy	%
B.I.	Výrobně spotřební nákladovost	Výrobní spotřeba / Celkové výnosy	%
B.I.1.	Nákladovost přímých nákladů RV	Přímé náklady RV / Celkové výnosy	%
B.I.1.1.	Osiva a sadba	Osiva a sadba / Celkové výnosy	%
B.I.1.2.	Hnojiva	Hnojiva / Celkové výnosy	%
B.I.1.3.	Prostředky ochrany rostlin	Prostředky ochrany rostlin / Celkové výnosy	%
B.I.1.4.	Ostatní specifické náklady RV	Ostatní specifické náklady RV / Celkové výnosy	%
B.I.2.	Nákladovost přímých nákladů ŽV	Přímé náklady ŽV / Celkové výnosy	%
B.I.2.1.	Krmiva	Krmiva / Celkové výnosy	%
B.I.2.2.	Ostatní specifické náklady ŽV	Ostatní specifické náklady ŽV / Celkové výnosy	%
B.I.3.	Nákladovost režijních nákladů	Režijní náklady / Celkové výnosy	%
B.I.3.1.	Náklady budov a strojů	Náklady budov a strojů / Celkové výnosy	%
B.I.3.2.	Energie	Energie / Celkové výnosy	%
B.I.3.3.	Smluvní práce	Smluvní práce / Celkové výnosy	%
B.I.3.4.	Ostatní náklady	Ostatní náklady / Celkové výnosy	%
B.II.	Odpisová nákladovost	Odpisy / Celkové výnosy	%
B.III.	Nákladovost externích faktorů	Externí faktory / Celkové výnosy	%
B.III.1.	Mzdová nákladovost	Mzdové náklady / Celkové výnosy	%
B.III.2.	Nákladovost nájemného	Nájemné / Celkové výnosy	%
B.III.3.	Úroková nákladovost	Úroky / Celkové výnosy	%

Zdroj: Vlastní zpracování

5.2 Stanovení benchmarků

V této části práce jsou vyčísleny průměrné hodnoty pro vybrané ukazatele z navržené pyramidové soustavy, a to pro každou skupinu podniků dle ekonomické velikosti zvlášť. Aby byla tato metodika přínosná pro jakýkoliv zemědělský podnik a přinášela co nejpřesnější informace potřebné pro benchmarking, jsou vybrány právě dva atributy pro segmentaci zemědělských podniků. Prvním podstatným znakem, dle kterého jsou podniky agregovány do skupin, je třída (resp. skupina) podniků dle ekonomické velikosti, druhým je pak regionální umístění vybraného podniku (v České republice se jedná o kraj, ve kterém se zemědělský podnik nachází). Právě to, že jsou průměrné hodnoty vybraných ukazatelů stanoveny pro jednotlivé skupiny podniků dle ekonomické velikosti a zároveň pro jednotlivé kraje, jsou kvalitním odrazem reality.

Jak již bylo uvedeno v literární rešerši, pro účely Zemědělské účetní datové sítě FADN CZ i Strukturálního šetření v zemědělství je zaveden speciální klasifikační systém zemědělských podniků. Na základě tohoto systému je možné rozdělit podniky zabývající se zemědělstvím do čtrnácti velikostních tříd, které jsou pro potřeby FADN CZ dále seskupeny do skupin, a to na podniky:

- velmi malé (třída I-III),
- malé (třída IV-V),
- pod středem (třída VI-VII),
- nad středem (třída VIII-IX),
- velké (třída X-XI) a
- velmi velké (třída XII-XIV).

Z důvodu, že podniky označené jako velmi malé (velikostní třída I-III) nejsou v databázi FADN CZ podchyceny, nejsou brány v potaz ani v této práci.

Pro zjednodušení jsou průměrné hodnoty vybraných ukazatelů v jednotlivých skupinách zemědělských podniků stanoveny pouze pro čtyři vybrané kraje České republiky, a to Středočeský (zkratka STČ), Jihočeský (zkratka JHČ), Vysočina (zkratka VYS) a Jihomoravský (JHM).

V následující části jsou pro jednotlivé skupiny podniků zabývající se zemědělskou výrobou stanoveny průměrné hodnoty navržené pyramidové soustavy ukazatelů. Pokud se zemědělský podnik působící v České republice rozhodne využít tuto metodiku pro benchmarking, je nejprve nutné stanovit jeho třídu ekonomické velikosti. Jakmile podnik zjistí, do jaké třídy resp. skupiny tříd náleží, stanoví své hodnoty jednotlivých ukazatelů, které pak porovná s průměrnými hodnotami dané skupiny tříd ekonomické velikosti.

5.2.1 Malé podniky

Do skupiny malých podniků jsou zařazovány zemědělské podniky náležící do tříd ekonomické velikosti IV a V.

Tabulka 7: Základní ukazatele – Malé podniky

Ukazatel		Kraj			
		STČ	JHČ	VYS	JHM
A.	Celkové výnosy	29 665,92	25 702,55	26 607,15	58 473,60
B.	Celkové náklady	23 373,35	21 237,00	27 597,54	62 538,82
A.-B.	Zisk	6 292,57	4 465,55	-990,39	-4 065,22
C.	Rentabilita výnosů	21,21	17,37	-3,72	-6,95

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Databáze FADN CZ, 2017

Tabulka 8: Ukazatele související s výnosy – Malé podniky

Ukazatel		Kraj			
		STČ	JHČ	VYS	JHM
A.+B.	Celkové výnosy	29 665,92	25 702,55	26 607,15	58 473,60
A.	Celkové tržby	19 598,67	12 754,40	13 816,33	50 644,16
A.I.	Podíl tržeb na celkových výnosech	66,06	49,62	51,93	86,61
A.I.1.	Podíl tržeb za prodej výrobků z RV na výnosech	34,40	3,56	14,81	69,94
A.I.2.	Podíl tržeb za prodej výrobků z ŽV na výnosech	23,16	42,94	32,78	7,22
A.I.3.	Podíl ostatních tržeb na výnosech	8,51	3,12	4,34	9,45
A.II.	Podíl tržeb na celkových tržbách	100,00	100,00	100,00	100,00
A.II.1.	Podíl tržeb za prodej výrobků z RV na celkových tržbách	52,06	7,18	28,52	80,75
A.II.2.	Podíl tržeb za prodej výrobků z ŽV na celkových tržbách	35,06	86,54	63,13	8,33
A.II.3.	Podíl ostatních tržeb na celkových tržbách	12,88	6,28	8,35	10,92
B.	Provozní dotace	10 067,25	12 948,15	12 790,82	7 829,44
B.I.	Podíl provozních dotací na celkových výnosech	33,94	50,38	48,07	13,39

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Databáze FADN CZ, 2017

Tabulka 9: Ukazatele související s náklady – Malé podniky

Ukazatel		Kraj			
		STČ	JHČ	VYS	JHM
A.	Celkové náklady	23 373,35	21 237,00	27 597,54	62 538,82
B.	Nákladová náročnost	78,79	82,63	103,72	106,95
B.I.	Výrobně spotřební nákladovost	52,03	55,54	64,99	64,82
B.I.1.	Nákladovost přímých nákladů RV	9,64	1,93	7,94	23,15
B.I.1.1.	Osiva a sadba	4,45	0,58	3,31	3,08
B.I.1.2.	Hnojiva	2,39	0,17	1,88	4,63
B.I.1.3.	Prostředky ochrany rostlin	2,06	0,23	1,02	4,63
B.I.1.4.	Ostatní specifické náklady RV	2,23	4,87	4,70	0,20
B.I.2.	Nákladovost přímých nákladů ŽV	12,22	26,52	23,81	3,71
B.I.2.1.	Krmiva	8,64	16,36	15,34	2,11
B.I.2.2.	Ostatní specifické náklady ŽV	2,23	4,87	4,70	0,20
B.I.3.	Nákladovost režijních nákladů	30,17	27,09	33,24	37,96
B.I.3.1.	Náklady budov a strojů	11,00	9,13	12,94	10,01
B.I.3.2.	Energie	11,22	10,34	10,51	11,54
B.I.3.3.	Smluvní práce	4,04	1,16	2,38	6,97
B.I.3.4.	Ostatní náklady	3,91	6,46	7,40	9,43
B.II.	Odpisová nákladovost	22,18	23,42	33,69	21,55
B.III.	Nákladovost externích faktorů	4,57	3,66	5,04	20,59
B.III.1.	Mzdová nákladovost	0,91	0,00	0,00	15,00
B.III.2.	Nákladovost nájemného	2,54	2,65	2,06	1,57
B.III.3.	Úroková nákladovost	1,12	1,01	2,99	4,01

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Databáze FADN CZ, 2017

5.2.2 Podniky pod středem

Do skupiny podniků pod středem jsou zařazovány zemědělské podniky náležící do tříd ekonomické velikosti VI a VII.

Tabulka 10: Základní ukazatele - Podniky pod středem

Ukazatel		Kraj			
		STČ	JHČ	VYS	JHM
A.	Celkové výnosy	29 812,84	20 850,42	28 193,18	91 901,59
B.	Celkové náklady	24 256,64	20 040,10	25 486,23	70 742,42
A.-B.	Zisk	5 556,20	810,32	2 706,95	21 159,17
C.	Rentabilita výnosů	18,64	3,89	9,60	23,02

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Databáze FADN CZ, 2017

Tabulka 11: Ukazatele související s výnosy – Podniky pod středem

Ukazatel		Kraj			
		STČ	JHČ	VYS	JHM
A.+B.	Celkové výnosy	29 812,84	20 850,42	28 193,18	91 901,59
A.	Celkové tržby	19 884,57	9 847,17	15 965,95	81 253,56
A.I.	Podíl tržeb na celkových výnosech	66,70	47,23	56,63	88,41
A.I.1.	Podíl tržeb za prodej výrobků z RV na výnosech	42,81	16,66	25,29	80,12
A.I.2.	Podíl tržeb za prodej výrobků z ŽV na výnosech	21,18	30,46	29,45	4,45
A.I.3.	Podíl ostatních tržeb na výnosech	2,71	0,11	1,89	3,84
A.II.	Podíl tržeb na celkových tržbách	100,00	100,00	100,00	100,00
A.II.1.	Podíl tržeb za prodej výrobků z RV na celkových tržbách	64,19	35,28	44,66	90,62
A.II.2.	Podíl tržeb za prodej výrobků z ŽV na celkových tržbách	31,75	64,49	52,00	5,04
A.II.3.	Podíl ostatních tržeb na celkových tržbách	4,06	0,23	3,34	4,34
B.	Provozní dotace	9 928,27	11 003,25	12 227,23	10 648,03
B.I.	Podíl provozních dotací na celkových výnosech	33,30	52,77	43,37	11,59

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Databáze FADN CZ, 2017

Tabulka 12: Ukazatele související s náklady – Podniky pod středem

Ukazatel		Kraj			
		STČ	JHČ	VYS	JHM
A.	Celkové náklady	24 256,64	20 040,10	25 486,23	70 742,42
B.	Nákladová náročnost	81,36	96,11	90,40	76,98
B.I.	Výrobně spotřební nákladovost	54,90	73,92	62,98	52,13
B.I.1.	Nákladovost přímých nákladů RV	14,00	9,44	10,48	17,40
B.I.1.1.	Osiva a sadba	4,01	1,94	4,61	1,81
B.I.1.2.	Hnojiva	5,02	2,57	2,21	2,95
B.I.1.3.	Prostředky ochrany rostlin	3,72	2,14	1,95	6,10
B.I.1.4.	Ostatní specifické náklady RV	1,21	3,41	4,24	0,23
B.I.2.	Nákladovost přímých nákladů ŽV	12,70	29,37	22,55	2,55
B.I.2.1.	Krmiva	8,59	24,20	15,48	0,88
B.I.2.2.	Ostatní specifické náklady ŽV	1,21	3,41	4,24	0,23
B.I.3.	Nákladovost režijních nákladů	28,19	32,54	27,63	29,22
B.I.3.1.	Náklady budov a strojů	10,65	11,40	10,59	8,06
B.I.3.2.	Energie	11,47	12,56	9,97	8,20
B.I.3.3.	Smluvní práce	2,80	1,47	1,06	2,28
B.I.3.4.	Ostatní náklady	3,26	7,10	6,02	10,68
B.II.	Odpisová nákladovost	21,30	18,45	22,61	13,70
B.III.	Nákladovost externích faktorů	5,17	3,74	4,81	11,15
B.III.1.	Mzdová nákladovost	0,26	0,00	0,25	7,71
B.III.2.	Nákladovost nájemného	3,72	3,38	2,16	0,83
B.III.3.	Úroková nákladovost	1,19	0,37	2,40	2,61

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Databáze FADN CZ, 2017

5.2.3 Podniky nad středem

Do skupiny podniků nad středem jsou zařazovány zemědělské podniky náležící do tříd ekonomické velikosti VIII a IX.

Tabulka 13: Základní ukazatele – Podniky nad středem

Ukazatel		Kraj			
		STČ	JHČ	VYS	JHM
A.	Celkové výnosy	45 063,83	30 888,77	35 531,74	49 606,02
B.	Celkové náklady	34 302,00	26 003,86	29 739,38	38 108,79
A.-B.	Zisk	10 761,83	4 884,91	5 792,36	11 497,23
C.	Rentabilita výnosů	23,88	15,81	16,30	23,18

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Databáze FADN CZ, 2017

Tabulka 14: Ukazatele související s výnosy – Podniky nad středem

Ukazatel		Kraj			
		STČ	JHČ	VYS	JHM
A.+B.	Celkové výnosy	45 063,83	30 888,77	35 531,74	49 606,02
A.	Celkové tržby	36 405,21	22 389,72	25 556,44	41 672,18
A.I.	Podíl tržeb na celkových výnosech	80,79	72,48	71,93	84,01
A.I.1.	Podíl tržeb za prodej výrobků z RV na výnosech	58,18	42,23	39,92	78,87
A.I.2.	Podíl tržeb za prodej výrobků z ŽV na výnosech	19,24	26,15	29,56	4,37
A.I.3.	Podíl ostatních tržeb na výnosech	3,36	4,10	2,44	0,77
A.II.	Podíl tržeb na celkových tržbách	100,00	100,00	100,00	100,00
A.II.1.	Podíl tržeb za prodej výrobků z RV na celkových tržbách	72,02	58,26	55,50	93,89
A.II.2.	Podíl tržeb za prodej výrobků z ŽV na celkových tržbách	23,82	36,08	41,10	5,20
A.II.3.	Podíl ostatních tržeb na celkových tržbách	4,15	5,66	3,40	0,92
B.	Provozní dotace	8 658,62	8 499,05	9 975,30	7 933,84
B.I.	Podíl provozních dotací na celkových výnosech	19,21	27,52	28,07	15,99

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Databáze FADN CZ, 2017

Tabulka 15: Ukazatele související s náklady – Podniky nad středem

Ukazatel		Kraj			
		STČ	JHČ	VYS	JHM
A.	Celkové náklady	34 302,00	26 003,86	29 739,38	38 108,79
B.	Nákladová náročnost	76,12	84,19	83,70	76,82
B.I.	Výrobně spotřební nákladovost	50,67	66,99	59,83	55,48
B.I.1.	Nákladovost přímých nákladů RV	17,71	18,80	15,56	28,24
B.I.1.1.	Osiva a sadba	6,69	3,48	4,35	3,99
B.I.1.2.	Hnojiva	5,22	7,21	5,28	5,40
B.I.1.3.	Prostředky ochrany rostlin	5,17	6,46	4,73	9,79
B.I.1.4.	Ostatní specifické náklady RV	0,81	2,87	2,30	0,96
B.I.2.	Nákladovost přímých nákladů ŽV	7,73	21,15	20,19	2,80
B.I.2.1.	Krmiva	3,40	10,20	12,29	1,84
B.I.2.2.	Ostatní specifické náklady ŽV	0,81	2,87	2,30	0,96
B.I.3.	Nákladovost režijních nákladů	25,23	27,05	24,03	24,44
B.I.3.1.	Náklady budov a strojů	9,80	7,80	8,19	7,65
B.I.3.2.	Energie	9,58	11,08	9,78	7,72
B.I.3.3.	Smluvní práce	2,92	4,01	2,23	2,93
B.I.3.4.	Ostatní náklady	2,95	4,16	3,83	6,15
B.II.	Odpisová nákladovost	16,61	12,53	17,62	13,32
B.III.	Nákladovost externích faktorů	8,83	4,66	6,25	8,02
B.III.1.	Mzdová nákladovost	3,38	0,97	2,04	3,54
B.III.2.	Nákladovost nájemného	3,43	2,68	2,47	3,83
B.III.3.	Úroková nákladovost	2,03	1,00	1,74	0,64

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Databáze FADN CZ, 2017

5.2.4 Velké podniky

Do skupiny velkých podniků jsou zařazovány zemědělské podniky náležící do tříd ekonomické velikosti X a XI.

Tabulka 16: Základní ukazatele – Velké podniky

Ukazatel		Kraj			
		STČ	JHČ	VYS	JHM
A.	Celkové výnosy	40 584,42	34 593,38	36 904,35	44 809,69
B.	Celkové náklady	32 407,64	32 544,22	32 051,90	42 334,18
A.–B.	Zisk	8 176,78	2 049,16	4 852,45	2 475,51
C.	Rentabilita výnosů	20,15	5,92	13,15	5,52

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Databáze FADN CZ, 2017

Tabulka 17: Ukazatele související s výnosy – Velké podniky

Ukazatel		Kraj			
		STČ	JHČ	VYS	JHM
A.+B.	Celkové výnosy	40 584,42	34 593,38	36 904,35	44 809,69
A.	Celkové tržby	32 442,38	24 223,39	25 882,55	36 354,35
A.I.	Podíl tržeb na celkových výnosech	79,94	70,02	70,13	81,13
A.I.1.	Podíl tržeb za prodej výrobků z RV na výnosech	72,08	26,45	49,84	58,10
A.I.2.	Podíl tržeb za prodej výrobků z ŽV na výnosech	6,61	40,64	19,56	19,44
A.I.3.	Podíl ostatních tržeb na výnosech	1,25	2,94	0,73	3,59
A.II.	Podíl tržeb na celkových tržbách	100,00	100,00	100,00	100,00
A.II.1.	Podíl tržeb za prodej výrobků z RV na celkových tržbách	90,17	37,77	71,06	71,62
A.II.2.	Podíl tržeb za prodej výrobků z ŽV na celkových tržbách	8,27	58,03	27,89	23,96
A.II.3.	Podíl ostatních tržeb na celkových tržbách	1,56	4,20	1,05	4,42
B.	Provozní dotace	8 142,04	10 369,99	11 021,80	8 455,34
B.I.	Podíl provozních dotací na celkových výnosech	20,06	29,98	29,87	18,87

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Databáze FADN CZ, 2017

Tabulka 18: Ukazatele související s náklady – Velké podniky

Ukazatel		Kraj			
		STČ	JHČ	VYS	JHM
A.	Celkové náklady	32 407,64	32 544,22	32 051,90	42 334,18
B.	Nákladová náročnost	79,85	94,08	86,85	94,48
B.I.	Výrobně spotřební nákladovost	54,75	65,59	58,30	61,54
B.I.1.	Nákladovost přímých nákladů RV	26,21	12,54	22,74	25,90
B.I.1.1.	Osiva a sadba	8,46	3,07	4,97	4,67
B.I.1.2.	Hnojiva	8,43	4,85	9,79	10,12
B.I.1.3.	Prostředky ochrany rostlin	8,42	3,71	6,36	7,57
B.I.1.4.	Ostatní specifické náklady RV	0,40	2,20	1,70	1,70
B.I.2.	Nákladovost přímých nákladů ŽV	3,81	28,56	12,77	12,80
B.I.2.1.	Krmiva	2,18	13,84	9,14	3,41
B.I.2.2.	Ostatní specifické náklady ŽV	0,40	2,20	1,70	1,70
B.I.3.	Nákladovost režijních nákladů	24,73	24,48	22,78	22,45
B.I.3.1.	Náklady budov a strojů	9,40	7,13	7,23	6,57
B.I.3.2.	Energie	9,11	9,46	8,30	7,69
B.I.3.3.	Smluvní práce	2,76	4,37	2,97	3,19
B.I.3.4.	Ostatní náklady	3,45	3,51	4,28	5,00
B.II.	Odpisová nákladovost	10,34	10,88	13,02	12,71
B.III.	Nákladovost externích faktorů	14,77	17,61	15,53	20,22
B.III.1.	Mzdová nákladovost	8,32	11,22	9,56	14,36
B.III.2.	Nákladovost nájemného	5,00	4,75	4,35	4,46
B.III.3.	Úroková nákladovost	1,45	1,64	1,61	1,40

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Databáze FADN CZ, 2017

5.2.5 Velmi velké podniky

Do skupiny malých podniků jsou zařazovány zemědělské podniky náležící do tříd ekonomické velikosti XII, XIII a XIV.

Tabulka 19: Základní ukazatele – Velmi velké podniky

Ukazatel		Kraj			
		STČ	JHČ	VYS	JHM
A.	Celkové výnosy	62 067,14	47 462,51	60 487,31	48 702,09
B.	Celkové náklady	58 705,73	50 038,63	65 705,68	47 444,70
A.-B.	Zisk	3 361,41	-2 576,12	-5 218,37	1 257,39
C.	Rentabilita výnosů	5,42	-5,43	-8,63	2,58

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Databáze FADN CZ, 2017

Tabulka 20: Ukazatele související s výnosy – Velmi velké podniky

Ukazatel		Kraj			
		STČ	JHČ	VYS	JHM
A.+B.	Celkové výnosy	62 067,14	47 462,51	60 487,31	48 702,09
A.	Celkové tržby	51 351,63	35 067,14	46 739,46	38 842,13
A.I.	Podíl tržeb na celkových výnosech	82,74	73,88	77,27	79,75
A.I.1.	Podíl tržeb za prodej výrobků z RV na výnosech	49,87	26,73	23,17	47,92
A.I.2.	Podíl tržeb za prodej výrobků z ŽV na výnosech	31,38	45,94	51,85	28,14
A.I.3.	Podíl ostatních tržeb na výnosech	1,48	1,21	2,25	3,69
A.II.	Podíl tržeb na celkových tržbách	100,00	100,00	100,00	100,00
A.II.1.	Podíl tržeb za prodej výrobků z RV na celkových tržbách	60,28	36,18	29,99	60,09
A.II.2.	Podíl tržeb za prodej výrobků z ŽV na celkových tržbách	37,93	62,17	67,10	35,28
A.II.3.	Podíl ostatních tržeb na celkových tržbách	1,79	1,64	2,91	4,63
B.	Provozní dotace	10 715,51	12 395,37	13 747,85	9 859,96
B.I.	Podíl provozních dotací na celkových výnosech	17,26	26,12	22,73	20,25

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Databáze FADN CZ, 2017

Tabulka 21: Ukazatele související s náklady – Velmi velké podniky

Ukazatel		Kraj			
		STČ	JHČ	VYS	JHM
A.	Celkové náklady	58 705,73	50 038,63	65 705,68	47 444,70
B.	Nákladová náročnost	94,58	105,43	108,63	97,42
B.I.	Výrobně spotřební nákladovost	64,60	67,40	69,82	62,43
B.I.1.	Nákladovost přímých nákladů RV	20,19	15,92	14,47	21,89
B.I.1.1.	Osiva a sadba	5,97	3,38	3,88	5,09
B.I.1.2.	Hnojiva	7,09	6,67	5,21	8,45
B.I.1.3.	Prostředky ochrany rostlin	5,78	4,84	3,85	6,37
B.I.1.4.	Ostatní specifické náklady RV	2,22	3,89	8,25	2,10
B.I.2.	Nákladovost přímých nákladů ŽV	19,82	29,56	33,52	18,31
B.I.2.1.	Krmiva	8,24	17,65	18,76	9,24
B.I.2.2.	Ostatní specifické náklady ŽV	2,22	3,89	8,25	2,10
B.I.3.	Nákladovost režijních nákladů	24,59	21,89	21,84	22,22
B.I.3.1.	Náklady budov a strojů	9,42	8,55	7,96	6,75
B.I.3.2.	Energie	7,86	8,89	8,42	8,44
B.I.3.3.	Smluvní práce	2,76	1,43	1,41	2,77
B.I.3.4.	Ostatní náklady	4,55	3,03	4,05	4,26
B.II.	Odpisová nákladovost	8,52	10,95	11,65	10,39
B.III.	Nákladovost externích faktorů	21,47	27,08	27,15	24,60
B.III.1.	Mzdová nákladovost	15,96	21,28	22,01	18,60
B.III.2.	Nákladovost nájemného	4,63	4,17	3,99	5,03
B.III.3.	Úroková nákladovost	0,87	1,62	1,15	0,97

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Databáze FADN CZ, 2017

5.3 Verifikace navržené metodiky

V této části práce je využita metoda verifikace, pomocí které je navržená metodika ověřena na vybraném podnikatelském subjektu. Pro verifikaci byl vybrán podnik zabývající se zemědělskou výrobou, který působí v Kraji Vysočina.

Nejprve je daný zemědělský podnik stručně charakterizován – jsou vymezeny předměty činnosti vybraného podniku, představena jeho organizační struktura a nastíněn způsob klasifikace nákladů a jejich řízení. Poté je na základě získaných interních informací stanovena celková hodnota standardní produkce podniku, pomocí níž je zařazen do jedné ze šesti klasifikačních skupin. Pro každou z těchto šesti klasifikačních skupin jsou v oddílu 5.2 stanoveny benchmarky vybraných ukazatelů. Jakmile je podnik zařazen do určité klasifikační skupiny, jsou pomocí tabulkového procesoru na základě informací poskytnutých vedením podniku stanoveny podnikové hodnoty vybraných ukazatelů. Ty jsou následně porovnány s benchmarky stanovenými na základě informací dostupných v databázi FADN CZ. Prostřednictvím provedeného benchmarkingu jsou detekovány oblasti, ve kterých dosahuje podnik horších hodnot, než kterých dosahují průměrné obdobné podniky zařazené ve stejné skupině a stejném kraji.

5.3.1 Charakteristika vybraného zemědělského podniku

Vybraný podnik – zemědělské družstvo, které vzniklo v 50. letech minulého století se základním jměním přes 14 milionů Kč, se nachází v kraji Vysočina. Do obchodního rejstříku bylo družstvo zapsáno v dubnu roku 1956, a to Krajským obchodním soudem v Brně.

Zemědělské družstvo se zabývá především zemědělskou výrobou, hospodařením na vodních plochách a rybnících s chovem ryb a zpracováním zemědělských surovin. Mezi další předměty činnosti patří mimo jiné:

- ošetřování rostlin, rostlinných produktů, objektů a půdy proti škodlivým organismům přípravky na ochranu rostlin nebo biocidními přípravky,
- výroba elektřiny,
- výroba tepelné energie,
- kovářství a podkovářství,
- klempířství a oprava karoserií,
- truhlářství, podlahářství,
- silniční motorová doprava,
- montáž, opravy, revize a zkoušky elektrických zařízení,
- opravy ostatních dopravních prostředků a pracovních strojů,
- činnost účetních poradců, vedení účetnictví, vedení daňové evidence,
- opravy silničních vozidel,
- výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona.

Na provozování všech těchto činností má zemědělské družstvo vystavena živnostenská oprávnění.

Aktuální počet členů družstva je 7. Podnik má celkem 77 zaměstnanců s trvalým pracovním poměrem. Při hodnocení zaměstnanců využívá podnik úkolovou nebo časovou mzdu, případě její kombinaci. Svým zaměstnancům poskytuje příplatky a prémie dle odvedeného výkonu a zodpovědnosti.

5.3.2 Organizační struktura

Nejvyšším orgánem družstva je členská schůze, kde se scházejí členové družstva, aby řešili strategické otázky fungování podniku. Statutárním orgánem je představenstvo, za které navenek jedná zpravidla jeho předseda. Předseda je volen členskou schůzí. Družstvo zastupuje předseda nebo místopředseda představenstva, ředitel, případně další osoby zmocněné představenstvem. Smlouvy, jimiž družstvo nabývá do vlastnictví nemovitosti, nebo smlouvy, jimiž nemovitosti z vlastnictví družstva převádí na jiné osoby, a to úplatně či bezúplatně a úvěrové smlouvy musí podepsat dva členové představenstva, přitom musí alespoň jeden z nich být předseda představenstva nebo místopředseda představenstva.

V 70. letech došlo ke sloučení vybraného zemědělského družstva s dalšími šesti zemědělskými družstvy v okolí a vznikla tak jeho aktuální podoba. V současné době je družstvo rozděleno na následující střediska:

- energetika,
- živočišná výroba,
- rostlinná výroba,
- dílny a
- stavební skupina.

Hospodářské výsledky družstva jsou sledovány v uvedených střediscích jednotlivě. Dle interních údajů nejvíce ovlivňuje celkový hospodářský výsledek družstva středisko živočišné výroby a energetiky.

5.3.3 Klasifikace nákladů a jejich řízení

Pro efektivní řízení každého zemědělského podniku je nutné sledovat náklady v různém členění. Ve vybraném družstvu jsou evidovány náklady jednak v druhovém členění – dle jednotlivých nákladových druhů, ale také v účelovém členění – dle jednotlivých středisek.

V případě druhového členění je v současné době využíváno třídění na provozní a finanční náklady. Tento způsob třídění je využíván především pro účely sestavování Výkazu zisků a ztrát. Jelikož je tato práce založena na datech z roku 2015, pro který jsou také stanovovány průměrné hodnoty vybraných ukazatelů, jsou členěny náklady z hlediska jejich druhů dle Výkazu zisků a ztrát z roku 2015.

Co se týká účelového členění, náklady jsou přiřazeny k jednotlivým střediskům dle místa jejich vzniku nebo odpovědnosti. Náklady tedy spadají pod to středisko, ve kterém vznikly, nebo které má za jejich vznik odpovědnost.

V současné době nevyužívá družstvo žádnou metodu řízení nákladů – náklady řídí pouze na základě informací získaných z účetní závěrky. Z interních informací však bylo zjištěno, že do roku 1995 družstvo využívalo k řízení nákladů kalkulace, ovšem posléze od nich bylo upuštěno. Důvodem bylo především značné snížení počtu zaměstnanců. V současné době se účetnictvím podniku zabývají pouze dvě účetní, které nemají ve své kompetenci tvorbu kalkulací. Momentálně tedy vychází družstvo při tvorbě manažerských rozhodnutí pouze ze srovnávání výsledků v čase oproti předešlému období.

5.3.4 Stanovení ekonomické velikosti vybraného podniku

Aby bylo možné využít navrženou metodiku, která vychází z informací poskytovaných databází FADN CZ, k benchmarkingu, je nutné nejprve zjistit, do jaké třídy ekonomické velikosti spadá vybraný zemědělský podnik. Základním ukazatelem pro zařazení podniku do jedné ze čtrnácti tříd ekonomické velikosti je hodnota standardní produkce vyjádřená v eurech. Hodnotu celkové standardní produkce lze zjistit jako sumu hodnot za jednotlivé zemědělské produkty, přičemž hodnoty jednotlivých zemědělských produktů jsou získány:

- u rostlinné výroby jako násobek výměry jednotlivých plodin konkrétního podniku příslušnými koeficienty standardní produkce,
- u živočišné výroby jako násobek počtu zvířat konkrétního podniku příslušnými koeficienty standardní produkce.

Způsob výpočtu celkové standardní produkce zemědělského družstva lze vidět v následujících dvou tabulkách. Výchozím zdrojem pro jejich tvorbu je dokument Standard Output 2010 dostupný na webových stránkách databáze FADN CZ (viz Příloha A).

Tabulka 22 slouží k vyčíslení hodnoty standardní produkce rostlinné výroby. První dva sloupce informují o kódu a druhu jednotlivých plodin. V třetím sloupci jsou uvedeny příslušné koeficienty standardní produkce, které jsou platné pro Českou republiku. V dalším sloupci jsou informace získané z interních zdrojů zemědělského družstva, přičemž se jedná o výměry jednotlivých druhů plodin v hektarech. V posledním sloupci jsou vyčísleny hodnoty standardní produkce pro jednotlivé plodiny.

Tabulka 22: Hodnota celkové standardní produkce RV vybraného zemědělského družstva

Kód plodiny	Název druhu plodiny	Standardní produkce na jednotku (v EUR/rok)	Rozsahy produkce (v ha)	Hodnota standardní produkce (v EUR/rok)
B_1_1_1	Pšenice	826	604,80	499 564,80
B_1_1_3	Žito	725	0,00	0,00
B_1_1_4	Ječmen	735	108,00	79 380,00
B_1_1_5	Oves	510	18,00	9 180,00
B_1_1_6	Kukuřice na zrno	1 139	0,00	0,00
B_1_1_99	Ostatní obiloviny	556	223,00	123 988,00
B_1_2	Luskoviny	512	0,00	0,00
B_1_3	Brambory	3 799	0,00	0,00
B_1_4	Cukrovka	1 993	0,00	0,00
B_1_5	Krmné okopaniny	663	0,00	0,00
B_1_6_2	Chmel	6 832	0,00	0,00
B_1_6_4	Řepka a řepice	1 060	184,70	195 782,00
B_1_6_5	Slunečnice	783	0,00	0,00
B_1_6_6	Sója	764	0,00	0,00
B_1_6_7	Lněné semeno (lněný olej)	521	0,00	0,00
B_1_6_8	Ostatní olejniny	771	0,00	0,00
B_1_6_9	Len	238	0,00	0,00
B_1_6_10	Konopí	1 367	0,00	0,00
B_1_6_12	Léčivé, aromatické a kořeninové rostliny	2 286	0,00	0,00
B_1_6_99	Technické plodiny, jinde nevedené	369	0,00	0,00
B_1_7_1_1	Čerstvá zelenina, melouny, jahody – polní	6 876	0,00	0,00
B_1_7_1_2	Čerstvá zelenina, melouny, jahody – v zahradnictví	13 063	0,00	0,00
B_1_7_2	Čerstvá zelenina, melouny, jahody – pod sklem	178 763	0,00	0,00

B_1_8_1	Květiny a jiné dekorativní rostliny – venkovní	91 664	0,00	0,00
B_1_8_2	Květiny a jiné dekorativní rostliny – pod sklem	217 968	0,00	0,00
B_1_9	Pícniny	471	1 112,50	523 987,50
B_1_10	Osivo a sadba plodin na orné půdě	599	0,00	0,00
B_1_11	Ostatní plodiny na orné půdě	355	0,00	0,00
B_1_12_1	Půda ležící ladem bez dotací	0	0,00	0,00
B_3_1	Trvalé louky a pastviny s výjimkou extenzivních	142	0,00	0,00
B_3_2	Extenzivní pastviny	47	0,00	0,00
B_4_1	Sady s ovocem a bobulovinami	2 983	0,00	0,00
B_4_4_1	Vinice – jakostní víno	9 533	0,00	0,00
B_4_4_2	Vinice – ostatní víno	4 501	0,00	0,00
B_4_4_3	Vinice – stolní hrozny	2 517	0,00	0,00
B_4_5	Školky	15 996	0,00	0,00
B_4_6	Ostatní trvalé kultury	370	0,00	0,00
B_6_1	Houby (100 m ²)	29 504	0,00	0,00
Celková hodnota standardní produkce rostlinné výroby			2 251,00	1 431 882,30

Zdroj: vsbox.cz, 2015, vlastní zpracování

Tabulka 23 je zaměřena na živočišnou výrobu. První dva sloupce slouží ke kategorizaci jednotlivých zvířat – položek živočišné výroby. Třetí sloupec udává příslušné koeficienty standardní produkce pro jednotlivé druhy zvířat. Ve čtvrtém sloupci jsou počty zvířat získané z interních zdrojů vybraného zemědělského podniku. Poslední sloupec informuje o celkové hodnotě standardní produkce (rostlinné a živočišné) zemědělského družstva.

Tabulka 23: Hodnota celkové standardní produkce ŽV vybraného zemědělského družstva

Kód druhu zvířete	Název druhu hospodářského zvířete	Standardní produkce na jednotku (v EUR/rok)	Rozsahy produkce (v ks)	Hodnota standardní produkce (v EUR/rok)
C_1	Koňovití	424	0,00	0,00
C_2_1	Skot do 1 roku	501	271,00	135 771,00
C_2_2	Býci od 1 do 2 let	530	140,00	74 200,00
C_2_3	Jalovice od 1 do 2 let	363	150,00	54 450,00
C_2_4	Býci nad 2 roky	530	118,00	62 540,00
C_2_5	Jalovice nad 2 roky	523	73,00	38 179,00
C_2_6	Dojnice	2 147	503,00	1 079 941,00
C_2_99	Ostatní krávy	476	0,00	0,00
C_3_1	Ovce	84	0,00	0,00
C_3_2	Kozy	469	0,00	0,00
C_4_1	Selata o živé hmotnosti méně než 20 kg	280	2 186,00	612 080,00
C_4_2	Chovné prasnice o hmotnosti nejméně 50 kg	678	283,00	191 874,00
C_4_99	Ostatní prasata	295	1 378,00	406 510,00
C_5_1	Jatečná drůbež (100 kusů)	1 051	0,00	0,00
C_5_2	Nosnice (100 kusů)	1 605	0,00	0,00
C_5_3	Ostatní drůbež (100 kusů)	2 656	0,00	0,00
C_6	Králíci (chovné samice)	128	0,00	0,00
C_7	Včely (1 včelstvo)	46	0,00	0,00
Celková hodnota standardní produkce živočišné výroby			5 102,00	2 655 545,00

Zdroj: vsbox.cz, 2015, vlastní zpracování

Na základě výše uvedených tabulek lze stanovit celkovou hodnotu standardní produkce zemědělského družstva, která činí 4 087 427,30 EUR. Podle této vyčíslené hodnoty lze konstatovat, že se dle metodiky FADN jedná o Velmi velký podnik (náleží do třídy XIV – viz Příloha B). V případě benchmarkingu jsou tedy hodnoty vybraného podniku porovnávány s průměrnými hodnotami skupiny Velmi velké podniky stanovenými pro Kraj Vysočina.

5.3.5 Benchmarking vybraného zemědělského podniku

V této části diplomové práce je nově navržená metodika pyramidové soustavy ukazatelů aplikovaná a verifikovaná na vybraném zemědělském podniku.

Jelikož náleží zvolený podnik zabývající se zemědělskou výrobou dle jeho celkové hodnoty standardní produkce mezi Velmi velké podniky a působí v Kraji Vysočina, jsou jeho vyčíslené hodnoty ukazatelů srovnávány s benchmarkovými hodnotami stanovenými pro Velmi velké podniky a současně pro Kraj Vysočina. Právě možnost získat informace o zemědělských podnicích v různém členění patří mezi největší výhodu databáze FADN, kterou mohou využít manažeři podniků k jejich řízení.

V následující tabulce je možné vidět porovnání základních ukazatelů – celkových výnosů, celkových nákladů, zisku a rentability výnosů. Poslední zmíněný ukazatel – rentabilita výnosů – dosahovala v roce 2015 v obou případech záporných hodnot, ovšem i tak lze konstatovat, že vybrané zemědělské družstvo dosahovalo lepšího výsledku, než byl průměrný výsledek obdobných podniků zařazených ve stejné skupině ekonomické velikosti a působících ve stejném kraji. Důvodem, proč nabývala rentabilita výnosů v obou případech záporných hodnot, může být fakt, že jsou do celkových výnosů zařazovány pouze tržby za zemědělskou produkci a zemědělské služby. Vybraný podnik však mimo zemědělskou činnost provádí i jiné činnosti, které mu přinášejí tržby. Ty však nejsou pro potřeby této práce brány v potaz (v databázi FADN CZ totiž také nejsou vykazovány). Lze proto předpokládat, že i ostatní podniky v České republice zabývající se především zemědělskou činností, provozují i jiné činnosti přinášející jim tržby.

Tabulka 24: Benchmarking základních ukazatelů

Ukazatel		Hodnoty ukazatelů vybraného zemědělského družstva	Benchmarkové hodnoty ukazatelů dle FADN CZ pro Velmi velké podniky
A.	Celkové výnosy	65 409,26	60 487,31
B.	Celkové náklady	68 013,10	65 705,68
A.-B.	Zisk	-2 603,84	-5 218,37
C.	Rentabilita výnosů	-3,98	-8,63

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce 25 je provedeno srovnání ukazatelů souvisejících s výnosy. Do celkových výnosů jsou v této práci zařazovány tržby za prodej výrobků z rostlinné a živočišné výroby, ostatní tržby a provozní dotace.

Tabulka 25: Benchmarking ukazatelů souvisejících s výnosy

Ukazatel		Hodnoty ukazatelů vybraného zemědělského družstva	Benchmarkové hodnoty ukazatelů dle FADN CZ pro Velmi velké podniky
A.+B.	Celkové výnosy	65 409,26	60 487,31
A.	Celkové tržby	34 143,95	46 739,46
A.I.	Podíl tržeb na celkových výnosech	52,20	77,27
A.I.1.	Podíl tržeb za prodej výrobků z RV na výnosech	7,61	23,17
A.I.2.	Podíl tržeb za prodej výrobků z ŽV na výnosech	39,48	51,85
A.I.3.	Podíl ostatních tržeb na výnosech	5,11	2,25
A.II.	Podíl tržeb na celkových tržbách	100,00	100,00
A.II.1.	Podíl tržeb RV na celkových tržbách	14,57	29,99
A.II.2.	Podíl tržeb ŽV na celkových tržbách	75,64	67,10
A.II.3.	Podíl tržeb OV na celkových tržbách	9,79	2,91
B.	Provozní dotace	31 265,31	13 747,85
B.I.	Podíl provozních dotací na celkových výnosech	47,80	22,73

Zdroj: Vlastní zpracování

Ačkoliv vybrané zemědělské družstvo dosahovalo v roce 2015 vyšších celkových výnosů, než činil průměr ve skupině Velmi velké podniky a v Kraji Vysočina, jeho celkové tržby byly o téměř 12 600 Kč/hektar nižší. Tento fakt je dán tím, že téměř polovinu hodnoty celkových výnosů vybraného podniku tvoří provozní dotace. Co se týká výrobního zaměření, zemědělské podniky se v Kraji Vysočina zabývají především živočišnou výrobou, což platí i pro vybrané zemědělské družstvo, ve kterém tržby za prodej výrobků z živočišné výroby činí přes 75 % celkových tržeb. Z provedeného srovnání rovněž vyplývá, že vybrané zemědělské družstvo čerpá daleko více provozních dotací, než činí průměr.

V tabulce 26 jsou srovnány výsledky ukazatelů, které souvisejí s náklady vybraného zemědělského podniku. Cílem každého výrobního podniku je minimalizovat výrobní náklady, a tak je velmi důležité jejich sledování a efektivní řízení, které je nezbytné pro dosažení pozitivního efektu z podnikání, tedy zisku.

Tabulka 26: Benchmarking ukazatelů souvisejících s náklady

Ukazatel		Hodnoty ukazatelů vybraného zemědělského družstva	Benchmarkové hodnoty ukazatelů dle FADN CZ pro Velmi velké podniky
A.	Celkové náklady	68 013,10	65 705,68
B.	Nákladová náročnost	103,98	108,63
B.I.	Výrobně spotřební nákladovost	56,38	69,82
B.I.1.	Nákladovost přímých nákladů RV	10,85	14,47
B.I.1.1.	Osiva a sadba	3,54	3,88
B.I.1.2.	Hnojiva	4,07	5,21
B.I.1.3.	Prostředky ochrany rostlin	2,25	3,85
B.I.1.4.	Ostatní specifické náklady RV	0,99	8,25
B.I.2.	Nákladovost přímých nákladů ŽV	27,27	33,52
B.I.2.1.	Krmiva	27,04	18,76
B.I.2.2.	Ostatní specifické náklady ŽV	0,23	8,25
B.I.3.	Nákladovost režijních nákladů	18,26	21,84
B.I.3.1.	Náklady budov a strojů	2,58	7,96
B.I.3.2.	Energie	7,48	8,42
B.I.3.3.	Smluvní práce	6,99	1,41
B.I.3.4.	Ostatní náklady	1,20	4,05
B.II.	Odpisová nákladovost	21,40	11,65
B.III.	Nákladovost externích faktorů	26,20	27,15
B.III.1.	Mzdová nákladovost	19,52	22,01
B.III.2.	Nákladovost nájemného	5,24	3,99
B.III.3.	Úroková nákladovost	1,44	1,15

Zdroj: Vlastní zpracování

Nákladová náročnost, která představuje procentuální podíl celkových nákladů na celkových výnosech, byla v roce 2015 v případě zemědělského družstva 103,98 %, zatímco průměrná nákladová náročnost podniků ve skupině Velmi velké podniky a Kraji Vysočina činila téměř 109 %. V obou případech to znamená, že celkové náklady převýšily celkové výnosy. Tento fakt je s největší pravděpodobností dán tím, že do celkových výnosů nejsou zahrnuty tržby za nezemědělské výrobky

a služby, které vybraný zemědělský podnik v daném roce získal. Jelikož ani v databázi FADN CZ nejsou tyto tržby vyčísleny a zahrnovány do celkových tržeb, může být provedeno porovnání pouze tržeb nezahrnujících tržby za nezemědělské výrobky a služby.

Největší podíl nákladů na celkových výnosech měla výrobní spotřeba, která pokrývala u zemědělského podniku 56,38 % celkových výnosů. Oproti průměrné výrobně spotřební nákladnosti, která činila ve skupině podniků v Kraji Vysočina bezmála 70 % celkových výnosů, dosáhlo zemědělské družstvo v této oblasti lepšího výsledku. Do výrobní spotřeby jsou zařazovány přímé náklady na rostlinnou a živočišnou výrobu a režijní náklady. Největší položkou výrobní spotřeby byly v roce 2015 přímé náklady na živočišnou výrobu, což je dáno tím, že se zemědělské podniky v tomto kraji zaměřují především na tento druh zemědělské produkce. Největší položkou přímých nákladů na živočišnou výrobu zaujímaly krmiva, přičemž u zemědělského podniku se jednalo o 27,04 % celkových výnosů, což je o 8,28 % více než činil průměr. Na oblast krmiv by se tedy měl zaměřit management podniku při řízení nákladů, protože je zřejmé, že lze hodnotu těchto nákladů snížit. V oblasti přímých nákladů na rostlinnou výrobu dosahoval zemědělský podnik lepších výsledků než je tomu u ostatních obdobných podniků ve skupině Velmi velké podniky v Kraji Vysočina. Co se týká režijních nákladů, u daného podniku činí tyto náklady 18,26 % celkových výnosů, zatímco průměrná hodnota je 21,84 %. Jedinou oblastí režijních nákladů, kde by bylo možné zlepšení, je oblast smluvních prací.

Odpisová nákladovost představuje procentuální podíl odpisů na celkových výnosech. U vybraného zemědělského podniku činí odpisová nákladovost 21,40 %, zatímco průměrná hodnota odpisové nákladovosti činí v dané skupině a kraji 11,65 %.

Poslední oblastí nákladů, která je v této práci porovnávána, je oblast externích faktorů. Do externích faktorů jsou zařazovány mzdové náklady, zaplacené pachtovné a zaplacené úroky. Z hlediska celkové nákladovosti externích faktorů vykazuje podnik o něco málo lepší výsledky, než činí průměr, ovšem při bližším analyzování lze zjistit, že nákladovost pachtovného a úroková nákladovost je u vybraného podniku vyšší – na tyto oblasti by se měl management zemědělského podniku při řízení nákladů více zaměřit.

Na základě srovnání výsledků ukazatelů vybraného zemědělského družstva s průměrnými hodnotami obdobných podniků lze z celkového pohledu konstatovat, že vybraný podnik dosahuje lepších výsledků, než jsou výsledky průměrné. Tento fakt může být dán tím, že má zemědělské družstvo velmi dobré a odborné vedení. To je potvrzeno i skutečností, že se ředitel vybraného družstva stal před několika lety Manažerem roku. Dle zscr.cz (2015) se jedná o nejprestižnější soutěž svého druhu v České republice. Manažerem roku je zvolena vždy osobnost, která svým osobním přístupem výrazně přispěla a pomohla k úspěchu své firmy. Nominovaní manažeři procházejí několikastupňovým na sobě nezávislým hodnocením, během kterého jsou posuzovány jednak ekonomické úspěchy firem, ale také jejich osobní kvality a schopnosti.

Pomocí provedeného benchmarkingu je možné definovat problematické oblasti vybraného zemědělského družstva, ve kterých bylo dosaženo horších výsledků. Vybraný zemědělský podnik vynakládal vyšší náklady na krmiva a smluvní práce, měl vyšší odpisové náklady, náklady spojené s nájmem a úrokové náklady. Na tyto oblasti by se měl podnik při řízení zaměřit, pomocí interních informací podrobněji analyzovat a nakonec stanovit postup pro jejich zefektivnění. Předmětem této práce sice není navržení způsobu jejich optimalizace, ale i přesto jsou v následujícím textu nastíněny možnosti, jak dosáhnout snížení těchto nákladů a na co se zaměřit.

Co se týká oblasti krmiv, jsou v této práci rozlišována krmiva pro skot a krmiva pro prasata a drůbež. Obě tyto složky lze dále rozčlenit na krmiva vlastní a krmiva nakupovaná. Aby bylo možné tuto oblast zefektivnit, je třeba analyzovat jednotlivé složky krmiv. Jestliže výdaje na krmiva tvoří největší položku přímých nákladů – jak je tomu v případě vybraného zemědělského družstva, ale i u ostatních obdobných zemědělských podniků dle údajů FADN CZ – je logickým a nejjednodušším řešením nalézt levnější zdroj krmiva. Je možné změnit dodavatele, začít více využívat vlastních vyprodukovaných krmiv nebo zařadit alternativní krmné suroviny, které je možné zakoupit za nižší cenu (např. vedlejší produkty vznikající při zpracování surovin v potravinářském průmyslu). V závěru lze konstatovat, že snížení nákladů na krmivo významně zlepší ekonomiku chovu. V oblasti smluvních prací je třeba analyzovat, zda je vysoký podíl nákladů způsoben využíváním smluvních prací ve vysoké míře nebo jejich cenou. Pokud je zjištěno, že je důvodem nadbytečné využívání dodavatelských služeb, je třeba rozhodnout, zda není vhodnější některé služby vtáhnout do podniku, tzn. zaměstnat zaměstnance, kteří budou tyto služby v podniku vykonávat. Pokud je důvodem vysoká cena, je nutné zaměřit se na vyhledání levnějšího poskytovatele služeb. Co se týká nákladů spojených s nájmem, je vhodné porovnat náklady na nájem a přínosy z využívání pronajatého majetku (budov, strojů, půdy). Dále je možné porovnat, zda by nebylo vhodnější pronajímáný majetek zakoupit. Pro snížení nákladů úrokových je možné využít Cash Pooling, pomocí kterého lze efektivně optimalizovat úrokové náklady. Další možností je refinancovat půjčky u jiného poskytovatele.

Ke stanovení přesnějších návrhů, jak problematické oblasti ve vybraném zemědělském družstvu optimalizovat, by byla potřeba získat bližší informace. Na základě optimalizace detekovaných oblastí by bylo možné ve vybraném zemědělském družstvu dosáhnout přínosu ve formě snížení nákladů, a to průměrně v takové výši, která by podniku zajistila u problematických oblastí dosažení alespoň benchmarkových hodnot ukazatelů dle FADN CZ pro Velmi velké podniky. V případě krmiv by byly náklady sníženy v průměru o 5 419,52 Kč/ha, u služeb by došlo ke snížení v průměru o 3 651 Kč/ha, nájemné by bylo možné snížit v průměru o 820,17 Kč/ha a úrokové náklady o 190,23 Kč/ha. V případě, že by se podařilo snížit náklady o tyto hodnoty, dosáhlo by zemědělské družstvo průměrných hodnot vybraných ukazatelů, které byly stanoveny pro skupinu Velmi velké podniky v Kraji Vysočina. Hodnoty uspořené nákladů zemědělského družstva získané optimalizací problémových oblastí jsou pouze průměrné – lze předpoklá-

dat, že je možné dosáhnout i vyšších úspor v nákladech, a to především v oblasti krmiv a smluvních prací. U nákladů na pachtovné a úroky je naopak možné, že nebude v silách zemědělského družstva tyto náklady snížit. Ovšem i v případě, že by se podařilo optimalizovat pouze náklady na krmiva a smluvní práce, přičemž by zemědělský podnik dosáhl pouze vypočítané průměrné úspory nákladů, by došlo ke snížení celkových nákladů o necelých 10 000 Kč/ha.

V konečném důsledku lze tedy konstatovat, že optimalizace problematických oblastí, které byly detekovány pomocí navržené metodiky, by byla pro vybraný zemědělský podnik velmi přínosná a vedla by ke snížení celkových nákladů, a tedy k dosažení lepšího výsledku hospodaření.

6 Zhodnocení výsledků a doporučení

Stěžejní částí této práce bylo navržení způsobu, jakým by mohly být využívány informace poskytované Zemědělskou účetní datovou sítí FADN pro řízení zemědělských podniků. V této diplomové práci proto byla navržena metodika, pomocí které mohou být využívány informace získané z databáze FADN CZ k benchmarkingu.

K analyzování a posouzení celkové situace podniku je velmi často využíváno různých ukazatelových soustav. V této práci byla proto nejprve navržena pyramidová soustava ukazatelů, pomocí které byl syntetický ukazatel – rentabilita výnosů – rozložen na dílčí analytické. Hodnota rentability výnosů byla stanovena jako podíl zisku a celkových výnosů. Zisk je možné určit rozdílem celkových výnosů a celkových nákladů. Následně byly rozloženy celkové výnosy na celkové tržby a podpory a dotace. Co se týče nákladů, tak ty byly pomocí rozkladu v další úrovni členění rozloženy na součin nákladové náročnosti a výnosů. Poměrový ukazatel nákladové náročnosti jednotlivých druhů nákladů byl stanoven s ohledem na metodiku EU, kterou využívá databáze FADN CZ. Tento způsob byl zvolen z toho důvodu, že jsou poměrové ukazatele pro srovnávání vhodnější a redukují absolutní údaje lišící se podle velikosti firem na společnou a tedy komparativní bázi. Pomocí stanovených poměrových ukazatelů bylo pak možné srovnávat výsledky daného podniku s výsledky průměrnými. Na základě grafického znázornění pyramidové soustavy bylo možné pochopit vztahy mezi jednotlivými ukazateli. Sledované ukazatele byly následně přehledně uspořádány do tabulek.

Jelikož je benchmarking chápán jako dlouhodobý trvalý proces sledování a porovnávání výsledků určitého podniku s výsledky průměrnými nebo s výsledky jiných podniků, bylo nutné v další fázi tyto průměrné výsledky jednotlivých ukazatelů stanovit. Právě v tomto případě byly efektivně využity informace dostupné v databázi FADN CZ. Díky tomu, že databáze FADN CZ umožňuje selektovat údaje o zemědělských podnicích dle různých atributů, bylo možné benchmarky stanovit dle potřeby. Benchmarkové hodnoty byly zvláště stanoveny pro jednotlivé skupiny podniků dle ekonomické velikosti, tedy pro podniky Malé, Pod středem, Nad středem, Velké a Velmi velké. V každé skupině podniků byly výsledky více zpřesněny, a to segmentací na jednotlivé kraje (v případě této diplomové práce byly vybrány čtyři).

Navržená metodika byla v této práci také verifikována, a to na vybraném zemědělském podniku. Aby bylo možné provést srovnání výsledků daného zemědělského podniku s průměrnými hodnotami, bylo třeba vyčíslit jeho hodnotu standardní produkce, pomocí které je možné podnik zařadit do jedné z pěti skupin dle ekonomické velikosti, a také klasifikovat z hlediska regionálního. Podle vyčíslené hodnoty standardní produkce byl vybraný podnik zařazen do skupiny Velmi velké podniky a dle regionu, ve kterém působí do Kraje Vysočina. Následně byly výsledky jednotlivých ukazatelů daného podniku porovnávány s průměrnými hodnotami skupiny Velmi velké podniky v Kraji Vysočina. Na základě provedeného ben-

chmarkingu byly identifikovány oblasti, ve kterých podnik dosahoval horších výsledků. Vybraný zemědělský podnik vykazoval v oblasti výrobně spotřebních nákladů vyšší náklady na krmiva a smluvní práce a v oblasti nákladů na externí faktory vynakládal více na pachtovné a nákladové úroky. Na základě tohoto zjištění byly stanoveny způsoby, jak dané oblasti zefektivnit. Například u nákladů na krmiva bylo doporučeno nalézt levnější zdroj krmiva, případně začít využívat alternativní krmné suroviny, které je možné zakoupit za nižší cenu. Snížit náklady na smluvní práce lze buď tak, že budou dané služby vtaženy do podniku, tzn., že budou zaměstnání dodateční zaměstnanci vykonávající tyto služby, nebo budou smluveni levnější poskytovatelé daných služeb. V celkovém důsledku by měla tato optimalizace pozitivní vliv na celkové náklady, a tím i na hospodářský výsledek podniku. Pokud by se podařilo podniku snížit náklady na dané oblasti v takové výši, aby dosáhl průměrných benchmarkových hodnot daných ukazatelů, dosáhl by úspory téměř 10 000 Kč/ha. Skutečná úspora nákladů by však mohla být i vyšší.

Cílem provedené verifikace bylo posoudit navrženou metodiku a její možné využití při řízení zemědělských podniků. Ověření metodiky splnilo cíl a prokázalo, že je využitelná pro hodnocení a benchmarking zemědělských podniků. Bylo potvrzeno, že je možné pomocí této metodiky porovnat výsledky každého podniku s výsledky průměrnými a detekovat tak oblasti, které je třeba optimalizovat. Před samotnou implementací je však vhodné, aby zemědělský podnik upravil, případně zavedl způsob vedení analytické evidence. Možný způsob jejího vedení, který usnadní používání této metodiky, je uveden v pododdíle 6.1.1.

6.1.1 Přínosy a doporučení pro zemědělské podniky

Pro zemědělské podniky může být zapojení se do šetření FADN CZ velmi přínosné. Na základě zpracování této diplomové práce je možné stanovit následující přínosy plynoucí ze zapojení se do Zemědělské účetní datové sítě:

- zapojené zemědělské podniky každoročně získávají publikaci výsledků šetření,
- za zpracování dotazníku získávají odměnu (právnícké osoby obdrží cca 8 500 Kč, fyzické osoby cca 6 700 Kč),
- v případě, že se chce podnik zapojit do soutěže Zemědělec roku, stačí zaslat přes FADN CZ přihlášku a dál se nemusí o nic starat,
- zúčastněné podniky mají umožněný neomezený a bezplatný přístup do veřejné databáze FADN CZ, která obsahuje mnoho informací o hospodaření ostatních zemědělských podniků,
- pomocí údajů z internetové databáze FADN CZ mohou analyzovat výsledky svého podniku,
- výsledky svého podniku mohou také následně porovnávat s výsledky obdobných podniků v České republice i Evropské unii, čímž mohou detekovat problematické oblasti,

- pracovníci Ústavu zemědělské ekonomiky a informací navíc nabízí zúčastněným podnikům v případě potřeby nejen poskytnutí konzultací, ale také pomoci při řešení výrobně ekonomických problémů,
- v konečném důsledku tak může mít zapojení zemědělských podniků do sítě FADN CZ pozitivní vliv na jejich efektivitu a hospodaření.

Pokud se zemědělský podnik rozhodne zapojit do šetření Zemědělské účetní datové sítě FADN CZ, musí každoročně zpracovávat výkaz o hospodaření v uplynulém kalendářním roce a účastnit se tohoto šetření minimálně čtyři roky. Mnoho informací potřebných k sestavení tohoto výkazu vychází z účetní závěrky podniku, ovšem pro vyplnění některých položek je nutné vést analytickou evidenci. Vedení podrobné analytické evidence je sice na jednu stranu administrativně náročnější, ovšem na druhou stranu může být pro zemědělský podnik nespornou výhodou. Jestliže podnik pravidelně zaznamenává přesné údaje o svých vlastních aktivitách v dostatečně podrobném členění, je pak schopen efektivněji řídit výrobu a zlepšovat své hospodářské výsledky. Před samotnou tvorbou analytické evidence je vhodné stanovit, jaké informace je třeba z ní získávat. V případě, že se podnik chce zapojit do Zemědělské účetní datové sítě FADN CZ, je vhodné vytvořit analytickou evidenci, která zjednoduší následné vyplňování dotazníku šetření FADN CZ. Co se týká nákladů na zapojení se do šetření FADN CZ, lze je tedy snížit na nulovou úroveň, a to právě zavedením vhodné analytické evidence, díky které je možné jednotlivé položky ve výkazu o hospodaření snadno nalézt a zaznamenat.

Pro využití metodiky, která byla navržena v této diplomové práci, je vhodné vést analytickou evidenci korespondující s touto metodikou. V následující tabulce je sestaven její možný způsob vedení, který umožní snadnější využití navržené metodiky. Jelikož je způsob vedení analytické evidence plně v kompetenci účetní jednotky, je za každým syntetickým účtem naznačeno pouze písmeno A. Každá účetní jednotka si pak může zvolit za toto písmeno jakékoliv bližší označení daného analytického účtu.

Tabulka 27: Navržený způsob vedení analytické evidence spotřeby materiálu a energie

Řádek	Účet	Název položky	Běžné účetní období (v tis. Kč)
Spotřeba přímého materiálu – rostlinná výroba			
1	501_A	Spotřeba nakoupených osiv a sadby	
2	501_A	Spotřeba nakoupených hnojiv	
3	501_A	Spotřeba nakoupených prostředků ochrany rostlin	
4	501_A	Spotřeba ostatního nakoupeného materiálu RV	
Spotřeba přímého materiálu – živočišná výroba			
5	501_A	Spotřeba nakoupených krmiv pro skot	
6	501_A	Spotřeba nakoupených krmiv pro prasata a drůbež	
7	501_A	Spotřeba nakoupených krmiv pro ostatní zvířata	
8	501_A	Spotřeba nakoupených léčiv a veterinárních prostředků pro ŽV	
9	501_A	Spotřeba ostatního nakoupeného materiálu pro ŽV	
Spotřeba přímého materiálu – ostatní výroba			
10	501_A	Spotřeba nakoupeného materiálu pro OV	
Spotřeba režijního materiálu			
11	501_A	Spotřeba stavebního materiálu a materiálu na opravy staveb a budov	
12	501_A	Spotřeba náhradních dílů a materiálu na opravy strojů	
13	501_A	Spotřeba pohonných hmot a mazadel	
14	501_A	Spotřeba elektrické energie	
15	501_A	Spotřeba ostatních paliv, plynu a energií	
16	501_A	Spotřeba vody	
17	501_A	Nákup zvířat	
18	501_A	Spotřeba ostatního nakoupeného materiálu	
19	501	Spotřeba materiálu a energie celkem	

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 28: Navržený způsob vedení analytické evidence dodavatelských služeb

Řádek	Účet	Název položky	Běžné účetní období (v tis. Kč)
1	511_A	Opravy a udržování vybavení, budov a půdních meliorací	
2	511_A	Opravy a udržování strojů a osobních automobilů	
3	512_A	Cestovné	
4	518_A	Agrotechnické a agrochemické služby	
5	518_A	Specifické služby pro RV	
6	518_A	Specifické služby pro ŽV	
7	518_A	Specifické služby pro OV	
8	518_A	Nájemné budov	
9	518_A	Nájemné strojů	
10	518_A	Nájemné pozemků (pachtovné)	
11	518_A	Nájemné ostatního majetku	
12	51. _A	Ostatní služby nezahrnuté v jiných položkách skupiny 51	
13	51.	Dodavatelské služby celkem	

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 29: Navržený způsob vedení analytické evidence ostatních nákladů

Řádek	Účet	Název položky	Běžné účetní období (v tis. Kč)
1	521_A	Mzdové náklady – pracovníci RV	
2	521_A	Mzdové náklady – pracovníci ŽV	
3	521_A	Mzdové náklady – pracovníci OV	
4	524_A	Zákonné pojištění – pracovníci RV	
5	524_A	Zákonné pojištění – pracovníci ŽV	
6	524_A	Zákonné pojištění – pracovníci OV	
7	548_A	Pojištění budov	
8	548_A	Pojištění zemědělské půdy	
9	548_A	Ostatní pojištění (včetně pojištění strojů)	
10	551_A	Odpisy	
11	5..	Ostatní náklady celkem	

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 30: Navržený způsob vedení analytické evidence tržeb

Řádek	Účet	Název položky	Běžné účetní období (v tis. Kč)
1	601_A	Tržby za prodej vlastních výrobků z RV	
2	601_A	Tržby za prodej vlastních výrobků z ŽV	
3	601_A 602_A	Ostatní tržby	
4	604_A	Tržby za zboží	

Zdroj: Vlastní zpracování

Pokud budou zemědělské podniky vést analytickou evidenci nákladů a tržeb dle tohoto způsobu, bude pro manažery snadné využít navrženou metodiku ke komparaci svých výsledků s benchmarkovými hodnotami získanými ze Zemědělské účetní datové sítě FADN CZ, a tím k identifikaci problematických oblastí. Optimalizací těchto oblastí by bylo dosaženo přínosu v podobě úspory nákladů.

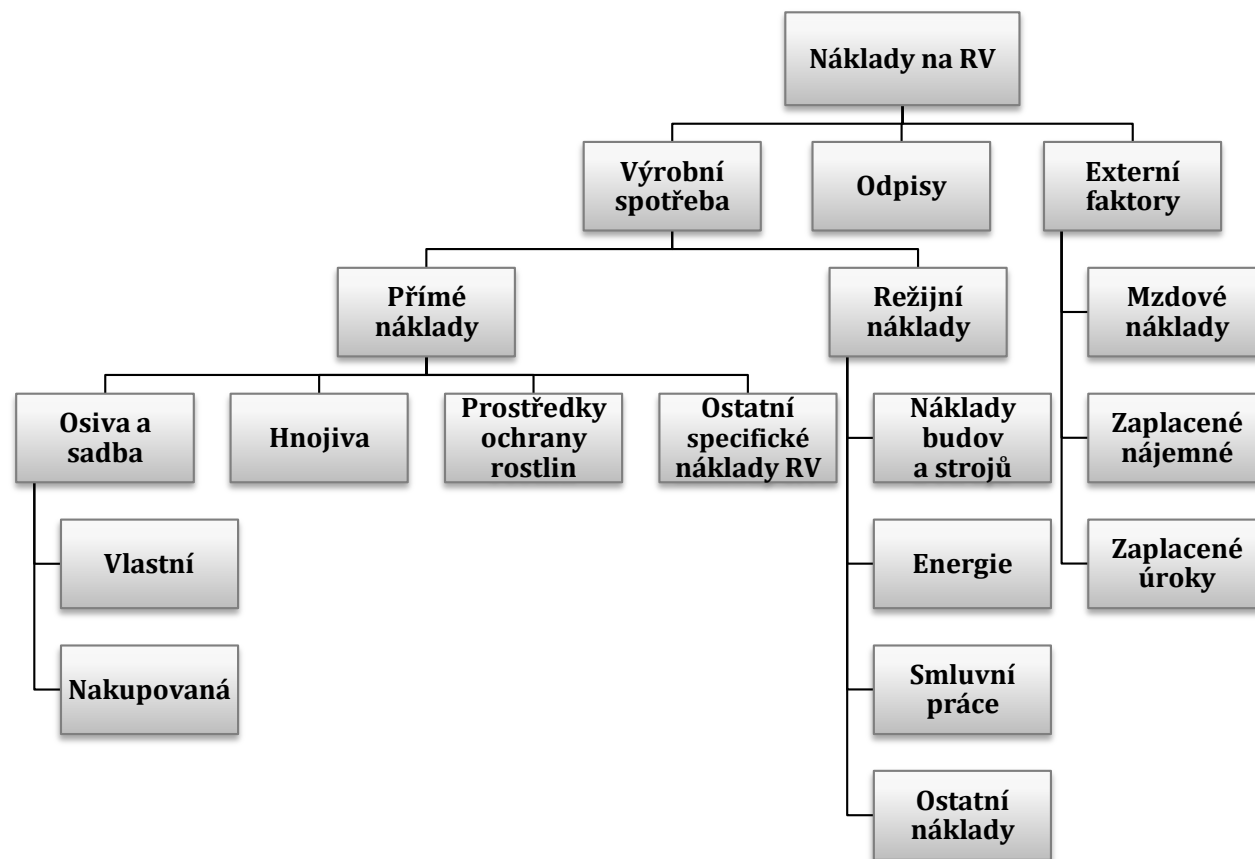
V případě porovnání nákladů a přínosů spojených s aktivním zapojením účetní jednotky do šetření lze konstatovat, že je zapojení zemědělského podniku do sítě FADN CZ velmi přínosné. Co se týká nákladů spojených se zapojením, ty lze pomocí

nastavení vhodného způsobu vedení analytické evidence snížit na nulovou úroveň, protože není třeba žádných výrazných změn v účetním softwaru ani organizaci podniku. Za zpracování výkazu o hospodaření v uplynulém kalendářním roce navíc každý zúčastněný zemědělský podnik získává odměnu pokrývající náklady na pracovníka, který dotazník zpracovává. Pokud jde o přínosy, které jsou spojeny se zapojením podniku do sítě FADN CZ, při využívání bezplatné veřejné databáze FADN CZ pro benchmarking, je možné dosáhnout snížení celkových nákladů, a to optimalizací detekovaných problematických oblastí. Tento přínos, kterého by podnik dosáhl, lze kvantifikovat jako rozdíl mezi celkovými náklady podniku vynakládanými na zemědělskou činnost před optimalizací a celkovými náklady vynakládanými po optimalizaci.

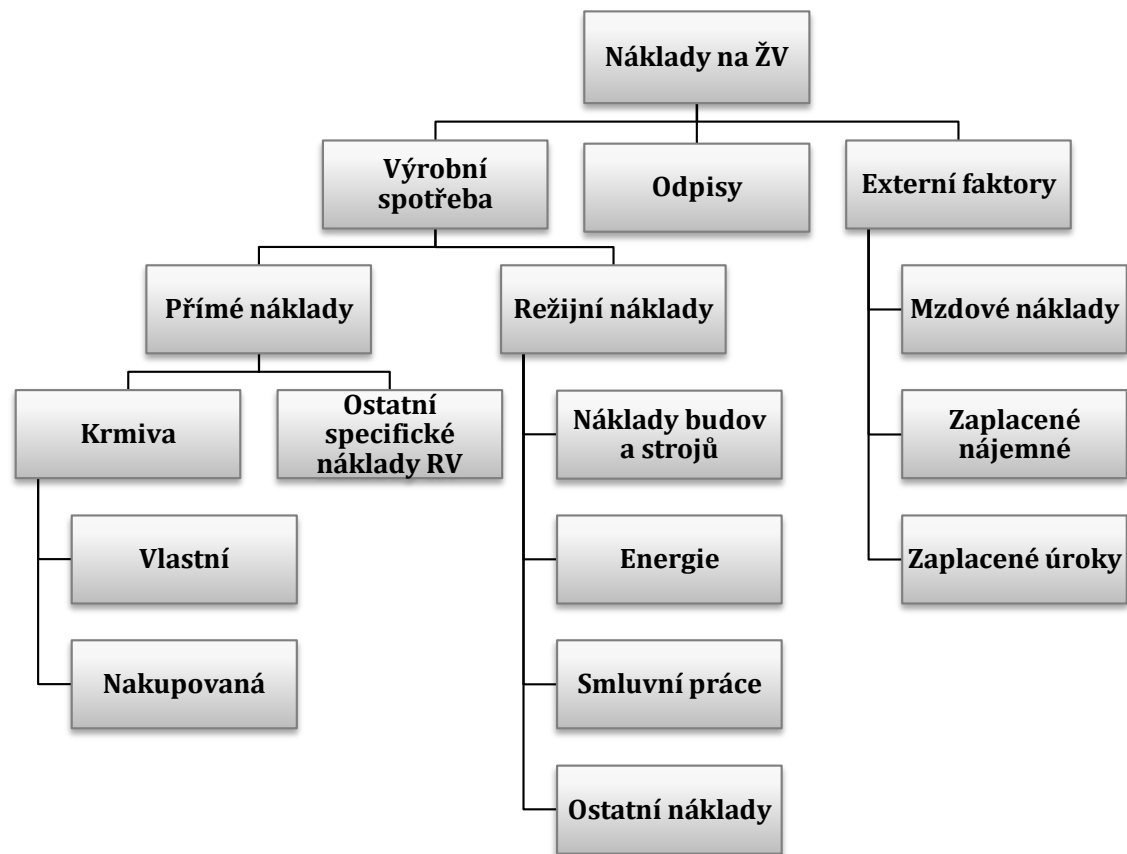
6.1.2 Doporučení pro Zemědělskou účetní datovou síť FADN

Zemědělská účetní datová síť FADN CZ je aktuálně rozdělena do několika tematických okruhů, přičemž v této práci jsou nejvíce využívány okruhy Náklady, Dotace a Struktura tržeb.

Co se týká tematického okruhu Náklady, metodika EU člení pro potřeby Zemědělské účetní datové sítě FADN CZ v první úrovni celkové náklady na výrobní spotřebu, odpisy a externí faktory. Výrobní spotřeba je dále členěna na přímé a režijní náklady, přičemž pouze přímé náklady lze v této databázi dále segmentovat na náklady rostlinné, živočišné a ostatní výroby. Ostatní druhy nákladů jsou agregovány a vykazovány za všechny výroby dohromady. Tento způsob členění je respektován i v této závěrečné práci, ovšem při využívání údajů z databáze pro řízení zemědělských podniků by bylo vhodnější v první fázi náklady nejprve rozčlenit na náklady rostlinné, živočišné a ostatní výroby a následně pokračovat v jejich dalším rozkladu. Návrh na vhodnější členění je na následujících obrázcích.

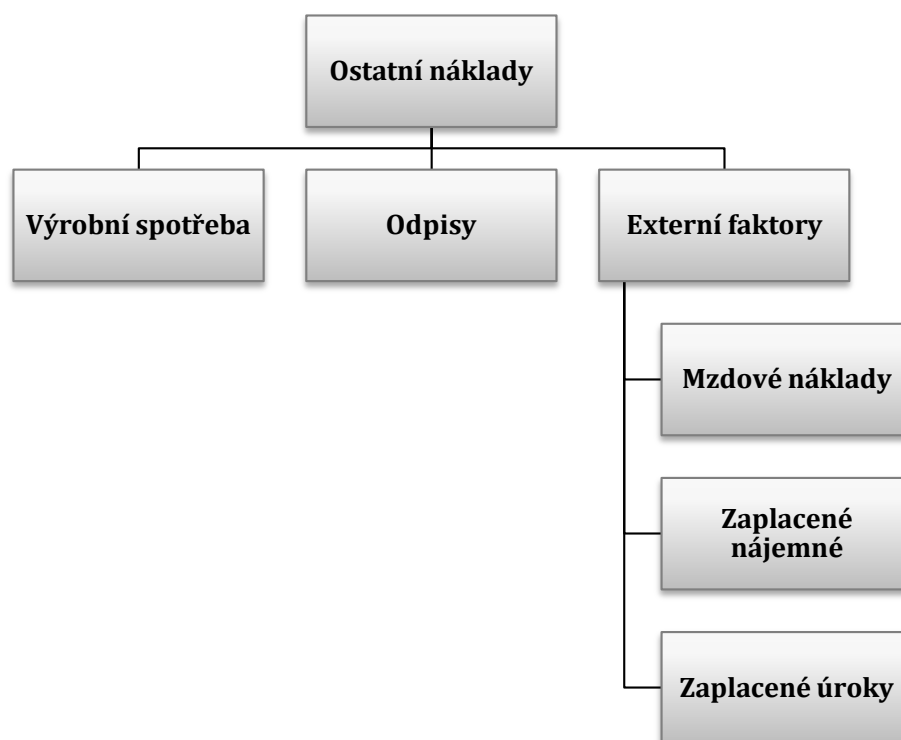

Obrázek 10: Návrh členění nákladů rostlinné výroby
Zdroj: Vlastní zpracování

Obrázek 11: Návrh členění nákladů rostlinné výroby

Zdroj: Vlastní zpracování

Obrázek 12: Návrh členění ostatních nákladů

Zdroj: Vlastní zpracování

Pokud by databáze FADN CZ umožňovala vyselektovat údaje o nákladech v tomto členění, získaly by zemědělské podniky pohled na celkovou nákladovost jednotlivých druhů výrob, tedy rostlinné, živočišné a ostatní výroby. Stejně tak jsou totiž v databázi členěny tržby, tzn., že je možné vykázat hodnoty tržeb z rostlinné, živočišné a ostatní produkce.

I v případě změny v členění nákladů by bylo možné metodiku navrženou v této závěrečné práci využít. Za syntetický ukazatel by byla opět stanovena rentabilita výnosů, která by byla dále rozkládána na dílčí syntetické ukazatele. Rozdíl by nastal v případě nákladovosti, kdy by bylo při tomto členění nákladů možné vyčíslit nákladovost rostlinné, živočišné a ostatní výroby separovaně a následně pokračovat u jednotlivých druhů výrob k rozkladu na výrobně spotřební nákladovost, odpisovou nákladovost a nákladovost externích faktorů. Následně by byly opět pomocí Zemědělské účetní datové sítě FADN CZ stanoveny průměrné hodnoty jednotlivých ukazatelů, které by byly určeny pro porovnávání.

Navržené doporučení na změnu v členění nákladů v databázi FADN CZ, které vyplývá z této práce, bylo odesláno Ústavu zemědělské ekonomiky a informací.

7 Závěr

Tato diplomová práce se zabývala problematikou Zemědělské účetní datové sítě FADN a jejím možným využitím při řízení zemědělských podniků. V současné době slouží tato síť především pro účely Společné zemědělské politiky, která ji využívá jako informační zdroj. Podstatou této databáze je shromažďování hospodářských údajů o zemědělských podnicích Evropské unie, které jsou následně zpracovávány a analyzovány. Na základě informací poskytovaných databází je možné získat přehled o reálné ekonomické situaci zemědělských podniků. Agregované údaje o zemědělských podnicích ze sítě FADN je možné využívat nejen na úrovni mezinárodní, ale i na úrovni jednotlivých zemědělských podniků, a to při jejich řízení. Právě navržený způsob, jakým by mohla být Zemědělská účetní datová síť FADN využívána pro řízení podniků, bylo cílem této diplomové práce.

Zemědělská účetní datová síť byla založena za účelem každoročního sbírání ekonomických a finančních dat z výběrového souboru zemědělských podniků. Účast na šetření Zemědělské účetní datové sítě FADN je založena na dobrovolnosti. V současné době je tato síť hlavním a prakticky jediným zdrojem informací o reálné ekonomické situaci podniků zabývajících se zemědělstvím. Zemědělská účetní datová síť FADN CZ je v České republice aktuálně využívána především Ministerstvem zemědělství, a to jako hlavní informační zdroj pro řešení aktuálních problémů a formování zemědělské politiky. Využívání databáze FADN CZ zemědělskými podniky, pro které by údaje z ní mohly být velmi užitečné při jejich řízení, není příliš rozsáhlé. Právě z tohoto důvodu by bylo vhodné zemědělské podniky o Zemědělské účetní databázi FADN CZ více informovat, a to především o výhodách a přínosech, které mohou být se zapojením podniku do sítě spjaty. Největším přínosem, který Zemědělská účetní datová síť FADN CZ na úrovni jednotlivých podniků přináší, a který by mohly zemědělské podniky při řízení využívat, je možnost neomezeného a bezplatného přístupu do veřejné databáze FADN CZ. Jelikož tato databáze obsahuje mnoho různorodých údajů týkajících se zemědělských podniků České republiky, bylo navrženo využití sítě FADN CZ jako informačního zdroje při řízení.

Výstupem této diplomové práce je navržená metodika, pomocí které lze údaje veřejně a bezplatně dostupné v databázi FADN CZ využít pro benchmarking. Benchmarking je v současné době často skloňovaný termín. Jedná se o metodu, která je založená na systematickém měření a porovnávání vybraných ukazatelů. Může sloužit jako systém včasného upozornění na problematické oblasti, které je třeba v podniku optimalizovat. Uplatněním navržené metodiky mohou zemědělské podniky zapojené do Zemědělské účetní datové sítě FADN CZ získat zpětnou vazbu o svém hospodaření, která poukáže jednak na slabiny a nedostatky, ale také na možné oblasti, které lze zefektivnit.

Metodika navržená a uplatňovaná v této práci je zaměřena především na náklady zemědělského podniku, a to z toho důvodu, že je analyzování nákladů a jejich následné řízení pro existenci jakéhokoliv podniku nezbytné. Každý zemědělský podnik si však může individuálně vytvořit vlastní soustavu analyzovaných ukazatelů a pokračovat dle navržené metodiky, což znamená, že je metodika univerzálně použitelná. V případě, že je zemědělský podnik zapojen do Zemědělské účetní datové sítě FADN CZ, může totiž kdykoliv neomezeně využívat její databázi, což mu umožňuje získávat potřebné informace ke stanovení průměrných hodnot analyzovaných ukazatelů, které má zájem porovnávat. Po následném uplatnění metody komparace vlastních výsledků s výsledky průměrnými, lze detekovat problematické oblasti, které je třeba optimalizovat. Optimalizací je možné mimo jiné dosáhnout snížení nákladů podniku na jejich minimum či zvýšit produktivitu práce. Obě tyto skutečnosti pak mají velký vliv na zvýšení celkové výkonnosti podniku. S vyšší výkonností podniku souvisí i vyšší konkurenceschopnost, která je v dnešní době velmi důležitým aspektem.

V současné době se do šetření FADN CZ může přihlásit každý podnik zabývající se zemědělskou výrobou – Agrární komora České republiky neustále poptává zájemce o poskytnutí dat do sítě FADN CZ. Zapojení zemědělského podniku do této sítě s sebou nenese téměř žádné náklady, ale naopak přináší mnoho výhod. Proto je nesmírně důležité, aby byly podniky o možnosti zapojit se více informovány, přičemž je třeba zdůraznit především pozitiva, která Zemědělská účetní datová síť přináší.

8 Literatura

Knižní zdroje

FOJTÍKOVÁ, Lenka a Marian LEBIEDZIK. *Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Praha: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7179-939-9.

JAKUBÍKOVÁ, Dagmar. *Strategický marketing*. Praha: Grada, 2008. Expert (Grada). ISBN 9788024726908.

KISLINGEROVÁ, Eva. *Manažerské finance*. Praha: C.H. Beck, 2004. Ekonomie (C.H. Beck). ISBN 80-7179-802-9.

LANG, Helmut. *Manažerské účetnictví: teorie a praxe*. Praha: C.H. Beck, 2005. C.H. Beck pro praxi. ISBN 80-7179-419-8.

NEUMANN, Pavel. *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace*. Praha: Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0814-1.

RUBÁKOVÁ, Věra. *Účetnictví pro úplné začátečníky*. Praha: Grada Publishing, 2015. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-247-5497-0.

SYNEK, Miloslav, Eva KISLINGEROVÁ a kol. *Podniková ekonomika*. 5., přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-336-3.

SYNEK, Miloslav, Heřman KOPKÁNĚ a Markéta KUBÁLKOVÁ. *Manažerské výpočty a ekonomická analýza*. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice ekonomie. ISBN 9788074001543.

ŽUFAN, Petr. *Společná zemědělská politika Evropské unie: [studijní materiály pro distanční kurz]*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2004. Systém celoživotního vzdělávání Moravskoslezska. ISBN 80-7042-983-6.

Online zdroje

Budoucí podoba Společné zemědělské politiky. *eAGRI: Ministerstvo zemědělství* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2017 [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cra-evropska-unie/spolecna-zemedelska-politika/budouci-podoba-spolecne-zemedelske.html>

BYDŽOVSKÁ, Marie. Zemědělství. *EUROSKOP.cz*[online]. Vláda České republiky, ©2005-2017 [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>

Evropská regionální fóra: Společná zemědělská politika EU [online]. 2008 [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/35/10565-szp_eu.pdf

HANIBAL, Josef. Metodiky FADN: Odvození ukazatelů ekonomických výsledků podle metodiky FADN EU. *Zemědělská účetní datová síť* [online]. 2015 [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: http://www.vsbox.cz/fadn/AHTM/METODIKY_UKAZATELE.htm

Hodnocení výkonnosti ekonomiky České republiky v širším kontextu: Hrubá přidaná hodnota [online]. 2015 [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/36380891/320288-15a02.pdf/3eb94533-1944-48d6-8fb8-540cfa1d8a9c?version=1.0>

Je Komisí zavedený systém měření výkonnosti ve vztahu k příjmům zemědělců dobře koncipovaný a vychází ze spolehlivých údajů? [online]. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2016 [cit. 2017-02-23]. ISBN 978-92-872-4053-8. Dostupné z: http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR16_01/SR_FARMERS_CS.pdf

KUČERA, Lukáš. *Postavení primárního sektoru v ČR* [online]. Praha: © Český statistický úřad, 2014 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534368/320258a.pdf/e3976fc8-3a2f-4974-abeb-fa490b187bd7?version=1.0>

LEVOVÁ, Jitka. Aktivace a změna stavu zásob vytvořených vlastní činností. *Notia* [online]. 2016 [cit. 2017-05-06]. Dostupné z: <http://www.notia.cz/aktivace-a-zmena-zasob-vytvorenych-vlastni-cinnosti.html>

Metodické vymezení klasifikačního systému [online]. Český statistický úřad, 2015 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/26566189/27016815k01.pdf/2af29c6c-354f-4718-8b84-9be63af512da?version=1.1>

Metodické vysvětlivky: Souhrnný zemědělský účet [online]. 2016 [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/36741275/27013116m.pdf/ce10cdab-e666-4081-abfb-897f2335133e?version=1.0>

Metodiky FADN CZ - Standardní příspěvky SO: Standard Output 2010. *Ústav zemědělské ekonomiky a informací: Zemědělská účetní datová síť - Kontaktní pracoviště FADN CZ* [online]. 2017 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://www.vsbox.cz/fadn/AHTM/METODIKY_SGM.htm

NAŘÍZENÍ KOMISE (ES) č. 1242/2008 ze dne 8. prosince 2008 o založení klasifikačního systému pro zemědělské podniky ve Společenství [online]. 2008 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32008R1242>

OKEČ, NACE, CZ-NACE: Vyznejte se v klasifikaci ekonomických činností. *OnBusiness* [online]. 2013 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.onbusiness.cz/okec-nace-cznace-tabulka-klasifikace-ekonomicky-ch-cinnosti-169>

Soutěže: Manažer roku. *Zemědělský svaz České republiky* [online]. 2015 [cit. 2017-05-20]. Dostupné z: <http://www.zscr.cz/onas/aktivity-svazu/souteze-136>

Společná zemědělská politika EU po roce 2013. *eAGRI: Ministerstvo zemědělství* [online]. © 2009-2017 [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cra-evropska-unie/spolecna-zemedelska-politika/spolecna-zemedelska-politika-eu-po-roce/>

Výběr podniků do sítě FADN CZ. *Zemědělská účetní datová síť* [online]. 2015 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: http://www.vsbox.cz/fadn/AHTM/VYBER_PODNIKU_C.htm

Výběrové šetření hospodářských výsledků zemědělských podniků v síti FADN CZ za rok 2014: Samostatná příloha ke Zprávě o stavu zemědělství ČR za rok 2014 [online]. 2016 [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: http://www.vsbox.cz/fadn/Z_DOWNLOAD/PUBLIK/FADN_2014_FINAL.pdf

Zemědělská účetní datová síť EU: 50 let podpory zemědělství a zemědělců v EU [online]. 2014 [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/agriculture/rica/pdf/FADN-CS-2014.pdf>

Zemědělská účetní datová síť (FADN) v EU: Základní informace. *Zemědělská účetní datová síť* [online]. ©2015 [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: http://www.vsbox.cz/fadn/AHTM/FADN_V_EU_C.htm

Cizí zdroje

BARKASZI, Levente, Szilárd KESZTHELYI, Eszter KIS CSATÁRI a Csaba PESTI. *FADN Accountancy Framework and Cost Definitions* [online]. Farm Accountancy Cost Estimation and Policy Analysis of European Agriculture, 2009 [cit. 2017-02-11]. Dostupné z: http://facepa.slu.se/documents/Deliverable_D1-1-1_LEI.pdf

CESARO, Luca, Sonia MARONGIU, Agostina ZANOLI, Michele DONATI, Filippo ARFINI a Quirino PARIS. *The use of RICA to estimate the cost of production in agriculture: application of econometric and mathematical programming methodologies* [online]. 2013 [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: <http://dSPACE.crea.gov.it/bitstream/inea/484/1/SE5-2013-19.pdf>

Farm Accounting Data Network: An A to Z of methodology [online]. European Commission, 2010, [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/rica/pdf/site_en.pdf

Innovation and Networks Executive Agency: INEA. *European Commission* [online]. 2017 [cit. 2017-03-17]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/inea/en/welcome-to-innovation-networks-executive-agency>

RANOGAJEC, Ljubica, Jadranka DEŽE a Snježana TOLIĆ. *FADN as an indicator of the success of agricultural production* [online]. 2014 [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <http://www.jhed.mk/filemanager/JHED%20Vol.%209/03.%20FPP/06.%20Full%20paper%20-%20Ljubica%20Ranogajec.pdf>

RECKE, Guido, Helga WILLER, Nicolas LAMPKIN a Alison VAUGHAN. *Development of a European Information System for Organic Markets - Improving the Scope and Quality of Statistical Data: Proceedings of the 1st EISfOM European Seminar, Held in Berlin, Germany, 26-27 April, 2004* [online]. 11. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), 2004 [cit. 2017-02-03]. ISBN 3-906081-53-2.

ROMITO, G. a M. V. BRISCOLINI. *Evaluating Rural Development Programmes Using FADN Data* [online]. 2011 [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/263620520_Evaluating_Rural_Development_Programmes_Using_FADN_Data

Thünen-Institut: The German Farm Accountancy Data Network (FADN) [online]. 2016 [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <https://www.thuenen.de/en/topics/income-and-employment/einkommen-in-der-landwirtschaft-ein-dauerbrenner/testbetriebsnetz-landwirtschaft/>
<https://www.thuenen.de/en/topics/income-and-employment/einkommen-in-der-landwirtschaft-ein-dauerbrenner/testbetriebsnetz-landwirtschaft/>

9 Seznam obrázků

Obrázek 1: Vývoj primárního sektoru v letech 1993-2013	18
Obrázek 2: Počet zúčastněných zemědělských podniků v síti FADN	25
Obrázek 3: Schéma sestavení Plánu výběru podniků sítě FADN.....	28
Obrázek 4: Plán výběru podniků FADN ČR pro rok 2015.....	29
Obrázek 5: Koncept výpočtu souhrnných ukazatelů výsledku hospodaření dle metodiky Standardního výstupu FADN EU.....	37
Obrázek 6: Členění celkových nákladů dle metodiky FADN CZ	52
Obrázek 7: Pyramidový rozklad rentability výnosů zemědělského podniku	54
Obrázek 8: Pyramidový rozklad tržeb zemědělského podniku v Kč na hektar	56
Obrázek 9: Pyramidový rozklad nákladové náročnosti zemědělského podniku	57
Obrázek 10: Návrh členění nákladů rostlinné výroby.....	91
Obrázek 11: Návrh členění nákladů rostlinné výroby.....	92
Obrázek 12: Návrh členění ostatních nákladů	93
Obrázek 13: Standard Output 2010	103
Obrázek 14: Prahové hodnoty celkové standardní produkce v EUR	104

10 Seznam tabulek

Tabulka 1: Členění ekonomických činností sekce A dle CZ-NACE	16
Tabulka 2: Třídy ekonomické velikosti podniku.....	33
Tabulka 3: Odvození ukazatelů ekonomických výsledků dle metodiky FADN EU ..	39
Tabulka 4: Základní ukazatele.....	58
Tabulka 5: Ukazatele související s výnosy.....	59
Tabulka 6: Ukazatele související s náklady.....	60
Tabulka 7: Základní ukazatele – Malé podniky.....	62
Tabulka 8: Ukazatele související s výnosy – Malé podniky.....	62
Tabulka 9: Ukazatele související s náklady – Malé podniky	63
Tabulka 10: Základní ukazatele - Podniky pod středem	64
Tabulka 11: Ukazatele související s výnosy – Podniky pod středem	64
Tabulka 12: Ukazatele související s náklady – Podniky pod středem.....	65
Tabulka 13: Základní ukazatele – Podniky nad středem.....	66
Tabulka 14: Ukazatele související s výnosy – Podniky nad středem.....	66
Tabulka 15: Ukazatele související s náklady – Podniky nad středem	67
Tabulka 16: Základní ukazatele – Velké podniky.....	68
Tabulka 17: Ukazatele související s výnosy – Velké podniky.....	68
Tabulka 18: Ukazatele související s náklady – Velké podniky	69
Tabulka 19: Základní ukazatele – Velmi velké podniky.....	70
Tabulka 20: Ukazatele související s výnosy – Velmi velké podniky.....	70
Tabulka 21: Ukazatele související s náklady – Velmi velké podniky	71
Tabulka 22: Hodnota celkové standardní produkce RV vybraného zemědělského družstva.....	75
Tabulka 23: Hodnota celkové standardní produkce ŽV vybraného zemědělského družstva.....	77
Tabulka 24: Benchmarking základních ukazatelů.....	78
Tabulka 25: Benchmarking ukazatelů souvisejících s výnosy	79
Tabulka 26: Benchmarking ukazatelů souvisejících s náklady	80
Tabulka 27: Navržený způsob vedení analytické evidence spotřeby materiálu a energie	87
Tabulka 28: Navržený způsob vedení analytické evidence dodavatelských služeb	88
Tabulka 29: Navržený způsob vedení analytické evidence ostatních nákladů	89
Tabulka 30: Navržený způsob vedení analytické evidence tržeb	89
Tabulka 31: Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída IV-V)	105
Tabulka 32: Hodnoty vybraných ukazatelů FADN (Třída VI-VII)	106
Tabulka 33: Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída VIII-IX)	107
Tabulka 34: Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída X-XI)	108
Tabulka 35: Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída XII-XIV)	109
Tabulka 36: Hodnoty vybraných ukazatelů ZD.....	110

Přílohy

A Standard Output 2010

SO 2010 - stanoveno na bázi údajů let 2008 - 2012				
Kód plodiny / kategorie ŽV	Název	Oblast NUTS 1	SO	
			Kč	EURO
B_1_1_1	Pšenice obecná a špalda	CZ	20 900	826
B_1_1_2	Pšenice tvrdá	CZ	20 900	826
B_1_1_3	Žito	CZ	18 339	725
B_1_1_4	Ječmen	CZ	18 581	735
B_1_1_5	Oves	CZ	12 890	510
B_1_1_6	Kukuřice na zmo	CZ	28 810	1 139
B_1_1_99	Ostatní obiloviny	CZ	14 069	556
B_1_2	Luskoviny	CZ	12 945	512
B_1_3	Brambory	CZ	96 079	3 799
B_1_4	Cukrovka	CZ	50 388	1 993
B_1_5	Krmné okopaniny	CZ	16 754	663
B_1_6_2	Chmel	CZ	172 772	6 832
B_1_6_4	Řepka a řepice	CZ	26 815	1 060
B_1_6_5	Slunečnice	CZ	19 793	783
B_1_6_6	Sója	CZ	19 308	764
B_1_6_7	Lněné semeno (lněný olej)	CZ	13 182	521
B_1_6_8	Ostatní olejiny	CZ	19 507	771
B_1_6_9	Len	CZ	6 021	238
B_1_6_10	Konopi	CZ	34 560	1 367
B_1_6_12	Léčivé, aromatické a kořeninové rostliny	CZ	57 819	2 286
B_1_6_99	Technické plodiny, jinde neuvedené	CZ	9 333	369
B_1_7_1_1	Čerstvá zelenina, melouny, jahody - polní	CZ	173 872	6 876
B_1_7_1_2	Čerstvá zelenina, melouny, jahody - v zahradnictví	CZ	330 356	13 063
B_1_7_2	Čerstvá zelenina, melouny, jahody - pod sklem	CZ	4 520 666	178 763
B_1_8_1	Květiny a jiné dekorativní rostliny - venkovní	CZ	2 318 051	91 664
B_1_8_2	Květiny a jiné dekorativní rostliny - pod sklem	CZ	5 512 096	217 968
B_1_9	Pícniny	CZ	11 901	471
B_1_10	Osivo a sadba plodin na orné půdě	CZ	15 152	599
B_1_11	Ostatní plodiny na orné půdě	CZ	8 976	355
B_1_12_1	Půda ležící ladem bez dotací	CZ	0	0
B_3_1	Trvalé louky a pastviny s výjimkou extenzivních	CZ	3 589	142
B_3_2	Extenzivní pastviny	CZ	1 182	47
B_4_1	Sady s ovocem a bobulovinami	CZ	75 435	2 983
B_4_4_1	Vínice - jakostní víno	CZ	241 082	9 533
B_4_4_2	Vínice - ostatní víno	CZ	113 824	4 501
B_4_4_3	Vínice - stolní hrozny	CZ	63 655	2 517
B_4_5	Školky	CZ	404 504	15 996
B_4_6_1	Vánoční stromky	CZ	55 714	2 203
B_4_6	Ostatní trvalé kultury	CZ	9 350	370
B_6_1	Houby (100 m2)	CZ	746 109	29 504
C_1	Koňovítí	CZ	10 712	424
C_2_1	Skot do 1 roku	CZ	12 671	501
C_2_2	Býci od 1 do 2 let	CZ	13 412	530
C_2_3	Jalovice od 1 do 2 let	CZ	9 189	363
C_2_4	Býci nad 2 roky	CZ	13 412	530
C_2_5	Jalovice nad 2 roky	CZ	13 228	523
C_2_6	Dojnice	CZ	54 292	2 147
C_2_99	Ostatní krávy	CZ	12 041	476
C_3_1	Ovce	CZ	2 135	84
C_3_2	Kozy	CZ	11 850	469
C_4_1	Selata o živé hmotnosti méně než 20 kg	CZ	7 080	280
C_4_2	Chovné prasnice o hmotnosti nejméně 50 kg	CZ	17 154	678
C_4_99	Ostatní prasata	CZ	7 461	295
C_5_1	Jatečná drůbež (100 kusů)	CZ	26 590	1 051
C_5_2	Nosnice (100 kusů)	CZ	40 586	1 605
C_5_3	Ostatní drůbež (100 kusů)	CZ	67 172	2 656
C_6	Králíci (chovné samice)	CZ	3 225	128
C_7	Včely (1 včelstvo)	CZ	1 160	46

Obrázek 13: Standard Output 2010

Zdroj: vsbox.cz, 2017

B Prahové hodnoty celkové standardní produkce v EUR

Třída ekonomické velikosti	Prahové hodnoty celkové standardní produkce v EUR
I	méně než 2 000 EUR
II	nejméně 2 000, méně než 4 000 EUR
III	nejméně 4 000, méně než 8 000 EUR
IV	nejméně 8 000, méně než 15 000 EUR
V	nejméně 15 000, méně než 25 000 EUR
VI	nejméně 25 000, méně než 50 000 EUR
VII	nejméně 50 000, méně než 100 000 EUR
VIII	nejméně 100 000, méně než 250 000 EUR
IX	nejméně 250 000, méně než 500 000 EUR
X	nejméně 500 000, méně než 750 000 EUR
XI	nejméně 750 000, méně než 1 000 000 EUR
XII	nejméně 1 000 000, méně než 1 500 000 EUR
XIII	nejméně 1 500 000, méně než 3 000 000 EUR
XIV	nejméně 3 000 000 EUR

Obrázek 14: Prahové hodnoty celkové standardní produkce v EUR

Zdroj: vsbox.cz, 2017

C Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída IV-V)

Tabulka 31: Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída IV-V)

Položky výnosů	Hodnoty pro vybrané kraje získané z FADN CZ (v Kč/ha)			
	STČ	JHČ	VYS	JHM
Tržby za prodej výrobků z RV	10 203,81	916,03	3 939,91	40 895,61
Tržby za prodej výrobků z ŽV	6 871,45	11 037,04	8 722,83	4 220,03
Ostatní tržby	2 523,41	801,33	1 153,59	5 528,52
Tržby za prodej vlastních výrobků	19 598,67	12 754,40	13 816,33	50 644,16
Provozní dotace	10 067,25	12 948,15	12 790,82	7 829,44
CELKOVÉ VÝNOSY	29 665,92	25 702,55	26 607,15	58 473,60

Položky nákladů	Hodnoty pro vybrané kraje získané z FADN CZ (v Kč/ha)			
	STČ	JHČ	VYS	JHM
Osiva celkem	1 321,25	149,05	881,68	1 802,14
z toho vlastní	6,50	45,47	33,77	96,15
Hnojiva nakupovaná	709,07	43,96	499,84	2 706,06
Prostředky ochrany rostlin	610,88	59,11	272,57	2 706,13
Ostatní přímé náklady rostlinné výroby	217,98	244,54	458,51	6 321,87
Krmiva pro skot celkem	2 561,96	4 204,83	4 082,68	1 234,30
z toho vlastní	2 008,89	3 853,17	3 640,83	909,20
Krmiva pro prasata a drůbež celkem	403,71	1 359,64	1 002,49	819,85
z toho vlastní	111,85	1 109,54	477,78	365,86
Ostatní přímé náklady živočišné výroby	660,97	1 252,75	1 249,67	117,49
Přímé náklady na lesní výrobu	0,00	0,00	0,00	0,00
PŘÍMÉ NÁKLADY CELKEM	6 485,82	7 313,88	8 447,44	15 707,84
Náklady budov a strojů	3 262,86	2 346,66	3 442,76	5 852,52
Energie	3 328,94	2 657,89	2 797,37	6 749,91
Služby	1 197,13	297,59	634,22	4 078,24
Ostatní náklady	1 160,83	1 659,58	1 969,75	5 513,01
REŽIJNÍ NÁKLADY CELKEM	8 949,76	6 961,72	8 844,10	22 193,68
VÝROBNÍ SPOTŘEBA	15 435,58	14 275,60	17 291,54	37 901,52
ODPISY	6 581,19	6 020,11	8 964,54	12 600,37
Mzdové náklady	271,28	0,00	0,00	8 770,85
Pachtovné	753,38	680,83	546,99	918,95
Nákladové úroky	331,92	260,46	794,47	2 347,13
EXTERNÍ FAKTORY CELKEM	1 356,58	941,29	1 341,46	12 036,93
CELKOVÉ NÁKLADY	23 373,35	21 237,00	27 597,54	62 538,82

Zdroj: Databáze FADN, 2017

D Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída VI-VII)

Tabulka 32: Hodnoty vybraných ukazatelů FADN (Třída VI-VII)

Položky výnosů	Hodnoty pro vybrané kraje získané z FADN CZ (v Kč/ha)			
	STČ	JHČ	VYS	JHM
Tržby za prodej výrobků z RV	12 763,98	3 474,06	7 131,18	73 630,98
Tržby za prodej výrobků z ŽV	6 312,98	6 350,27	8 301,70	4 093,47
Ostatní tržby	807,61	22,84	533,07	3 529,11
Tržby za prodej vlastních výrobků	19 884,57	9 847,17	15 965,95	81 253,56
Provozní dotace	9 928,27	11 003,25	12 227,23	10 648,03
CELKOVÉ VÝNOSY	29 812,84	20 850,42	28 193,18	91 901,59

Položky nákladů	Hodnoty pro vybrané kraje získané z FADN CZ (v Kč/ha)			
	STČ	JHČ	VYS	JHM
Osiva celkem	1 196,25	405,35	1 300,38	1 662,36
z toho vlastní	22,24	119,15	35,16	6,80
Hnojiva nakupovaná	1 496,13	535,83	622,88	2 714,76
Prostředky ochrany rostlin	1 108,52	446,58	550,36	5 604,58
Ostatní přímé náklady rostlinné výroby	373,54	581,51	480,60	6 013,07
Krmiva pro skot celkem	2 560,08	5 045,57	4 365,65	804,59
z toho vlastní	2 314,28	4 613,85	3 547,13	418,67
Krmiva pro prasata a drůbež celkem	867,03	367,98	795,77	1 330,44
z toho vlastní	150,91	61,14	448,41	560,98
Ostatní přímé náklady živočišné výroby	359,70	710,57	1 196,20	211,30
Přímé náklady na lesní výrobu	0,00	0,00	30,57	0,00
PŘÍMÉ NÁKLADY CELKEM	7 961,25	8 629,22	9 965,29	21 055,86
Náklady budov a strojů	3 175,72	2 377,99	2 984,29	7 408,65
Energie	3 420,80	2 619,09	2 810,96	7 533,35
Služby	835,21	306,64	299,00	2 095,96
Ostatní náklady	973,19	1 480,58	1 696,34	9 812,51
REŽIJNÍ NÁKLADY CELKEM	8 404,92	6 784,30	7 790,59	26 850,47
VÝROBNÍ SPOTŘEBA	16 366,17	15 413,52	17 755,88	47 906,33
ODPISY	6 349,43	3 845,91	6 373,39	12 586,53
Mzdové náklady	77,38	0,00	69,58	7 087,05
Pachtovné	1 107,97	703,75	610,22	761,29
Nákladové úroky	355,69	76,92	677,16	2 401,22
EXTERNÍ FAKTORY CELKEM	1 541,04	780,67	1 356,96	10 249,56
CELKOVÉ NÁKLADY	24 256,64	20 040,10	25 486,23	70 742,42

Zdroj: Databáze FADN, 2017

E Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída VIII-IX)

Tabulka 33: Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída VIII-IX)

Položky výnosů	Hodnoty pro vybrané kraje získané z FADN CZ (v Kč/ha)			
	STČ	JHČ	VYS	JHM
Tržby za prodej výrobků z RV	26 220,28	13 044,36	14 184,69	39 124,67
Tržby za prodej výrobků z ŽV	8 672,51	8 077,81	10 503,02	2 165,91
Ostatní tržby	1 512,42	1 267,55	868,73	381,60
Tržby za prodej vlastních výrobků	36 405,21	22 389,72	25 556,44	41 672,18
Provozní dotace	8 658,62	8 499,05	9 975,30	7 933,84
CELKOVÉ VÝNOSY	45 063,83	30 888,77	35 531,74	49 606,02

Položky nákladů	Hodnoty pro vybrané kraje získané z FADN CZ (v Kč/ha)			
	STČ	JHČ	VYS	JHM
Osiva celkem	3 016,52	1 075,48	1 545,78	1 981,54
z toho vlastní	23,13	20,77	52,35	37,82
Hnojiva nakupovaná	2 350,69	2 226,83	1 874,86	2 679,50
Prostředky ochrany rostlin	2 328,79	1 995,57	1 681,38	4 854,49
Ostatní přímé náklady rostlinné výroby	286,74	508,49	427,08	4 492,37
Krmiva pro skot celkem	1 533,98	3 151,15	4 366,28	913,53
z toho vlastní	1 181,95	2 752,48	3 841,15	902,56
Krmiva pro prasata a drůbež celkem	1 584,07	2 494,94	1 991,80	0,00
z toho vlastní	265,08	782,58	460,68	0,00
Ostatní přímé náklady živočišné výroby	363,97	887,12	816,74	475,58
Přímé náklady na lesní výrobu	0,00	0,00	16,17	0,00
PŘÍMÉ NÁKLADY CELKEM	11 464,76	12 339,58	12 720,09	15 397,01
Náklady budov a strojů	4 414,56	2 407,99	2 910,13	3 795,36
Energie	4 315,01	3 423,45	3 474,81	3 828,26
Služby	1 313,84	1 237,50	792,17	1 453,02
Ostatní náklady	1 327,60	1 285,17	1 361,43	3 049,37
REŽIJNÍ NÁKLADY CELKEM	11 371,01	8 354,11	8 538,54	12 126,01
VÝROBNÍ SPOTŘEBA	22 835,77	20 693,69	21 258,63	27 523,02
ODPISY	7 484,94	3 871,66	6 260,98	6 607,04
Mzdové náklady	1 521,66	301,01	723,87	1 757,75
Pachtovné	1 543,58	829,17	878,76	1 901,78
Nákladové úroky	916,05	308,33	617,14	319,20
EXTERNÍ FAKTORY CELKEM	3 981,29	1 438,51	2 219,77	3 978,73
CELKOVÉ NÁKLADY	34 302,00	26 003,86	29 739,38	38 108,79

Zdroj: Databáze FADN, 2017

F Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída X-XI)

Tabulka 34: Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída X-XI)

Položky výnosů	Hodnoty pro vybrané kraje získané z FADN CZ (v Kč/ha)			
	STČ	JHČ	VYS	JHM
Tržby za prodej výrobků z RV	29 253,78	9 148,75	18 392,38	26 036,63
Tržby za prodej výrobků z ŽV	2 682,18	14 058,04	7 219,68	8 710,55
Ostatní tržby	506,42	1 016,60	270,49	1 607,17
Tržby za prodej vlastních výrobků	32 442,38	24 223,39	25 882,55	36 354,35
Provozní dotace	8 142,04	10 369,99	11 021,80	8 455,34
CELKOVÉ VÝNOSY	40 584,42	34 593,38	36 904,35	44 809,69

Položky nákladů	Hodnoty pro vybrané kraje získané z FADN CZ (v Kč/ha)			
	STČ	JHČ	VYS	JHM
Osiva celkem	3 433,33	1 061,90	1 832,32	2 094,72
z toho vlastní	52,22	106,43	132,95	89,49
Hnojiva nakupovaná	3 420,21	1 677,66	3 612,61	4 535,81
Prostředky ochrany rostlin	3 418,60	1 283,10	2 347,58	3 391,73
Ostatní přímé náklady rostlinné výroby	363,58	315,42	600,29	1 585,24
Krmiva pro skot celkem	885,80	4 789,36	3 374,76	1 527,66
z toho vlastní	695,47	3 613,59	2 670,73	1 148,15
Krmiva pro prasata a drůbež celkem	499,37	4 329,90	709,61	3 448,27
z toho vlastní	123,16	28,88	478,45	38,33
Ostatní přímé náklady živočišné výroby	160,72	760,43	628,30	761,63
Přímé náklady na lesní výrobu	2,36	0,88	0,00	171,20
PŘÍMÉ NÁKLADY CELKEM	12 183,97	14 218,65	13 105,47	17 516,26
Náklady budov a strojů	3 816,37	2 467,26	2 669,73	2 944,32
Energie	3 698,62	3 274,13	3 063,48	3 447,16
Služby	1 119,07	1 512,91	1 097,27	1 427,69
Ostatní náklady	1 401,32	1 215,55	1 578,16	2 240,82
REŽIJNÍ NÁKLADY CELKEM	10 035,38	8 469,85	8 408,64	10 059,99
VÝROBNÍ SPOTŘEBA	22 219,35	22 688,50	21 514,11	27 576,25
ODPISY	4 194,95	3 763,04	4 806,16	5 695,47
Mzdové náklady	3 374,73	3 882,08	3 529,12	6 433,96
Pachtovné	2 028,36	1 643,46	1 607,12	1 999,49
Nákladové úroky	590,25	567,14	595,39	629,01
EXTERNÍ FAKTORY CELKEM	5 993,34	6 092,68	5 731,63	9 062,46
CELKOVÉ NÁKLADY	32 407,64	32 544,22	32 051,90	42 334,18

Zdroj: Databáze FADN, 2017

G Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída XII-XIV)

Tabulka 35: Hodnoty vybraných ukazatelů z FADN CZ (Třída XII-XIV)

Položky výnosů	Hodnoty pro vybrané kraje získané z FADN CZ (v Kč/ha)			
	STČ	JHČ	VYS	JHM
Tržby za prodej výrobků z RV	30 955,17	12 688,70	14 014,89	23 338,90
Tržby za prodej výrobků z ŽV	19 479,20	21 802,01	31 364,50	13 704,18
Ostatní tržby	917,26	576,43	1 360,07	1 799,05
Tržby za prodej vlastních výrobků	51 351,63	35 067,14	46 739,46	38 842,13
Provozní dotace	10 715,51	12 395,37	13 747,85	9 859,96
CELKOVÉ VÝNOSY	62 067,14	47 462,51	60 487,31	48 702,09

Položky nákladů	Hodnoty pro vybrané kraje získané z FADN CZ (v Kč/ha)			
	STČ	JHČ	VYS	JHM
Osiva celkem	3 703,56	1 604,95	2 348,58	2 479,27
z toho vlastní	101,62	98,00	362,42	55,94
Hnojiva nakupovaná	4 402,12	3 163,66	3 149,59	4 116,91
Prostředky ochrany rostlin	3 585,11	2 296,07	2 326,62	3 104,11
Ostatní přímé náklady rostlinné výroby	842,15	492,08	925,05	962,28
Krmiva pro skot celkem	5 116,12	8 377,43	11 350,16	4 501,67
z toho vlastní	2 209,88	4 268,54	4 968,80	2 059,69
Krmiva pro prasata a drůbež celkem	5 807,81	3 808,63	3 934,23	3 392,69
z toho vlastní	138,85	188,70	258,46	606,89
Ostatní přímé náklady živočišné výroby	1 379,40	1 846,10	4 989,98	1 022,40
Přímé náklady na lesní výrobu	0,21	10,59	0,39	3,18
PŘÍMÉ NÁKLADY CELKEM	24 836,48	21 599,51	29 024,60	19 582,51
Náklady budov a strojů	5 845,32	4 055,91	4 812,64	3 286,67
Energie	4 879,56	4 219,54	5 091,59	4 110,40
Služby	1 711,19	679,08	853,28	1 347,15
Ostatní náklady	2 825,24	1 436,95	2 450,92	2 076,50
REŽIJNÍ NÁKLADY CELKEM	15 261,31	10 391,48	13 208,43	10 820,72
VÝROBNÍ SPOTŘEBA	40 097,79	31 990,99	42 233,03	30 403,23
ODPISY	5 285,13	5 196,52	7 048,10	5 058,91
Mzdové náklady	9 906,81	10 100,78	13 316,00	9 058,48
Pachtovné	2 875,23	1 980,47	2 412,40	2 450,70
Nákladové úroky	540,77	769,87	696,15	473,38
EXTERNÍ FAKTORY CELKEM	13 322,81	12 851,12	16 424,55	11 982,56
CELKOVÉ NÁKLADY	58 705,73	50 038,63	65 705,68	47 444,70

Zdroj: Databáze FADN, 2017

H Hodnoty vybraných ukazatelů ZD

Tabulka 36: Hodnoty vybraných ukazatelů ZD

Položky výnosů	Hodnoty jednotlivých položek výnosů (v Kč/ha)	
	ZD	VYS
Tržby za prodej výrobků z RV	4 976,42	14 014,89
Tržby za prodej výrobků z ŽV	25 825,62	31 364,50
Ostatní tržby	3 341,91	1 360,07
Tržby za prodej vlastních výrobků	34 143,95	46 739,46
Provozní dotace	31 265,31	13 747,85
CELKOVÉ VÝNOSY	65 409,26	60 487,31

Položky nákladů	Hodnoty jednotlivých položek nákladů (v Kč/ha)	
	ZD	VYS
Osiva celkem	2 316,96	2 348,58
z toho vlastní	307,12	362,42
Hnojiva	2 663,12	3 149,59
Prostředky ochrany rostlin	1 470,20	2 326,62
Ostatní přímé náklady rostlinné výroby	648,17	925,05
Krmiva pro skot celkem	4 364,43	11 350,16
z toho vlastní	1 889,97	4 968,80
Krmiva pro prasata a drůbež celkem	13 323,09	3 934,23
z toho vlastní	4 162,06	258,46
Ostatní přímé náklady živočišné výroby	149,75	4 989,98
Přímé náklady na lesní výrobu	0,00	0,39
PŘÍMÉ NÁKLADY CELKEM	24 935,73	29 024,60
Náklady budov a strojů	1 689,78	4 812,64
Energie	4 894,90	5 091,59
Služby	4 571,21	853,28
Ostatní náklady	785,75	2 450,92
REŽIJNÍ NÁKLADY CELKEM	11 941,64	13 208,43
VÝROBNÍ SPOTŘEBA	36 877,37	42 233,03
ODPISY	14 000,61	7 048,10
Mzdové náklady	12 764,72	13 316,00
Pachtovné	3 430,17	2 412,40
Nákladové úroky	940,23	696,15
EXTERNÍ FAKTORY CELKEM	17 135,12	16 424,55
CELKOVÉ NÁKLADY	68 013,10	65 705,68

Zdroj: Interní informace zemědělského družstva, 2017